

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu	Rozvoj vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě
Registrační číslo projektu	CZ.02.2.69/0.0./0.0/16_015/0002400

Řízení provozu příspěvkových organizací

Distanční studijní text

Žaneta Rylková

Karviná 2019

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Obor: Organizace a management, ekonomie

Klíčová slova: Příspěvkové organizace, neziskové organizace, veřejnoprávní organizace, veřejné služby, legislativa, management, financování, fondy, finanční analýza, školství, zdravotnictví, sociální služby, kultura.

Anotace: Řízení provozu příspěvkových organizací jako distanční studijní opora je určena pro studenty, kteří se zajímají o oblast neziskových organizací a o příspěvkové organizace. Studijní materiál přibližuje studentům vybraná témata jako je charakteristika, právní úprava, financování, řízení příspěvkových organizací.

**Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné**

Autor: **Ing. Žaneta Rylková, Ph.D.**

Recenzenti: **doc. Ing. Jarmila Šebestová, Ph.D.
Ing. Michaela Strzelecká, Ph.D.**

ISBN **978-80-7510-367-3**

Obsah

ÚVODEM.....	6
RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY.....	7
1 PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ.....	8
1.1 Národní hospodářství	8
1.2 Veřejné služby.....	11
1.3 Neziskové organizace.....	14
1.3.1 Státní neziskové organizace	17
1.3.2 Nestátní neziskové organizace	17
1.4 Příspěvkové organizace	19
1.4.1 Příspěvkové organizace zřizované organizační složkou státu	20
1.4.2 Příspěvkové organizace zřízené územním samosprávným celkem	21
1.4.3 Výhody a nevýhody příspěvkových organizací	22
2 VEŘEJNOPRÁVNÍ ORGANIZACE.....	25
2.1 Veřejnoprávní organizace typu organizačních složek, příspěvkových organizací a samosprávných územních celků.....	26
2.1.1 Organizační složky státu	27
2.1.2 Státní příspěvkové organizace	30
2.1.3 Příspěvkové organizace územních samosprávných celků	33
2.1.4 Obce	34
2.1.5 Dobrovolné svazky obcí	34
2.1.6 Kraje.....	35
2.1.7 Veřejné vysoké školy	35
2.1.8 Akademie věd ČR.....	36
2.1.9 Grantová agentura ČR.....	36
2.1.10 Český statistický úřad	37
2.2 Ostatní neziskové veřejnoprávní organizace.....	37
2.2.1 Česká televize	37
2.2.2 Český rozhlas	38
2.2.3 Česká národní banka	38
2.2.4 Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky	38
2.2.5 Státní fondy.....	39

3	PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE VYMEZENÁ V ZÁKONECH.....	41
3.1	Pojetí 3E	45
3.2	Zřízení, zrušení a změny příspěvkové organizace	46
3.3	Zvláštní zákony vztahující se k příspěvkovým organizacím	47
3.3.1	Legislativní působnost v oblasti sociálních služeb	47
3.3.2	Legislativní působnost v oblasti školství	50
3.3.3	Legislativní působnost v oblasti kultury	52
3.3.4	Legislativní působnost v oblasti zdravotnictví	52
4	MANAGEMENT PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ A JEJICH FUNGOVÁNÍ.	54
4.1	Vznik a zrušení příspěvkových organizací.....	55
4.2	Řízení příspěvkové organizace.....	56
4.2.1	Plán činnosti příspěvkové organizace	57
4.2.2	Tvorba vnitřních předpisů.....	59
4.2.3	Ředitel příspěvkové organizace	60
4.2.4	Doplňková činnost	63
4.2.5	Strategické řízení	64
4.2.6	Řízení nákupu	65
4.3	Vnitřní kontrolní systém příspěvkové organizace.....	67
4.4	Odbory a kolektivní smlouva	72
5	FINANČNÍ ŘÍZENÍ PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ	75
5.1	Finanční hospodaření příspěvkových organizací	75
5.1.1	Nabývání majetku	78
5.1.2	Účetní hospodářský výsledek a odvod daně	80
5.1.3	Peněžní fondy příspěvkové organizace.....	83
5.2	Financování regionálního školství	90
5.3	Financování sociálních služeb.....	93
5.4	Financování kultury.....	95
5.5	Financování zdravotnictví	95
5.6	Finanční analýza.....	97

6	Hlavní činnosti příspěvkových organizací	104
6.1	Organizace zřizované v oblasti školství	104
6.1.1	Správa regionálního školství	110
6.1.2	Zaměstnanci základních škol	112
6.1.3	Vzdělávací programy	113
6.2	Příspěvkové organizace v oblasti sociálních služeb	114
6.2.1	Dotace státu	119
6.2.2	Vzdělávání sociálních pracovníků	120
6.2.3	Financování provozu v Moravskoslezském kraji	121
6.2.4	Hodnocení kvality sociálních služeb	123
6.3	Příspěvkové organizace v oblasti kultury	124
6.4	Příspěvkové organizace ve zdravotnictví	125
	LITERATURA	129
	SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY	136
	PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON	137

ÚVODEM

Příspěvkové organizace plní důležitou úlohu v rámci národního hospodářství a působí zejména v odvětvích jako je vzdělávání, věda a výzkum, justice, obrana, bezpečnost, kultura, sociální služby nebo zdravotnictví. Příspěvkové organizace plní důležitou úlohu, jelikož vznikly z toho důvodu, aby zamezovaly tzv. tržnímu selhání v oblasti stability a hodnot. Tyto organizace poskytují tzv. veřejné statky. Příspěvkové organizace spotřebovávají prostředky z veřejných rozpočtů, což znamená, že jsou financovány přímo nebo nepřímo zejména z daní nebo jiných povinných plateb do veřejných rozpočtů. Většina statků je těmito organizacemi poskytována bezplatně nebo za poplatek, čímž nedochází k tržnímu ocenění těchto statků. Příspěvkové organizace fungují jako neziskové organizace. Primárním cílem neziskové organizace tak není dosahování finančních cílů, především zisku, ale dosažení nefinančních cílů, naplnění svého poslání. Příspěvkové organizace jsou bezprostředně vázány na své zřizovatele, většina důležitých rozhodnutí musí být schválena zřizovatelem příslušné organizace. V České republice jsou rozlišovány příspěvkové organizace zřizované územním samosprávným celkem a příspěvkové organizace zřizované státem.

Cílem distančního studijního textu je charakterizovat příspěvkové organizace, uvést postavení těchto příspěvkových organizací v rámci národního hospodářství, představit základní znaky a funkce příspěvkových organizací, vymezit příspěvkovou organizaci v zákonech a představit studentům řízení a hospodaření těchto organizací.

Autorka pracovala při vytváření studijního textu se sekundárními zdroji věnovanými problematice neziskových organizací, především k problematice příspěvkových organizací. Poděkování patří Ing. Mgr. Lucii Ondrouškové za poskytnutí odborných znalostí z praxe a cenných rad při zpracovávání tohoto textu.

Distanční studijní text v každé kapitole používá distanční prvky typu rychlý náhled kapitoly (pro lepší orientaci v textu), cíle kapitoly, klíčová slova kapitoly, dále distanční prvek jako samostatný úkol a pro zájemce, na konci kapitol se nachází distanční prvky jako je shrnutí kapitoly a otázky. Distanční prvky typu samostatný úkol a pro zájemce mohou být předmětem diskuse na dílčích tutoriálech daného předmětu.

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY

„Řízení provozu příspěvkových organizací“ svým obsahovým zaměřením zahrnuje okruh odborných témat z oblasti příspěvkových organizací. První kapitola se věnuje postavení příspěvkových organizací v národním hospodářství. Druhá kapitola charakterizuje veřejnoprávní organizace. Třetí kapitola vymezuje příspěvkové organizace v zákonech. Čtvrtá kapitola se zabývá managementem příspěvkových organizací a jejich fungováním. Pátá kapitola je věnována finančnímu řízení příspěvkových organizací. Poslední, šestá kapitola uvádí bližší specifikaci příspěvkových organizací v oblasti školství, sociální péče, dále z oblasti zdravotnictví a z oblasti kultury.

1 PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje charakteristice národního hospodářství, neziskového sektoru a neziskových organizací, mezi které patří také příspěvkové organizace. Cílem kapitoly je uvést vazby mezi těmito pojmy pro následné lepší pochopení správy a fungování příspěvkových organizací.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování této kapitoly budete umět:

- vysvětlit principy fungování národního hospodářství,
 - členit a charakterizovat neziskový sektor a neziskové organizace,
 - charakterizovat příspěvkové organizace.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Národní hospodářství, neziskové organizace, příspěvkové organizace.

Následující podkapitoly se zabývají obecným pojetím neziskového sektoru, neziskových organizací a obecné charakteristice příspěvkových organizací.

1.1 Národní hospodářství

Národní hospodářství je tvořeno systémem a soustavou subjektů ziskového a neziskového charakteru a vztahů mezi nimi.

Rektořík (2010) člení národní hospodářství podle způsobu financování na ziskovou a neziskovou sféru. Neziskový sektor se dále člení na veřejný, soukromý a sektor domácností (viz obrázek 1).

Obrázek 1 Struktura národního hospodářství

Zdroj: Rektořík (2010, s. 13)

Ziskový (tržní) sektor je financován prostřednictvím prostředků získaných organizacemi z prodeje statků a služeb za určitou tržní cenu, která je vytvářena vztahem nabídky a poptávky v ziskovém sektoru. Hlavním cílem ziskových organizací (ziskového sektoru) je vytváření zisku.

Neziskový (netržní) sektor (subjekty neziskového sektoru) také produkuje a nabízí statky, avšak hlavní prostředky pro své aktivity získává prostřednictvím tzv. přerozdělovacích procesů. Cílem neziskových organizací není dosažení zisku jako takového, ale dosažení užitku, určitého poslání obvykle v podobě veřejné služby. Nejpodstatnějším posláním je tedy poskytování konkrétních typů veřejných služeb, jako v oblasti zdravotní péče, sportovních činností, vzdělávací činnosti.

Neziskový veřejný sektor je součástí celkového neziskového sektoru s cílovou funkcí poskytování veřejných služeb, který je financován z veřejných zdrojů, podléhá veřejné správě a veřejné kontrole.

Neziskový soukromý sektor je takovou částí neziskového sektoru s cílovou funkcí dosahování přímého užitku, který obvykle z větší části je financován prostřednictvím soukromých finančních prostředků, tzn. financemi fyzických a právnických osob. Tyto osoby z tohoto vkladu neočekávají zisk. U tohoto sektoru není vyloučeno částečné financování z veřejných prostředků.

**Neziskový
soukromý
sektor**

Sektor domácností je důležitou oblastí neziskového sektoru v koloběhu finančních (poskytování příspěvku neziskovým organizacím) i nefinančních toků (poskytování dobrovolnictví) a má významnou úlohu ve formování občanské společnosti.

Velmi často se také využívá členění národního hospodářství podle švédského ekonomy Victora A. Pestoffa. Tento ekonom využívá pro vyobrazení ziskového sektoru, neziskového veřejného sektoru, neziskového soukromého sektoru a sektoru domácností plochu trojúhelníku, který znázorňuje působnost 4 sektorů dle 3 kritérií:

Míra formalizace

- Financování provozu a rozvoje na sektor ziskový a neziskový (hranici tvoří účel, pro který byla právnická osoba založena, je zde důležité rozlišovat mezi základními právními úpravami jednotlivých typů organizací)
- Vlastnictví: na sektor soukromý a veřejný (jedná se zřejmě nejvíce problematickou hranici, zde je důležité určit, kým je organizace vlastněna, kým je založena a spravována).
- Míra formalizace: sektor formální a neformální (jednoznačným určením je fakt, jestli se bude jednat o právnickou osobu nebo ne. Podnikající fyzické osoby jsou zařazeny do ziskového sektoru, tato skutečnost je ošetřena registrací těchto osob).

Model konečné podoby trojúhelníku (obrázek 2) uvádí základní charakteristiky jednotlivých organizací působících v příslušných sektorech.

Obrázek 2 Národní hospodářství dle Pestoffa

Zdroj: Rektořík (2010, s. 16)

Jeho čtyřsektorový trojúhelníkový model národního hospodářství obsahuje ziskový soukromý sektor, neziskový veřejný sektor, neziskový soukromý sektor a neziskový sektor domácností.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Zkuste vyhledat statistiku počtu subjektů k ziskovému sektoru (počet veřejných podniků a soukromých podniků) a počet neziskových organizací (veřejných, soukromých, domácností) v České republice k určitému datu.

1.2 Veřejné služby

Cílem veřejných služeb je uspokojovat potřeby obyvatelstva v těch oblastech, kde je vyžadován veřejný zájem. Veřejný zájem je takový zájem, který uspokojuje potřeby společnosti jako celku.

Ochrana (2007) uvádí, že veřejné služby jsou takové služby, které neprocházejí trhem a jsou hlavně zabezpečovány veřejnou správou, ať už se jedná o státní orgány nebo územní samosprávu. Na veřejnou službu je z ekonomického hlediska možné nahlížet jako na statek, kdy spotřebitelem je veřejnost.

Samuelson a Nordhaus (2010) veřejné služby dělí na čisté a smíšené statky. U čistého veřejného statku platí nevylučitelnost a nedělitelnost neboli nerivalita – příkladem je pouliční osvětlení, údržba chodníků, která je spravována pro všechny obyvatele bez rozdílu. Smíšených statků je oproti čistým veřejným statkům podstatně více, patří sem veřejné služby ve zdravotnictví nebo v dopravě. Příkladem smíšených veřejných statků může být městská hromadná doprava, která je z určité části financována z rozpočtu města nebo kraje a ze soukromých zdrojů.

Podle Doležalové, Haláska (2011) jednotný popis veřejné služby neexistuje, ale obecně je možné je řadit podle jejich podobných vlastností, kterými jsou nehmotnost, neoddělitelnost, heterogenita, zničitelnost a nemožnost vlastnictví. Nejtypičtější vlastností služeb je jejich nehmotnost, službu si před koupí není možné vyzkoušet. Nehmotnost se špatně hodnotí v případě srovnávání s konkurencí. Nehmotnost také vyjadřuje, že služby není možné uchovat ani skladovat. Neoddělitelnost je taková vlastnost, kdy při využívání určité služby je zákazník současně její součástí. Heterogenita znamená, že zákazník vždy nemusí získat stejnou kvalitu služby. Zničitelnost znamená, že když služby nejsou spotřebovány v daném čase a na daném místě, jsou ztracené. Službu není možné vlastnit, je možné ji pouze využít.

**Vlastnosti
veřejné
služby**

Veřejný sektor a veřejné služby člení Rektořík (2007) do 6 bloků:

- Odvětví společenských potřeb (1. blok) – patří sem veřejná správa, policie, justice, armáda.
- Odvětví rozvoje člověka (2. blok) – školství, kultura, tělesná kultura, zdravotnictví, sociální služby.
- Odvětví poznání a informací (3. blok) – věda a výzkum, archivnictví, masmédiá.

- Odvětví technické infrastruktury (4. blok) – doprava, energetika, distribuce energií, přenos informací, vodní hospodářství, odpadové hospodářství.
- Odvětví privátních statků podporovaných z veřejných rozpočtů (5. blok) – bydlení, zemědělství, lesnictví, rybolov.
- Existenční jistoty (6. blok) – zaměstnanost, sociální zabezpečení, životní prostředí.

Provazníková a Sedláčková (2009) člení veřejné služby dle kritéria rozpočtové skladby na skupiny:

- Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství – zde se řadí správa, hospodaření, výzkum a vývoj lesnictví, zemědělství, rybářství.
- Průmyslová a ostatní odvětvová hospodářství – těžební průmysl a energetika, podpora rozvoje průmyslu, podnikání a inovací, zahraniční obchod, doprava, vnitřní obchod, služby a cestovní ruch, výzkum a vývoj v oblasti průmyslu, stavebnictví, obchod a služby.
- Služby pro obyvatelstvo – vzdělávání, školská zařízení, střediska volného času, správa ve vzdělávání, kultura, církve, sdělovací prostředky, ochrana památek a péče o kulturní dědictví, televize, rozhlas, tělovýchova a zájmová činnost, zdravotnictví, ústavní péče, bydlení, ochrana životního prostředí, věda a vývoj.
- Sociální věci a politika zaměstnanosti – dávky a podpory pro sociální zabezpečení, politika zaměstnanosti, sociální služby.
- Bezpečnost státu a právní ochrana – vojenská obrana, bezpečnostní složky státu, státní správa ve vojenské obraně, civilní připravenost, ochrana obyvatelstva, krizové řízení, státní zastupitelství, vězeňství, probační a mediační služba, požární ochrana.
- Všeobecná veřejná správa a služby – státní moc, státní správa, územní samospráva, politické strany, zahraniční služby, regionální a místní správa, finanční operace.

**Služby pro
obyvatel-
stvo**

Služby se mohou členit také podle klasifikace vládních institucí COFOG (Classification of the Functions of Government). Klasifikace se využívá k členění vládních výdajů, neboli členění státního rozpočtu se zřetelem na jejich funkci. Od roku 1993 je toto členění součástí systému národních účtů. Využívá se pro potřeby k zjišťování a komparaci statistických dat. Z mezinárodního hlediska toto členění slouží ke komparaci struktury výdajů na veřejné služby (ČSÚ, 2018).

Klasifikace CZ-COFOG je třístupňová, první stupeň označuje oddíl s dvoumístným kódem, druhý a třetí stupeň je skupina a třída s kódy čtyřmístnými. Klasifikace se dělí na 10 hlavních oddílů, obsahuje 69 skupin a 109 tříd. Základní oddíly se označují čísly s názvem a patří sem podle (Maaytová a kol., 2015 a Český statistický úřad, 2018):

- (01) Všeobecné veřejné služby – patří zde složky zákonodárné, výkonné a další normotvorné orgány, které se zabývají záležitostmi v oblasti rozpočtové, finanční, daňové, zahraniční.
- (02) Obrana – správa a provoz vojenské obrany, civilní ochrana, zahraniční vojenská pomoc, výzkum a vývoj v oblasti ochran.

- (03) Veřejný pořádek a bezpečnost – policejní ochrana, požární ochrana, soudy, státní zastupitelství, vězeňská správa.
- (04) Ekonomické záležitosti – všeobecné ekonomické záležitosti, zemědělství, lesnictví, rybářství, myslivost, paliva a energetika, doprava, telekomunikace, poštovní služby.
- (05) Ochrana životního prostředí – výzkum a vývoj v oblasti životního prostředí, ochrana životního prostředí, odstraňování odpadů a odpadních vod, kontrola v oblasti přírody a znečišťování vod.
- (06) Bydlení a společenská infrastruktura – správa a služby spojené s bydlením, odstraňování chudinských čtvrtí, pouliční osvětlení, zásobování vodou.
- (07) Zdraví – léčiva a zdravotnické prostředky, výzkum v oblasti zdravotnictví.
- (08) Rekreace, kultura a náboženství – služby v oblasti rekreace a sportu, provoz kulturních služeb, náboženské služby.
- (09) Vzdělávání – preprimární a primární vzdělávání, sekundární vzdělávání a další druhy vzdělávání, vedlejší služby ve vzdělávání (stravování, ubytování).
- (10) Sociální služby – služby v nemoci a invaliditě, stáří, pro pozůstalé, sociální pomoc, správa a dohled v oblasti sociálních služeb.

Veřejné služby se mohou také členit prostřednictvím klasifikace ekonomických činností CZ-NACE. Klasifikace je používána Evropskou unií od roku 1970, v České republice se používá od roku 2008 pro komparaci se státy Evropské unie. Klasifikace NACE je závazná pro všechny členské státy EU. NACE je velice rozsáhlá a obsáhlá, kategorie v ní obsažené se označují velkými písmeny z abecedy začínaje od A a konče písmenem U (Český statistický úřad, 2018):

**Veřejné
služby dle
CZ-NACE**

- (A) Zemědělství, lesnictví, rybářství – rostlinná a živočišná výroba, myslivost, lesnictví, těžba dřeva, rybolov.
- (B) Těžba a dobývání – těžba a úprava černého a hnědého uhlí, ropa, zemní plyn a ostatní těžba a dobývání.
- (C) Zpracovatelský průmysl – výroba potravinářských výrobků, nápojů, tabákových výrobků, zpracování dřeva, textilií. Produkce koksu, chemické látky, výroba motorových vozidel.
- (D) Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu – výroba, rozvod elektřiny, plynu, tepla, klimatizovaného vzduchu.
- (E) Zásobování vodou – služby s odpady a sanacemi, shromažďování, úprava a rozvod vody, odpadní vody, odstraňování odpadů.

- (F) Stavebnictví – výstavba budov a inženýrské stavitelství.
- (G) Velkoobchod a maloobchod – opravy, údržba motorových vozidel.
- (H) Doprava a skladování – vodní, potrubní, letecká doprava, skladování související s dopravou, poštovní a kurýrní činnosti.
- (I) Ubytování, stravování a pohostinství – ubytování v hotelech a jiných podobných zařízeních, činnosti v pohostinství.
- (J) Informační a komunikační činnosti – činnost v oblasti filmů, televizních programů, vydavatelské a hudební činnosti.
- (K) Peněžnictví a pojišťovnictví – penzijní financování, pojištění.
- (L) Činnosti v oblasti nemovitostí – nákup, správa, pronájem nemovitostí.
- (M) Profesní, vědecké a technické činnosti – právní a účetnické činnosti, technické zkoušky, reklama a průzkum trhu.
- (N) Administrativní a podpůrné činnosti – pronájem a operativní leasing, bezpečnostní a pátrací činnost, úprava krajiny, podpůrné činnosti pro podnikání.
- (O) Veřejná správa a obrana: povinné sociální zabezpečení – oblasti ve veřejné správě a hospodářské politice, oblast sociálního zabezpečení.
- (P) Vzdělávání – předškolní, primární, sekundární, postsekundární, ostatní vzdělávání a podpůrné činnosti ve vzdělávání.
- (Q) Zdravotní a sociální péče – zdravotní péče, pobytové služby sociální péče, ambulantní a nemocniční péče, terénní sociální služby.
- (R) Kulturní, zábavní a rekreační činnosti – tvůrčí, umělecké a zábavní činnosti, činnost knihoven, archívů, muzeí, kulturních zařízení.
- (S) Ostatní činnosti – činnosti organizací založených za účelem prosazování společných zájmů, oprava počítačů, činnosti pro osobní potřebu a domácnost.
- (T) Činnosti domácností – činnosti zaměstnavatelů jako pracovního personálu.
- (U) Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů – činnosti exteritoriálních organizací a orgánů.

1.3 Neziskové organizace

V národním hospodářství se vyskytuje celá řada subjektů, které patří do neziskového sektoru. Neziskový sektor je takový sektor, ve kterém jsou organizace zakládány za jiným

účelem, než je dosažení zisku. V takovémto sektoru působí organizace, které se nazývají neziskové.

Primárním cílem neziskové organizace není dosažení zisku neboli finančního prospěchu pro osoby spojené s organizací, na rozdíl od podnikatelských subjektů. Neziskové organizace mají za primární cíl dosáhnout určitý nefinanční cíl nebo poslání. Obecně veřejná organizace se snaží maximalizovat blahobyt společnosti. Obvykle je cíl nebo činnost neziskových organizací vyjádřen jako obecně prospěšný cíl, který zabezpečí určité služby (prospěch) pro občany nebo společnost.

**Primární
cíl nezis-
kové orga-
nizace**

Bačuvčík (2011, str. 36) pojem neziskový interpretuje tak, že „neziskovost spočívá hlavně v tom, že pokud již organizace účetní zisk vytvoří, nemůže jej rozdělit mezi své majitele, členy či zaměstnance, ale musí jej použít na podporu realizace svého poslání – investovat jej zpět do rozšíření svých služeb, na vzdělávání, či na inovace.“

Nezisková organizace tedy kladného hospodářského výsledku (zisku) dosahovat může, ale na rozdíl od podnikatelských subjektů nemůže tento hospodářský výsledek rozdělit mezi zakladatele, představitele nebo zaměstnance organizace. Nezisková organizace musí použít hospodářský výsledek pro financování činností, pro které byla zřízena.

Veřejná organizace může mít monopolní postavení na trhu statků, které produkuje. Tento případ je typický v odvětvích, jako je veřejná správa, obrana, bezpečnost, soudnictví. Jiná odvětví mohou poskytovat statky jak prostřednictvím veřejných, tak soukromých organizací (např. odvětví zdravotnictví, vzdělávání, sociální služby, kultura) (Slintáková, 2018).

Nezisková organizace musí naplňovat podmínky veřejné prospěšnosti, co se týká jejího poslání. Podle občanského zákoníku v § 146 „veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné fyzické osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.“

Česká právní legislativa neuvádí přesnou definici neziskové organizace. Nepřímo zmiňovány a vymezeny jsou zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 17a odst. 1 jako veřejně prospěšní poplatníci: „Veřejně prospěšným poplatníkem je poplatník, který v souladu se svým zakladatelským právním jednáním, statuty, stanovami, zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním.“

Mezi neziskové organizace patří politické strany a politická hnutí, nadace a nadační fondy, veřejné vysoké školy, veřejné výzkumné instituce, zájmová sdružení právnických osob s právní subjektivitou, spolky, obce, kraje, příspěvkové organizace, státní fondy a subjekty, o kterých to stanoví zvláštní zákon, a další.

Každá z výše uvedených typů neziskových organizací je zřizována a usměrňována zákonem, vyhláškou, případně vládním nařízením, které přesně stanovují podmínky vzniku a zániku, způsoby řízení, orgány organizací a způsoby jejich hospodaření (Stejskal, Kuvíková, Mařátková, 2012).

Neziskové organizace je také možné dělit podle zakladatele (Hejduková, 2015):

- Vládní instituce
- Círky a náboženské společnosti
- Domácnosti
- Podnikatelské subjekty

Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je možné neziskové organizace rozdělit tímto způsobem:

- Právnícké osoby veřejného práva § 20 odst. 2, kterými jsou územní samosprávy (obce, kraje, stát).
- Neziskové organizace založené na personálním základě – korporace podle § 210 – patří sem především spolky, církve, politické strany, profesní komory.
- Neziskové organizace založené na principu majetku – fundace podle § 303 tady patří nadační fondy a nadace.
- Podle § 402 ústavy, které zákon nezařazuje ani mezi majetkové ani mezi osobnostní právnícké osoby.

Organizace v neziskovém sektoru se dělí do 5ti skupin s typologickými znaky (Rektořík, 2010):

- Neziskové soukromoprávní organizace vzájemně prospěšné (např. je zde možné zařadit spolky, zájmová sdružení právnických osob, Hospodářská komora ČR, Agrární komora ČR, Komora patentových zástupců, Česká advokátní komora, Česká lékařská komora, Komora daňových poradců, Komora auditorů, sdružení bez právní subjektivity).
- Neziskové soukromoprávní organizace veřejně prospěšné (obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, ústavy, politické strany a hnutí, církve a náboženské společnosti, organizace s cizím prvkem).
- Neziskové veřejnoprávní organizace typu organizačních složek a příspěvkových organizací státu a samosprávných územních celků (organizační složky, příspěvkové organizace, Grantová agentura ČR, Akademie věd ČR, Ústavní soud ČR, vězeňská služba a justiční stráž, obce, kraje, svazky obcí, Nejvyšší kontrolní úřad).
- Neziskové ostatní veřejnoprávní organizace (Česká televize, Český rozhlas, Česká národní banka, Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR, státní fondy, veřejné vysoké školy, Státní fond kultury, Fond dětí a mládeže).

- Neziskové soukromoprávní organizace typu obchodních společností a jim podobných (společnost s ručením omezeným, akciová společnost, družstvo, společenství vlastníků bytových jednotek).

Hlavními zdroji neziskových organizací jsou kromě případných příjmů z podnikatelské činnosti, příjmy ze státního rozpočtu, příjmy od územně samosprávných celků, dotace, členské příspěvky, příjmy z veřejných sbírek, dary, příspěvky na provoz od zřizovatele. Tyto zdroje příjmů se liší dle konkrétního typu neziskové organizace.

Příčina vzniku a rozvoje subjektů v neziskovém sektoru je dána:

- Teorii vládních a tržních selhání – tento přístup je spojován s pojmem veřejný statek. Veřejný statek je pro své specifické znaky vylučován z tržního mechanismu a je spravován činností státu. Politický systém založený na demokracii, má tendence upřednostňovat poptávku většiny. Poptávka menšiny je tak neuspokojována a dochází k selhání činnosti státu. Neuspokojená menšina se tak obrací na neziskové organizace a snaží se co nejvíce eliminovat svou neuspokojenou poptávku po veřejných statcích.
- Teorii vzájemné závislosti – teorie poukazuje na vztahy mezi státem a neziskovými organizacemi. Neziskové organizace mohou být více flexibilní a na poptávku spotřebitelů reagovat rychleji než stát. Jednotlivé typy organizací v národním hospodářství fungují na základě spolupráce i rivality.
- Teorii státu blahobytu – neziskové organizace plní roli reziduální, jelikož jsou zaměřeny na problémy především sociálního podtextu.
- Teorii informační asymetrie – základem je selhání smluvních vztahů. Na základě nedostatku informací o kvalitě statků a služeb bývají neziskové organizace považovány za seriózní organizace, protože prioritou těchto organizací není dosahování zisku.

1.3.1 STÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Státní neziskové organizace jsou zřizovány a financovány veřejnou správou a podléhají veřejné kontrole. Typickým příkladem mohou být školy, nemocnice, divadla. Státní neziskové organizace se podílejí na výkonu veřejné správy na úrovni státu, regionu nebo obce. Tyto organizace dosahují svého cíle poskytováním veřejných služeb.

Mezi státní organizace je možné zařadit organizační složky státu a územně samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy, obce, dobrovolné svazky obcí a další.

1.3.2 NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Nestátní neziskové organizace jsou takové organizace, které nebyly zřízeny státem a nejsou na státu závislé. Financovány jsou jednak ze soukromých finančních prostředků za účelem plnění obecně prospěšné činnosti nebo neziskové činnosti pro realizaci aktivit, a jednak ze zdrojů veřejných (většinou na ně nemají právní nárok a každý rok o tyto dotace musí žádat znovu). K nestátním neziskovým organizacím patří především organizace, které

zaměřují své aktivity na podporu životního prostředí, na podporu rozvoje komunit, rozvoje sociálních služeb a na podporu zájmů chudých.

Mezi nestátní vzájemně prospěšné organizace patří spolky (dříve občanská sdružení spolu s odporovými organizacemi), zájmová sdružení právnických osob a profesní komory.

Do nestátních veřejně prospěšných organizací patří ústavy, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, politické strany, politická hnutí, církve, náboženské společnosti, spolky.

Základní funkce nestátního neziskového sektoru

Nestátní neziskový sektor plní tyto základní funkce (Stejskal, Kuvíková, Mařátková, 2012):

- Ekonomickou – má nezanedbatelný národohospodářský význam svým zařazením do koloběhu výrobních faktorů, zboží a služeb.
- Sociální – respektive servisní funkci, neboť poskytuje specifické statky, a funkci participační, neboť uspokojuje potřeby, aktivně působí v životě společnosti.
- Politická – plní funkci určité ochrany, kdy eliminuje porušování základních lidských práv a funkci demokratizační, protože podporuje rozvoj demokracie, umožňuje lidem ovlivňovat veřejnou politiku a veřejné mínění.
- Kontrolní – kontrolují demokratický proces uplatňování veřejné volby.

Dle autorů Salamon a Anheier (1996, s. 3 a 4) nestátní neziskové organizace mají těchto 5 základních znaků:

- Institucionalizovanost, organizovanost – neziskové organizace mají určitou organizační strukturu bez ohledu na to, jestli jsou formálně nebo právně zaregistrované.
- Soukromost a nezávislost – neziskové organizace jsou institucionálně odděleny od státní správy a nejsou státní správou řízeny.
- Nerozdělování zisku – u neziskových organizací nedochází k žádnému přerozdělování zisků vzniklých z činností organizace mezi vlastníky nebo vedením organizace. Mohou vytvářet kladné hospodářské výsledky, ty však musí použít pro cíle, pro které byly vytvořené (pro své poslání).
- Samosprávnost – neziskové organizace jsou vybaveny vlastními postupy a strukturami, které umožňují kontrolovat vlastní činnosti. Tyto organizace jsou schopny řídit samy sebe, nejsou řízeny z vnějšího prostředí. Nepodléhají kontrole státu, ani institucím stojícím mimo ně.
- Dobrovolnost – neziskové organizace využívají pro své aktivity dobrovolnictví, které se projevuje výkonem neplacené práce pro organizaci nebo poskytnutím daru neziskové organizace nebo čestnou účastí ve správní radě dané neziskové organizace.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Uveďte konkrétní příklady státních neziskových organizací a nestátních neziskových organizací z vašeho okolí.

1.4 Příspěvkové organizace

Jednou z forem státních neziskových organizací jsou příspěvkové organizace, které jsou subjektem veřejného práva. Jsou to právnické osoby, které zřizuje stát nebo územně samosprávné celky. Příspěvkové organizace se zabývají veřejně prospěšnými činnostmi v oblasti vzdělávání, zdravotnictví, obrany, bezpečnosti, sociálních služeb, kultury, sportu apod. na celostátní nebo municipální úrovni. Příspěvková organizace je veřejnoprávní neziskovou organizací, která prostředky pro své aktivity čerpá z více zdrojů. Významným zdrojem činnosti příspěvkové organizace jsou příspěvky od zřizovatele, dary od fyzických a právnických osob a zdroje z vlastní činnosti.

V současné době jsou zaznamenávány tendence ke snižování počtu příspěvkových organizací a jejich postupné převádění na jinou právní formu, avšak nadále v právních podmínkách České republiky příspěvkové organizace jsou jako stěžejní právní forma v oblasti školství, a to až v 80 % celkových organizací působících ve školství. Tato právní forma je také častá v oblasti zdravotnictví, kultury, sociální oblasti nebo ve vědě a výzkumu.

Zákon o daních z příjmů uvádí, že u příspěvkových organizací nezáleží na tom, kdo je zřizovatelem dané organizace, automaticky je těmto organizacím přiznáván status veřejně prospěšného poplatníka.

Za příspěvkovou organizaci jedná ředitel, ten je jmenován a odvoláván zřizovatelem. Ekonomické a právní oddělení jsou důležitými útvary příspěvkových organizací. Může být vytvořené také oddělení vnitřního auditu. Kontrolním orgánem je oddělení vnějšího auditu zřizovatele, a pokud je zřízeno oddělení vnitřního auditu, tak i toto oddělení provádí kontrolu. Příspěvková organizace hospodaří se schváleným rozpočtem zřizovatele. Zřizovatel rozhoduje o zisku, způsobu úhrady ztráty. Činnosti příspěvkových organizací není možné provozovat na principu samofinancování nebo ziskovosti. Příspěvkové organizace poskytují některé služby zdarma – úhradu těchto služeb provádí stát, zřizovatel, nebo služby poskytují za nižší dotované ceny, než jsou skutečné náklady. Vznik a zánik příspěvkové organizace podléhá rozhodnutí zřizovatele. Zřizovatel podává návrh na zapsání do rejstříku při vzniku.

Společné rysy příspěvkových organizací jsou – vznik za účelem zajištění určitých služeb, právní subjektivita, vznik vydáním zřizovací listiny zřizovatelem, vytváření fondů, hospodaření se zřizovatelovým rozpočtem.

Risy

Oba typy příspěvkových organizací hospodaří s peněžními prostředky, které získávají z vlastní činnosti, od jiných osob, od zřizovatele (§53 odst. 1, zákon č. 218/2000 Sb.). Státní příspěvková organizace za vlastní činnost podle zákona č. 218/2000 Sb. považuje hlavní činnost a jinou činnost. Příspěvková organizace územních samosprávných celků za vlastní činnost považuje hlavní činnost a doplňkovou činnost podle zákona č. 250/2000 Sb.

Vzhledem k odlišnostem vyplývajícím především z titulu zřizovatele (organizační složka státu nebo územní samosprávný celek – kraj a obec) je vhodné přiblížit každou skupinou odděleně.

Historie

Příspěvkové organizace jsou z hlediska historického vývoje socialisticky upravenou formou právně tradičních veřejných ústavů veřejného práva. Český právní řád se o příspěvkové organizaci zmiňuje vyhláškou vlády č. 78/1960 Sb., o rozpočtovém řádu národních výborů ve článku 15 odst. 2: „*Národní výbor může za podmínek stanovených zvláštními předpisy poskytnout organizacím, které plní veřejné úkoly, příspěvek ze svého rozpočtu (příspěvkové organizace).*“

1.4.1 PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE ZŘIZOVANÉ ORGANIZAČNÍ SLOŽKOU STÁTU

Příspěvkové organizace, kde v roli zřizovatele vystupuje organizační složka státu, je hlavní činnost definována zvláštním zákonem nebo potom zřizovací listinou. Tyto organizace potom slouží k zabezpečení základních funkcí státu. Příspěvkové organizace poskytují určité služby společnosti jako celku např. v oblasti obrany, bezpečnosti nebo domácnostem zdravotní péči, vzdělávání – a to bez poplatku nebo za symbolický poplatek. Jednou z hlavních činností příspěvkové organizace je poskytovat služby bezplatně nebo za ceny nižší než jsou obvyklé v tržním prostředí.

Při založení vydává zřizovatel zřizovací listinu, obsahem této listiny je název a sídlo příspěvkové organizace, vymezení hlavních činností organizace, vymezení, zda bude provozovat pouze hlavní činnost nebo má povoleno i provozování ekonomické činnosti, informace o svěřeném majetku, statutární orgány organizace, dobu, na kterou je organizace zřízena.

Když je příspěvková organizace založena, tak vydává další vnitřní předpisy: statut, který podléhá schválení zřizovatelem, organizační řád, odpisový řád, pravidla hospodaření, pravidla pro účetní doklady (Stejskal, Kuvíková, Mařátková, 2012).

Hospodaření

Příspěvková organizace státu hospodaří s peněžními prostředky, které získá z hlavní činnosti, dále s prostředky získanými ze státního rozpočtu v rámci vztahů stanovených zřizovatelem. Také hospodaří s prostředky nabyté z jiných činností, s peněžními dary právnických a fyzických osob, s prostředky poskytnutých ze zahraničí a s prostředky svých fondů, kterými jsou ze zákona: rezervní fond, fond reprodukce majetku, fond odměn, fond kulturních a sociálních potřeb.

Příspěvková organizace si část svých výdajů hradí sama z příjmů ze své hlavní činnosti. Příspěvková organizace také hospodaří s prostředky přidělenými ze státního rozpočtu na základě vztahu, který stanovil zřizovatel. Kromě těchto příjmů hospodaří příspěvková organizace s prostředky svých fondů a z prostředků získaných jinou činností. Důležitou roli hrají také prostředky získané v podobě darů od fyzických a právnických osob, prostředky získané z rozpočtů územních samosprávných celků, státních fondů, fondů Evropské unie.

V roce 2001 byla změněna pravidla pro příjmy z pronájmu státního majetku novelou zákona č. 218/2000 Sb. Zrušila se povinnost odvodu příjmů z pronájmu státního majetku do státního rozpočtu, tento odvod se stal příjmem organizace podle zákona o daních z příjmů.

Charakteristickým kritériem je to, že všechny příjmy kromě nájmu organizace jsou prostředky vytvořené pro stát. Na základě toho zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, nařizuje tento zákon dodržovat hospodárné nakládání s finančními zdroji, jejich použití pouze pro účely, pro které byly určeny a na pokrytí nezbytných potřeb. Rozpočet organizace se sestavuje jako vyrovnaný a může zahrnout jen náklady a výnosy, které souvisí se službami poskytovanými v rámci hlavní činnosti.

Pokud by nastaly určité změny, které by ovlivňovaly vazbu ke státnímu rozpočtu, pak je příspěvková organizace povinna oznámit tuto skutečnost svému zřizovateli. Oznámená změna může snížit nebo zvýšit příspěvky pro danou organizaci. Zřizovatel organizace může nařídit organizaci navrátit provozní prostředky, pokud výrazně převyšují potřeby organizace (Merlíčková Růžičková, 2013).

Organizační složky jsou samostatné účetní jednotky, které ale nemají právní subjektivitu a nejsou právnickou osobou. Jejich hospodaření je dáno zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Příspěvková organizace zřizovaná organizační složkou státu hospodaří s těmito typy fondy: **Fondy**

- Rezervní fond
- Fond reprodukce majetku
- Fond odměn
- Fond kulturních a sociálních potřeb

1.4.2 PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE ZŘÍZENÉ ÚZEMNÍM SAMOSPRÁVNÝM CELKEM

V roli zřizovatele příspěvkové organizace zřízené územním samosprávným celkem vystupuje kraj nebo obec. Příspěvkové organizace jsou upraveny především zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodem vzniku těchto organizací jsou především neziskové činnosti. Rozsah těchto organizací, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu.

Kraj, obec (územní samosprávný celek) zřizuje příspěvkovou organizaci pro takové činnosti, které spadají do jejich působnosti a jsou zpravidla neziskového charakteru nebo, u kterých jejich rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu.

Rozhodnutí o vzniku, sloučení, rozdělení nebo zániku vydává zřizovatel příspěvkové organizace. Zákon o obcích (§84, odst. 2d) uvádí, že příspěvkové organizace – schvalování zřizovací listiny, její změny – jsou výhradně v pravomoci zastupitelstva obce, popřípadě kraje. Samotné rozhodnutí o zřízení organizace je na zastupitelstvu, i když rada obce může připravit zřízení organizace a vyhotovit text zakladatelské listiny. Příspěvkové organizace, které jsou zřízeny územním samosprávným celkem, se zapisují do obchodního rejstříku nebo rejstříku škol, církví, veřejných výzkumných institucí. Návrh do rejstříku se podává do 15 dnů ode dne vzniku příspěvkové organizace. Návrh na zápis podává zřizovatel. Za pozdní nebo nepodaný zápis do příslušného rejstříku nejsou v zákoně o rozpočtových pravidlech stanoveny žádné sankce.

Příspěvková organizace zřízená územním samosprávným celkem hospodaří s těmito typy fondů:

- Rezervní fond
- Investiční fond
- Fond odměn
- Fond kulturních a sociálních potřeb

1.4.3 VÝHODY A NEVÝHODY PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ

Právní forma příspěvková organizace je odrazem historického vývoje České republiky. Jde o specifickou formu organizace, kterou v takového podobě je možné najít pouze v České republice nebo Slovenské republice. Příspěvkové organizace jsou vhodnou právní formou pro činnosti veřejně prospěšné a pro činnosti negenerující dostatečnou výši zisku k pokrytí nákladů.

Výhody

Výhody příspěvkových organizací (Mitwallyová, 2014):

- Osvobození příspěvku zřizovatele a výnosů v hlavní činnosti od daně.
- Možnost krytí ztráty z hlavní činnosti výnosy z vedlejší činnosti.
- Majetek svěřený zřizovatelem zůstává majetkem zřizovatele.
- Jestliže příspěvková organizace vytváří zisk, odvede se tento zisk na účet zřizovatele.
- Příspěvková organizace nemá orgány typu dozorčí rada, představenstvo, čímž zřizovateli nevzniká povinnost hradit aktivity těchto orgánů.

- Zřizovatel může realizovat kontrolu příspěvkové organizace kdykoliv bez ohledu na ředitele.
- Zřizovatel jmenuje ředitele příspěvkové organizace a určuje výši jeho platu nebo mzdy.
- Pokud určitý druh činnosti zařizuje příspěvková organizace, nemusí být vypisováno výběrové řízení a organizace tyto činnosti realizuje sama, což přináší úsporu z hlediska administrativy a nákladů.

Nevýhodou příspěvkové organizace může být (Mitwallyová, 2014):

Nevýhody

- Systém odměňování – v případě odměňování v platu se řídí stejným systémem jako veřejná správa.
- Malá efektivita organizace – cílem není dosažení zisku.
- Ohrožením mohou být nekompetentní zásahy ze strany zřizovatele a politické ovlivňování její činnosti.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Uveďte konkrétní příklady příspěvkových organizací z vašeho okolí.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Neziskové organizace plní nezastupitelnou roli v rámci národního hospodářství. Neziskové organizace působí tam, kde dochází k tržnímu selhání. Stát svými přerozdělovacími procesy zabezpečuje služby v oblasti školství, zdravotnictví nebo například v oblasti sociálních služeb. Pojem nezisková organizace se obecně používá, aniž by byla definována platná definice například platným předpisem v České republice. Neziskové organizace se člení podle různých hledisek. Z hlediska podílu státu na řízení těchto organizací se člení na státní (vládní) a nestátní (nevládní, soukromoprávní) organizace. Potom je možné dělit organizace z hlediska prospěšnosti na vzájemně nebo veřejně prospěšné. Když organizace slouží k realizaci aktivit pro své vlastní členy, je tato organizace vzájemně prospěšná. Pokud organizace slouží k uspokojování potřeb všech, které poskytované služby potřebují, je veřejně prospěšná, protože je prospěšná široké veřejnosti. Příspěvkové organizace nikdy nemohou být vzájemně prospěšné.

OTÁZKY

1. Popište členění národního hospodářství dle švédského ekonoma Victora A. Pestoffa. (viz str. 9 a 10)
 2. Charakterizujte veřejné služby. (viz str. 11)
 3. Co je primárním cílem neziskové organizace? (viz str. 15)
 4. Charakterizujte neziskovou organizaci. (viz str. 15)
 5. Co zapříčinilo vznik a rozvoj subjektů v neziskovém sektoru? (viz str. 17)
 6. Jaké základní funkce plní nestátní neziskový sektor? (viz str. 18)
 7. Dle autorů Salamon a Anheier (1996) pro nestátní neziskové organizace jsou charakteristické určité znaky. Vyjmenujte tyto znaky a charakterizujte je. (viz str. 18)
 8. Charakterizujte příspěvkovou organizaci a charakterizujte tyto organizace z hlediska zřizovatele. (viz str. 20)
 9. Uveďte výhody a nevýhody příspěvkových organizací. (viz str. 22)
-

2 VEŘEJNOPRÁVNÍ ORGANIZACE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje veřejnoprávním organizacím a konkrétním typům těchto organizací. Jsou zde uvedeny stěžejní charakteristiky organizačních složek státu, příspěvkových organizací, a fondů, které tyto organizace vytváří. Kapitola také uvádí základní rozdíly mezi organizační složkou státu a příspěvkovou organizací.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování této kapitoly budete umět:

- charakterizovat veřejnoprávní organizace,
- členit a charakterizovat jednotlivé typy veřejnoprávních organizací,
- vyjmenovat a charakterizovat fondy příspěvkových organizací.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Veřejnoprávní organizace, organizační složky státu, příspěvkové organizace, fondy.

Rektořík (2010) v rámci neziskového sektoru člení veřejnoprávní organizace na neziskové veřejnoprávní organizace typu:

*Členění
veřejno-
právních
organizací*

- organizačních složek a příspěvkových organizací státu a samosprávných územních celků (organizační složky, příspěvkové organizace, Grantová agentura ČR, Akademie věd ČR, Ústavní soud ČR, vězeňská služba a justiční stráž, obce, kraje, svazky obcí, veřejné vysoké školy, Nejvyšší kontrolní úřad, Český statistický úřad),
- ostatní veřejnoprávní organizace (Česká televize, Český rozhlas, Česká národní banka, Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR, státní fondy, státní podniky, Státní fond kultury a další).

Teoreticky je možné veřejné poskytování statků zdůvodnit především prostřednictvím vzniku tzv. selhání trhu nebo nerovného rozdělení důchodů a bohatství ve společnosti. Niskanen (1994) uvádí, že organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace poskytují takové statky, jejichž tržní nabídka je podle veřejné volby (kolektivního rozhodnutí) nedostatečná a které vláda není připravena nakoupit od soukromých organizací. Organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace jsou veřejné (státní) neziskové organizace, kdy jejich činnost je financována z výdajů státního rozpočtu České republiky. Organizační složky státu a státní příspěvkové organizace jsou financovány přímo nebo nepřímo především z daní nebo jiných povinných plateb do veřejných rozpočtů. Organizační složky státu jsou financovány zcela ze státního rozpočtu, státní příspěvkové organizace jsou financovány v určité míře svými zřizovateli.

Pro produkci veřejné (neziskové) organizace je typické, že příjmy z poskytování služeb nepokrývají náklady související s poskytováním služeb. To však není důvodem pro zrušení nebo bankrot organizace. Mnoho statků je poskytováno bezplatně veřejnými organizacemi nebo za tzv. poplatek. Podle Mezinárodního měnového fondu (2001) jsou organizační složky státu a státní příspěvkové organizace charakterizovány jako netržní procedury, které poskytují tzv. netržní výstupy. Netržní výstup znamená statek poskytovaný jedinci nebo společnosti jako celku zdarma nebo za cenu, která není ekonomicky významná. Ekonomicky nevýznamná cena je cena, která neovlivňuje poptávku nebo nabídku statku.

**Uživatel-
ský popla-
tek**

Pro odlišení ekonomicky nevýznamné ceny od ceny tržní se v literatuře používá pojem uživatelský poplatek. Jestli veřejná organizace poskytuje statky spotřebitelům bezplatně nebo za tzv. uživatelský poplatek, který nepokrývá celkové náklady na produkci statku, pak je nutné, aby organizace byla financována z veřejných rozpočtů (nebo z jiných zdrojů, které mohou být brány jako dary nebo zisk z činnosti, která nesouvisí s posláním organizace a kterou organizace provozuje komerčně). Pokud je produkce veřejných organizací financována z veřejných rozpočtů (to znamená z daní), musí se potom hospodaření organizace regulovat (upravit právními předpisy) a kontrolovat, aby byly veřejné prostředky využity hospodárně, účinně a účelně (Slintáková, 2018).

Často v činnosti nebo rozhodování veřejných organizací je patrný politický vliv na zaměstnanost, ceny (poplatky), rozpočet, vedení organizace nebo vůbec na samotnou existenci organizace.

2.1 Veřejnoprávní organizace typu organizačních složek, příspěvkových organizací a samosprávných územních celků

Níže charakterizované typy veřejnoprávních organizací jsou popsány v základních rysech, kdy základní informace jsou vybírány z platných zákonů, odborné literatury a poznatků z praxe. Větší prostor je pak věnován příspěvkovým organizacím v dalších kapitolách učebního textu.

2.1.1 ORGANIZAČNÍ SLOŽKY STÁTU

Organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace jsou organizace, které mají za primární funkci, úkol nebo své poslání zabezpečit základní funkci státu, to znamená zákonodárnou, soudní nebo výkonnou moc státu, na daném území. Tyto organizace zodpovídají za poskytování (např. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy reguluje počty vzdělávacích institucí a dotuje tyto instituce) nebo přímo poskytuje (např. úřady práce poskytují služby pro uchazeče o zaměstnání) určité statky společnosti jako celek (např. statek „národní obrana“ nebo „vnitřní bezpečnost“) nebo domácnostem a jednotlivcům (např. statek „vzdělání“ nebo „zdravotní péče“) na netržní bázi (tj. bezplatně nebo za tzv. poplatek). Mimo to zabezpečují přerozdělování důchodů ve společnosti – například prostřednictvím poskytování transferů sociálního charakteru (úřady práce zajišťují poskytování dávek státní sociální podpory) (Slintáková, 2018).

Organizačními složkami státu jsou různé orgány státní správy a instituce, hlavně to jsou ministerstva a jiné správní úřady státu, Ústavní soud, soudy státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Úřad vlády ČR, Kancelář prezidenta republiky, Kancelář Veřejného ochránce práv, Akademie věd ČR, Grantová agentura ČR a jiná zařízení, o kterých to stanovuje zvláštní právní předpis nebo zákon, viz § 3 zákona č. 219/2000 Sb. Organizační složky státu jsou organizace vždy zřízené buďto zákonem (příkladem mohou být ministerstva zřízena zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR nebo katastrální úřady jsou zřízeny zákonem č. 359/1992 Sb., o zeměměřických a katastrálních orgánech) nebo orgánem státní správy, především ministerstvem (zřizovatelem úřadů práce je Ministerstvo práce a sociálních věcí, zřizovatelem finančních ředitelství je Ministerstvo financí, zřizovatelem hasičských záchranných sborů je Ministerstvo vnitra, zřizovatelem veterinárních správ je Ministerstvo zemědělství a zřizovatelem hygienických stanic je Ministerstvo zdravotnictví atd.) (Slintáková, 2018).

Příklady

Zakladatelem a vlastníkem těchto organizací je stát. Tyto organizace jsou vždy zřízeny buď na základě zákona, anebo prostřednictvím orgánů státní správy. Příslušné organizace nemůže založit žádná soukromá osoba, tyto organizace nedisponují vlastním majetkem, ale hospodaří s majetkem státu.

Organizační složky státu nemají právní subjektivitu na rozdíl od státních příspěvkových organizací. Právní subjektivita znamená způsobilost samostatně nabývat práv a zavazovat se.

Organizační složky státu hospodaří s prostředky státního rozpočtu. Správce kapitoly státního rozpočtu, to znamená zřizovatel organizace, stanoví rozpočet příslušné organizační složky státu v rámci rozpočtu své kapitoly působnosti. Rozpočet organizační složky státu je tak součástí rozpočtu správce kapitoly státního rozpočtu tedy součástí státního rozpočtu. Samotní správci kapitol jsou také organizačními složkami státu.

Rozpočet organizační složky státu zahrnuje pouze příjmy a výdaje, které souvisí s činností dané organizace. Jestliže organizační složka státu dosahuje svých příjmů v rámci

svých činností, potom se nejedná o její vlastní příjmy, ale o příjmy státního rozpočtu. Výdaje, se kterými organizační složka hospodář, jsou výdaje státního rozpočtu. V rámci stanoveného rozpočtu organizační složky státu je nutné rozlišovat mezi výdaji, které hradí chod samotné organizace (např. platy zaměstnanců) a výdaje, které organizace přerozděluje, např. poskytuje sociální transfery obyvatelstvu (např. důchody) nebo dotace různým organizacím (např. dotace na sociální služby neziskovým organizacím). Stejně tak je třeba odlišit příjmy, které se považují za poplatky za službu poskytované organizaci, a veřejné příjmy, které od fyzických a právnických osob organizační složka státu vybírá do veřejných rozpočtů (např. daně a pojistné na sociálním zabezpečení). Mezi příjmy, které organizační složka státu dosáhne a výdaji na činnost organizační složky státu nemusí být přímá vazba (Slintáková, 2018).

Hospodaření

Rozpočet organizační složky státu je sestavován pro rozpočtový rok, kterým je kalendářní rok. Rozpočet se člení podle závazných ukazatelů, ty určují výši příjmů, které má organizační složka dosáhnout a výši výdajů, se kterými organizační složka může hospodařit. Ukazatele stanoví zákon o státním rozpočtu (tedy ukazatele rozpočtů kapitol) nebo správci kapitol (tedy ukazatele rozpočtů zřizovaných organizační složkou státu).

Organizační složka státu může čerpat výdaje státního rozpočtu pouze do výše závazných ukazatelů (ty stanovují výši výdajů na platy, na financování programu reprodukce majetku organizace, výši na sociální transfery), které jsou v rozpočtu organizace stanoveny. Přesunovat výdaje v rámci stanovených ukazatelů nebo mezi ukazateli, nebo překročit stanovené ukazatele může organizační složka státu za určitých podmínek. Organizační složka státu (§49 odst. 2) by se měla snažit hospodařit efektivně s výdaji státního rozpočtu, které tvoří její rozpočet. Zákon č. 218/2000 Sb. jí ukládá v § 45, aby veřejné výdaje byly použity ke krytí nezbytných potřeb a na opatření zakládající se na právních předpisech, což má zabránit použití veřejných výdajů např. na služby dodávané organizačním složkám, které nejsou nezbytné pro jejich činnost, nebo na aktivity, které nevyplývají ze zákonů.

Výdaje organizační složky státu by se měly čerpat v příslušném rozpočtovém roce. Z důvodů, které uvádí § 47 zákona č. 218/2000 Sb., může organizační složka státu nevyčerpané prostředky převést do dalšího rozpočtového roku, tím důvodem může být např. dosažení úspor v důsledku efektivnějšího hospodaření, kdy výdaje nemusí být vyčerpány ve výši stanovené ukazateli. Možnost převedení nevyčerpaných prostředků má eliminovat zbytečné utrácení doposud nevyčerpaných rozpočtových prostředků především ke konci roku. Ke zbytečnému utrácení může docházet, pokud se organizace cítí ohrožena možným krácením rozpočtu na další rok, pokud rozpočet nevyčerpá v aktuálním roce (Slintáková, 2018), což v praxi běžně funguje.

Organizační složka státu kromě prostředků státního rozpočtu hospodář také s mimorozpočtovými zdroji, kam patří prostředky z fondů dané organizace: zisk z tzv. hospodářské činnosti, peněžní dary, prostředky ze zahraničí. Organizační složka státu (§49), jestliže nestanovuje zákon jinak, má zakázáno přijímat nebo poskytovat úvěry nebo půjčky a vystavovat směnky.

Organizační složka státu vytváří rezervní fond a fond kulturních a sociálních služeb. Rezervní fond tvoří především prostředky ze zahraničí, peněžní dary, příjmy z prodeje majetku nabytého darem nebo dědictvím, převedené nevyčerpané výdaje z předchozího roku. Prostředky rezervního fondu, a to podle druhu příjmu je možné použít podle zákona č. 218/2000 Sb. účelově, pokud byly poskytnuty účelově nebo na úhradu provozních potřeb, které nejsou zabezpečeny v rozpočtu organizace, nebo příjmy z prodeje majetku se použijí na výdaje na renovaci majetku, blíže § 48 zákona č. 218/2000 Sb.

Fond kulturních a sociálních potřeb je tvořen přidělem z rozpočtu organizační složky státu a je určen jako podíl výdajů na platy, mzdy a odměny. Z tohoto fondu se financují kulturní, sociální a další potřeby zaměstnanců organizace případně rodinných příslušníků zaměstnanců (Slintáková, 2018). Z tohoto fondu může organizační složka státu poskytovat zaměstnancům půjčky nebo dary.

Příjmy z prodeje majetku, který byl nabyt darováním nebo děděním, plynou do rezervního fondu organizace.

Pro stanovení celého státního rozpočtu, tedy i rozpočtu organizační složky státu (resp. rozpočtu kapitoly) je v České republice typická tzv. přírůstková neboli indexová metoda. Přírůstkové rozpočtování popisuje tzv. inkrementalismus, podle něhož je rozpočet organizace na následující rok stanovován na základě rozpočtu předchozího roku, který je indexován, respektive navýšen o přírůstek. V praxi se tak rozpočet příslušné organizace nestanovuje od nuly pro další rok, ale vychází se z rozpočtu předchozího roku, daný rozpočet se upravuje o přírůstek (Slintáková, 2018).

Inkrementalismus

Výhodou inkrementálního přístupu ke tvorbě rozpočtu je, že je méně náročný na data, tj. nevyžaduje množství informací, kterých by bylo třeba pro stanovení rozpočtu „od nuly“. Dále, obvykle není třeba při sestavování rozpočtu analyzovat a hodnotit několik různých alternativ. Na druhé straně, nebezpečím inkrementalismu je, že není flexibilní a konzervuje či kumuluje v rozpočtu nedostatky či chyby z rozpočtů minulých let. Dále, při tomto přístupu nelze vybrat optimální variantu z potenciálních variant dosažení daného cíle, protože se různé varianty neanalyzují (zejména z hlediska efektivnosti). Existují však jiné přístupy k rozpočtování (např. programové nebo výkonové rozpočtování, příp. rozpočtování s nulovouází), které na rozdíl od přírůstkové metody kladou důraz na vztah mezi výstupem organizace a jejím rozpočtem, resp. na efektivní alokaci veřejných výdajů a jejich efektivní užití (Slintáková, 2018, s. 9).

Sestavování rozpočtu organizační složky státu, resp. rozpočtů správců kapitol a celého státního rozpočtu, probíhá v rámci tzv. rozpočtového procesu. Jednání o rozpočtu organizace, kapitoly nebo celého státního rozpočtu lze popsat jako jednání mezi zástupci organizační složky, který požaduje rozpočet (např. vedoucí organizační složky státu, ministr určitého rezortního ministerstva nebo vláda), a představiteli nadřízeného orgánu, který rozpočet úřadu schvaluje (např. ministr rezortního ministerstva, který zřizuje organizační složku státu, ministr financí, parlament) (Slintáková, 2018, s. 9).

Dále, financování organizační složky státu v současné době v ČR lze charakterizovat jako tzv. institucionální financování. Primárním kritériem alokace prostředků z veřejného rozpočtu je při tomto způsobu financování samotná existence organizace, tzn. že výdaje státního rozpočtu jsou alokovány na základě požadavků již existujících (příp. nově založených) institucí. Institucionální financování lze srovnat s tzv. účelovým financováním, pro které je primárním kritériem alokace veřejných prostředků účel (nebo cíl či priorita), kterého má být efektivně dosaženo. To znamená, že veřejné výdaje plynou do těch organizací, jejichž činností bude dosaženo daného účelu nebo cíle. To je typické např. pro programové rozpočtování, které se „soustřeďuje na financování účelu a snaží se spojit financování s dosažením účelu“ (Slintáková, 2018, s. 9–10).

2.1.2 STÁTNÍ PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE

Právnícké osoby, které hospodaří s majetkem státu a jsou účetními jednotkami, jsou označovány jako státní příspěvkové organizace. Podobně jako organizační složky státu mají státní příspěvkové organizace své zřizovatele – orgány státní správy (např. zřizovatelem Národního divadla Praha je Ministerstvo kultury).

Účel

Příspěvkové organizace by měly být zřizovány státem z hlediska ekonomické teorie za účelem zabezpečování neziskových činností pro veřejnost a smíšených veřejných statků (Peková, Pilný, Jetmar, 2012).

Část výdajů si příspěvkové organizace státu hradí z příjmů, které získají ze své hlavní činnosti. Tyto organizace také hospodaří s peněžními prostředky přijatými ze státního rozpočtu v rámci finančních vztahů stanovených zřizovatelem. Příspěvkové organizace rovněž hospodaří s prostředky svých fondů, s prostředky z jiných činností, s peněžními dary fyzických nebo právnických osob, s prostředky poskytnutými ze zahraničí a s prostředky poskytnutými z rozpočtů územních samosprávných celků a státních fondů, včetně prostředků z rozpočtů Evropské unie a z Národních fondů, viz § 53 zákona č. 218/2000 Sb.

Ve srovnání s organizační složkou státu jsou příjmy státní příspěvkové organizace za poskytování statků jejími vlastními příjmy. Opět však vlastní příjmy nemusí pokrýt výdaje související s hlavní činností státní příspěvkové organizace a rozdíl mezi příjmy a výdaji je financován z tzv. příspěvku na provoz ze státního rozpočtu. Rozpočet státní příspěvkové organizace je sestavován jako vyrovnaný.

Podobně jako organizační složka státu musí státní příspěvková organizace využít prostředky z vlastní činnosti a ze státního rozpočtu na krytí nezbytných potřeb, na opatření vycházející z právních předpisů a na krytí opatření nutných k zabezpečení nerušeného chodu organizace podle § 53 zákona č. 218/2000 Sb. Opět organizace se musí snažit hospodařit efektivně.

Příspěvek na provoz ze státního rozpočtu se většinou stanovuje jako rozdíl mezi plánovanými vlastními příjmy a výdaji vznikajícími z hlavní činnosti organizace. Státní příspěvková organizace by měla do svého rozpočtu při sestavování zahrnout všechny prostředky, o kterých ví, že budou v příslušném (běžném) roce přijaty nebo vynaloženy, aby nedocházelo k vyšším nárokům na státní rozpočet. Stanovování příspěvku v závislosti na rozdílu mezi plánovanými příjmy a výdaje se může stát nevýhodné v případech, kdy je rozdíl ovlivňován např. ne hospodárností či špatným řízením organizace a plánované příjmy jsou nižší, než by mohly potenciálně být, nebo výdaje jsou vyšší, než by byla jejich efektivní úroveň. Může se stát, že organizace, které poskytují srovnatelné výstupy (služby) za srovnatelných podmínek, obdrží různě vysoké příspěvky.

Za účelem objektivizace výše příspěvku je možné velikost příspěvku a jeho čerpání během roku určit prostřednictvím výkonů organizace, příspěvek by tak byl stanoven jako součin jednotek výkonu a ceny za jednotku výkonu. Pro tento přístup je nutné stanovit způsob měření výkonu (tzn. navrhnout ukazatele výkonu) a cenu za jednotku výkonu. Výkonový způsob stanovování příspěvků může být dobrým nástrojem k ovlivňování chování organizací, např. tak je možné ovlivnit rozsah a kvalitu poskytovaných statků nebo hospodaření organizací (Slintáková, 2018).

Problém výkonového financování může být v praxi spojen s měřením, to znamená s konstrukcí takovýchto ukazatelů, které by objektivně zachytily výkon organizace jak z hlediska kvantity tak kvality. To je důležité např. v oblasti služeb zdravotní péče, v oblasti vzdělávání, sociálních služeb. Pokud by byly stanoveny ukazatele pouze kvantitativně (příkladem může být počet studentů, počet pacientů, počet klientů sociální péče) a nebyla by zohledněna kvalita výkonu nebo dosažení cílů poskytnutých služeb nebo nebyla by zohledněna spokojenost spotřebitelů se službou, pak by mohlo docházet k situacím, kdy organizace, aby maximalizovaly výši svých příspěvků, zvyšovaly by výkon – resp. zvyšovaly by počet obslužených klientů, studentů, pacientů i nad kapacitu zařízení, čímž by docházelo ke snižování kvality poskytovaných služeb.

Výkonové
financo-
vání

Jestliže příjmy, které souvisejí s hlavní činností organizace, jsou vyšší než související výdaje, může zřizovatel státní příspěvkové organizace stanovit odvod z provozu do státního rozpočtu. Může být stanoven také odvod z odpisů, jestliže se uvažuje o omezování činností organizace nebo dokonce zrušení organizace (Slintáková, 2018).

Výsledek hospodaření státní příspěvkové organizace tvoří hospodářský výsledek dosažený jak v rámci hlavní činnosti (spolu s příspěvkem státu), tak v rámci tzv. jiné činnosti. Pokud je hospodářský výsledek kladný, pak se mluví o zlepšeném hospodářském výsledku, v opačném případě se jedná o zhoršený hospodářský výsledek. Ztráta státní příspěvkové organizace je financována z rezervního fondu státní příspěvkové organizace, z rozpočtu zřizovatele organizace nebo ze zisku organizace v následujícím roce. Pokud by ztráta nemohla být uhrazena, byla by organizace zrušena. Podmínky financování ztráty platí však odlišně pro některé organizace, jako jsou například zdravotnická zařízení.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Zkuste na příkladu konkrétní příspěvkové organizace uvést „hlavní činnost“ dané organizace a „jinou činnost“ příslušné organizace.

Dalšími zdroji financování činnosti státních příspěvkových organizací jsou její fondy, hospodářský výsledek z jiné činnosti, dary, prostředky ze zahraničí. Státní příspěvková organizace nesmí (až na výjimky) přijímat úvěry a půjčky ani vystavovat směnky.

Státní příspěvkové organizace tvoří:

- Rezervní fond
- Fond reprodukce majetku
- Fond odměn
- Fond kulturních a sociálních potřeb

Fondy se tvoří z různých prostředků a používají se na vymezené účely. Fond kulturních a sociálních potřeb je tvořen a používán podobně jako tomu je u organizačních složek státu, navíc je zde rozdělován zlepšený hospodářský výsledek. Rezervní fond tvoří např. prostředky ze zahraničí a darů a používá se na úhradu zhoršeného výsledku hospodaření nebo na financování účelu, pro který byly prostředky ze zahraničí a dary poskytnuty. Fond reprodukce je tvořen např. z odpisů nebo příjmů z prodeje hmotného majetku a používá se na financování pořízení, technického zhodnocení nebo na opravu hmotného majetku. Hradit platy zaměstnanců je možné z fondu odměn.

Jiná činnost

Mimo hlavní činnost může státní příspěvková organizace provozovat „jinou činnost“. „Jiná činnost“ může být podobná statkům poskytovaným v rámci hlavní činnosti, nebo může poskytovat odlišné statky (galerie může v rámci jiné činnosti prodávat publikace o umění nebo reprodukce). „Jiná činnost“ má za cíl dosahovat zisk, který bude sloužit jako dodatečný zdroj pro financování hlavní činnosti. „Jiná činnost“ může být provozována organizací, pokud má nedostatečně využitě materiální a personální zdroje a neohrožuje-li to rozsah a kvalitu hlavní činnosti.

Příjmy a výdaje z „jiné činnosti“ musí být odděleny od příjmů a výdajů hlavní činnosti. Je nepřípustné, aby výdaje související s „jinou činností“ byly hrazeny z příjmů z hlavní činnosti. To znamená, že je důležité zajistit, aby „jiná činnost“ nebyla ztrátová. Pokud by tomu tak bylo, musí být „jiná činnost“ zrušena. Rizikem „jiné činnosti“ může být u neziskových organizací také odklon organizace od hlavní činnosti nebo může docházet k omezenému přístupu k hlavní činnosti.

Příjmy z prodeje a pronájmu majetku státu, se kterými organizace hospodaří, jsou příjmy státního rozpočtu, výjimkou je příjem z prodeje movitého majetku se kterým hospodaří státní příspěvková organizace.

Příjmy z prodeje majetku, který byl nabyt darováním nebo děděním, plynou do fondů organizace.

Státními příspěvkovými organizacemi jsou např. v resortu vědy a výzkumu jednotlivé výzkumné ústavy Akademie věd ČR nebo v resortu kultury muzea, galerie, knihovny celostátního významu, v resortu zdravotnictví fakultní nemocnice nebo psychiatrické léčebny, v resortu školství to jsou speciální školy, dětské domovy, dětské diagnostické ústavy.

Státní příspěvkové organizace

2.1.3 PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

Příspěvkové organizace územních samosprávných celků jsou právnické osoby, které hospodaří s majetkem svého zřizovatele (obce nebo kraje) a jsou účetními jednotkami.

Příspěvkové organizace hospodaří se svěřeným majetkem v rozsahu uvedeném ve zřizovací listině. Zřizovatel ponechává příslušné příspěvkové organizaci majetková práva, aby mohla svěřený majetek správně evidovat, pečovat o jeho ochranu a rozvoj, plně majetek využívat pro plnění svých úkolů. Zřizovatel provádí kontrolu hospodaření příspěvkové organizace, viz §27 zákona č. 250/2000 Sb.)

Příspěvkové organizace vytváří 4 typy peněžních fondů:

- Rezervní fond
- Investiční fond
- Fond odměn
- Fond kulturních a sociálních potřeb

Zůstatky peněžních fondů se po skončení roku převádějí do následujícího roku, viz § 29 (2) zákona č. 250/2000 Sb.

Až na výjimky nesmí příspěvková organizace územního samosprávného celku poskytovat dary jiným subjektům podle § 37 zákona č. 250/2000 Sb.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Kdy může příspěvková organizace územního samosprávného celku poskytovat dary jiným subjektům?

2.1.4 OBCE

Území obce (města) je tvořeno jedním katastrálním územím nebo souborem katastrálních území, pokud se obec člení na části. Obec vystupuje jako právnická osoba, hospodaří s vlastním majetkem a finančními zdroji. Nakládá s majetkem a finančními zdroji samostatně za podmínek stanovených zákony. Všechny osoby, které v obci mají trvalý pobyt, jsou občany obce. Každá část území České republiky patří určité obci. Obce se mohou slučovat nebo rozdělovat na základě rozhodnutí referenda. Legislativně jsou obce upraveny především zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Význam obcí

Obce spravují své záležitosti samostatně a do jejich samostatné působnosti patří především hospodaření s majetkem obce, záležitosti veřejného pořádku, vydávání obecně závazných vyhlášek, zásobování obce vodou a energiemi, svoz odpadů, sestavování rozpočtů, úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury. Na obce se může přesouvat výkon státní správy na základě zákona č. 128/2000 Sb. v § 35(1). Obecní zastupitelstvo volené v komunálních volbách občany obce na dobu 4 let realizuje v obci výkon veřejné funkce nebo moci a veřejné kontroly. Obecní rada je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti, zastupuje obec navenek, a je odpovědná obecnímu zastupitelstvu. Obec sestavuje svůj rozpočet – hospodaří s prostředky státního rozpočtu, s výnosy daní, které jdou do místního rozpočtu, výnosy z poplatků a dalšími prostředky z činnosti obce. Obce mohou zakládat společnosti podle obchodního zákoníku, příspěvkové organizace, neziskové organizace, dobrovolné svazky obcí. Obce se nemohou sdružovat podle zákona o sdružování občanů.

Obecní úřad (tvořený starostou, zástupci starosty, tajemníkem obecního úřadu a dalšími pracovníky organizovaných do odborů nebo referátů dle rozhodnutí obecní rady) je zřízen pro výkon samostatné působnosti i přenesené působnosti.

2.1.5 DOBROVOLNÉ SVAZKY OBCÍ

Dobrovolné svazky obcí mohou vytvářet obce podle pravidel zákona č. 128/2000 Sb., o obcích v § 49 – 53 a zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Obce mohou vstupovat do svazků obcí již vytvořených, členy svazku obcí mohou být jen obce.

Předmětem činnosti svazku obcí mohou být především úkoly:

- v oblasti veřejného pořádku, školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a péče o zvířata,
- v oblasti zajišťování čistoty obce, správy veřejné zeleně a veřejného osvětlení, shromažďování a odvozu komunálních odpadů a nezávadného zpracovávání odpadu, využití nebo zneškodnění odpadu, zásobování vodou, odvádění a čištění odpadních vod,
- v oblasti zavádění, rozšiřování a zdokonalování sítí technického vybavení a systémů veřejné osobní dopravy k zajištění dopravní obslužnosti daného území,

- v oblasti ochrany ovzduší, úkoly související se zabezpečením přestavby vytápění nebo ohřevu vody tuhými palivy na využití ekologicky vhodnějších zdrojů tepelné energie v obytných a jiných objektech ve vlastnictví obcí,
- v oblasti správy majetku obcí, zejména spravování místních komunikací, lesů, domovního a bytového fondu, sportovních, kulturních zařízení a dalších zařízení spravovaných obcemi,
- v oblasti provozování lomů, pískoven a zařízení sloužících k těžbě a úpravě nerostných surovin.

Jde o výčet příkladů aktivit, to znamená, že obce si mohou jako předmět činnosti svazku obcí sjednat i plnění jiných úkolů z oblasti samostatné působnosti obcí, které budou splňovat obecný požadavek účelu ochrany a prosazování jejich společných zájmů.

2.1.6 KRAJE

Kraj je podle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, územním společenstvím občanů, které má právo na samosprávu. Je veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek a vlastní příjmy vymezené zákonem č. 129/2000 Sb. a hospodaří za podmínek stanovených zákonem podle vlastního rozpočtu. Kraj vystupuje v právních vztazích svým jménem, nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Kraj je samostatně spravován zastupitelstvem kraje, dalšími orgány kraje jsou rada kraje, hejtman kraje a krajský úřad. Orgánem kraje je též zvláštní orgán kraje zřízený podle zákona. Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.

Do samostatné působnosti kraje patří záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje, pokud nejde o přenesenou působnost kraje. Do samostatné působnosti kraje patří zejména záležitosti uvedené v § 35, 36 a 59 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích. Kraj může pro výkon samostatné působnosti zakládat a zřizovat právnické osoby a organizační složky kraje, pokud zákon nestanoví jinak. Při výkonu samostatné působnosti kraj spolupracuje s obcemi; nesmí přitom zasahovat do jejich samostatné působnosti.

Význam
kraje

Krajský úřad přezkoumává rozhodnutí vydaná orgány obce, poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím, zabezpečuje koordinaci výstavby a provozu informačního systému kompatibilního s informačními systémy veřejné správy, provádí kontrolu výkonu přenesené působnosti obcí, zřizuje funkci koordinátora pro romské záležitosti, vykonává další působnosti svěřené mu zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích. Krajský úřad kontroluje v potřebném rozsahu prostředky, které zákon dává k dispozici, činnost orgánů obcí.

2.1.7 VEŘEJNÉ VYSOKÉ ŠKOLY

Veřejné vysoké školy jsou právnické osoby zřizované za jiným účelem než za účelem podnikání dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Kompetence vůči nim vykonává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Zákon č. 111/1998 Sb. řeší samostatnou právní existenci a působení veřejných vysokých škol.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách rozlišuje mezi dvěma základními typy vysokých škol a to univerzitní a neuniverzitní. Univerzitní vysoká škola má akreditovaný doktorský studijní program, plní funkci pedagogickou a vědecko-výzkumnou a je členěna na fakulty. Neuniverzitní vysoká škola uskutečňuje především bakalářské studijní programy, může uskutečňovat i magisterské studijní programy, avšak nečlení se na fakulty.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Uved'te konkrétní příklady univerzitního a neuniverzitního typu vysoké školy z vašeho okolí.

Orgány

Orgány veřejné vysoké školy jsou orgány akademické samosprávy (akademický senát; rektor; vědecká rada, umělecká rada nebo akademická rada; může být vytvořena rada pro vnitřní hodnocení; disciplinární komise) a další orgány (správní rada, kvestor).

Akreditace vysokých škol je v působnosti samostatného Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství. Úřad rozhoduje mimo jiné o akreditacích studijních programů, akreditacích habilitačního řízení, hodnotí tvůrčí činnost vysokých škol.

2.1.8 AKADEMIE VĚD ČR

Jako organizační složka státu sdružuje vědecké ústavy v České republice zabývajících se převážně základním výzkumem (specializovaným a interdisciplinárním bádáním). Může zakládat tzv. veřejné výzkumné instituce. Organizace byla ustanovena v roce 1992. Byla zřízena zákonem č. 283/1992 Sb. na základě rozhodnutí České národní rady. Posláním je objevovat a rozšiřovat pole působnosti vědecké sféry, vychovávat novou generaci pedagogů a badatelů. Nejvyšší orgán Akademie představuje akademický sněm složený ze dvou třetin ze zástupců všech ústavů, vysokých škol, státní správy, podnikatelských kruhů a jiných významných osobností. Akademie věd ČR sdružuje pracoviště, která jsou rozdělena do tří oblastí, jako je oblast neživá příroda, oblast věd o živé přírodě a chemické vědy a oblast humanitárních a společenských věd.

2.1.9 GRANTOVÁ AGENTURA ČR

Agentura podporuje základní výzkum napříč všemi vědními obory z veřejných prostředků. Jako státní instituce působí od roku 1993. Financuje vědecké projekty pro erudované vědce a týmy, financuje mladé a začínající vědecké pracovníky, mezinárodní vědecké projekty. Při své činnosti se řídí zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů.

Hospodaří samostatně s účelovými a institucionálními prostředky přidělenými přímo ze státního rozpočtu.

2.1.10 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

Český statistický úřad působí jako státní statistická služba, která shromažďuje statistické informace o sociálním, ekonomickém a ekologickém vývoji České republiky. Zajišťuje komparaci s členskými zeměmi Evropské unie, obstarává statistické informace pro potřeby státních orgánů a orgánů územní samosprávy a zveřejňování statistických informací. Úřad byl zřízen jako ústřední orgán státní správy zákonem České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, ve znění pozdějších předpisů. Úřad hospodaří jako organizační složka státu. Působnost úřadu stanoví zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. Úřad zveřejňuje statistické informace prostřednictvím publikací, tiskových informací nebo prostřednictvím internetu.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Má Český statistický úřad právní subjektivitu? Jaké informace můžeme získat prostřednictvím Českého statistického úřadu k národnímu hospodářství České republiky?

2.2 Ostatní neziskové veřejnoprávní organizace

Kapitola charakterizuje vybrané typy z kategorie „ostatní neziskové veřejnoprávní organizace“ jako je Česká televize, Český rozhlas, Česká národní banka, Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR, státní fondy, státní podniky, Státní fond kultury.

Příklady

2.2.1 ČESKÁ TELEVIZE

Televizní vysílání může být provozováno až po přidělení licence, kterou uděluje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Česká televize je právnická osoba zřízená 1. 1. 1992. Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi zejména stanovuje podmínky naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání a definuje působnost Rady České televize jako kontrolního orgánu. Rada České televize jmenuje a odvolává generálního ředitele, zřizuje televizní studia, schvaluje rozpočet a kontroluje hospodaření České televize. Posláním České televize je poskytovat objektivní, ověřené, všestranné a vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů, rozvíjet kulturní identitu národa, zprostředkovávat ekologické informace, sloužit vzdělávání a výchově.

2.2.2 ČESKÝ ROZHLAS

Český rozhlas jako právnická osoba poskytuje veřejnou službu tvorbou a šířením rozhlasových programů na celém území České republiky. Poslání Českého rozhlasu je obdobné s posláním České televize. Rozhlasové vysílání může být provozováno až po přidělení licence, kterou uděluje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Rada Českého rozhlasu je podle zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu orgán, který kontroluje tvorbu, šíření programů Českého rozhlasu. Rada Českého rozhlasu každý rok předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR výroční zprávu o hospodaření Českého rozhlasu za uplynulý rok. Výroční zprávu obsahuje podrobný rozbor ekonomiky, peněžních toků, pohledávek, mzdovou a honorářskou analýzu, a také nezávislou auditorskou zprávu.

2.2.3 ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Centrální bankou České republiky je Česká národní banka. Je právnickou osobou, sídlí v Praze, nezapisuje se do obchodního rejstříku. Hlavním cílem banky je zabezpečit stabilitu české měny. Česká národní banka je nezávislá na pokynech vlády. Nejvyšším řídicím orgánem je bankovní rada, guvernér a dva viceguvernéři, které jmenuje a odvolává prezident republiky. Česká národní banka vede účty státního rozpočtu, státních fondů a státních finančních aktiv a pasiv. Česká národní banka vykonává bankovní dohled nad činností bank a nad bezpečným fungováním bankovního systému. Legislativně je Česká národní banka upravena zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

2.2.4 VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY

Význam

Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky zabezpečuje veřejné zdravotní pojištění a je zřízena státem podle zákona č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Pojišťovna vede registr pojištěnců veřejného zdravotního pojištění. Pojišťovna nesmí zřizovat a provozovat zdravotnická zařízení a podnikat s prostředky plynoucími z všeobecného zdravotního pojištění. Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky je podřízena Ministerstvu zdravotnictví ČR, kterému každoročně předkládá výroční zprávu, zdravotně pojistný plán a účetní závěrku. Tyto dokumenty schvaluje vláda a v případě Všeobecné zdravotní pojišťovny také poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Zdravotně pojistný plán obsahuje plán příjmů a výdajů Všeobecné zdravotní pojišťovny včetně členění podle jednotlivých fondů, předpokládaný vývoj struktury pojištěnců, plán provozních nákladů, údaje o rozsahu zdravotní péče hrazené Všeobecnou zdravotní pojišťovnou ČR, způsob zajištění dostupnosti služeb, které pojišťovna nabízí, soustavu zařízení, se kterými má pojišťovna uzavřenou smlouvu o úhradě zdravotní péče.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Kolik zdravotních pojišťoven v současnosti působí v České republice? Srovnajte jejich nabízené služby.

2.2.5 STÁTNÍ FONDY

Státní fondy České republiky jsou právnické osoby, které sdružují majetek k určitému účelu. V současnosti mezi tyto fondy patří Státní fond životního prostředí České republiky, Státní fond kultury České republiky, Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond rozvoje bydlení, Státní zemědělský intervenční fond, Státní fond kinematografie a další.

Příklady

Státní fond životního prostředí je právnická osoba, zapisuje se do obchodního rejstříku, je spravován Ministerstvem životního prostředí. Fond hospodaří s prostředky ze státního rozpočtu, z podílů na výnosu daní, s příspěvky od fyzických a právnických osob a s prostředky získanými z poplatků za porušování životního prostředí. Prostředky fondu používá na podporu životního prostředí, na výzkum. O použití prostředků rozhoduje ministr na základě předložené zdůvodněné žádosti žadatele. Pokud žadatel nevyužije prostředky dle žádosti, musí je vrátit zpět fondu. Fond je upraven v zákonu č. 388/1991 Sb., o státním fondu životního prostředí ČR.

Státní fond kultury se zapisuje do obchodního rejstříku, působí jako právnická osoba od roku 1992. Spravován je Ministerstvem kultury, kterému odpovídá za hospodaření. Prostředky se používají na konkrétní kulturní projekty, např. na udržování kulturních památek, propagaci české kultury, přednáškovou činnost, ediční činnost. Finančními zdroji jsou výnosy z majetkových účastí České republiky na podnikání právnických osob v oblasti kultury, výnosy z nájmu památek, které spravuje fond, ale pronajímá je jiným subjektům, výnosy z veřejných sbírek a loterií, výnosy z pohlednic a dalších propagačních tisků. Fond je upraven v zákoně č. 239/1992 Sb., o státním fondu kultury České republiky.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Zkuste najít další příklad z oblasti neziskových veřejnoprávních organizací z kategorie „ostatní neziskové veřejnoprávní organizace“ a charakterizovat, čím se daná organizace zabývá.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Organizační složky státu a státní příspěvkové organizace působí především v odvětvích národního hospodářství jako je veřejná správa, obrana, bezpečnost, justice, věda a výzkum, vzdělávání, zdravotnictví, kultura a sociální služby. Kapitola charakterizovala blíže vybrané typy veřejnoprávních organizací. Jednotlivé typy těchto organizací mají poněkud odlišné poslání a jejich fungování se řídí odlišnými pravidly.

OTÁZKY

1. Čím se zabývají veřejnoprávní organizace? Uveďte typy veřejnoprávních organizací. (viz str. 25)
 2. Charakterizujte organizační složky státu, uveďte jejich stěžejní charakteristiky. (viz str. 27)
 3. Mají organizační složky státu právní subjektivitu? (viz str. 27)
 4. Jaké fondy tvoří organizační složky státu? (viz str. 28)
 5. Proč existují příspěvkové organizace a k jakým účelům slouží? (viz str. 30)
 6. Jaký je základní rozdíl mezi příjmy organizační složky státu a příjmy příspěvkové organizace? (viz str. 30)
 7. Co tvoří výsledek hospodaření státní příspěvkové organizace? (viz str. 31)
 8. Vyjmenujte fondy státní příspěvkové organizace a fondy příspěvkové organizace územního samosprávného celku. (viz str. 33)
-

3 PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE VYMEZENÁ V ZÁKONECH

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje základním právním předpisům a zákonům, kterými jsou upraveny příspěvkové organizace. Mimo jiné jsou zde uvedeny také zákony, které upravují konkrétněji příspěvkové organizace z oblasti zdravotnictví, sociálních služeb, školství, kultury.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování této kapitoly budete umět:

- základní legislativu k příspěvkovým organizacím,
- charakterizovat pojetí 3E,
- základní zákony vztahující se k příspěvkovým organizacím z oblasti školství, zdravotnictví, kultury, sociálních služeb.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Zákony k příspěvkovým organizacím, pojetí 3E, zřizovací listina příspěvkové organizace.

Příspěvkové organizace jsou zřizovány pro takové činnosti, které jsou primárně definovány jako neziskové a jejichž rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu. Příspěvkové organizace jsou vždy právnickými osobami a účetními jednotkami (Hejduková, 2015, s. 217).

Příspěvková organizace je právnickou osobu, která se řídí specifickou legislativou. Základní legislativní úprava příspěvkových organizací vychází ze zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů a umožňuje tak územním samosprávným celkům zřizovat příspěvkové organizace především pro činnosti, kde hlavním cílem není dosažení zisku a kde vzhledem k jejich struktuře a rozsahu působení je vyžadována samostatná právní subjektivita. Zákon č. 250/2000 Sb. stanovuje především základní pravidla pro hospodaření krajů a obcí, pravidla pro sestavování rozpočtů a poskytování dotací, obsahuje ustanovení, co se týká právních forem, které se mohou

**Specifická
legislativa**

územně samosprávnými celky zakládat. Tento zákon je stěžejním dokumentem, který upravuje vztah mezi zřizovatelem (územním samosprávným celkem) a jím založenou příspěvkovou organizací. Úprava příspěvkových organizací je konkrétně řešena v § 27 – 37a. Je tam především upravena otázka zřízení příspěvkové organizace, povinné náležitosti zřizovací listiny, nabývání majetku.

Mezi další zákony a vyhlášky příspěvkových organizací územních samosprávných celků, se řadí:

- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, který se od 1. 1. 2011 mění zákonem č. 410/2010 Sb.,
- Vyhláška č. 410/2009 Sb., kterou jsou prováděna některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví změněna vyhláškou č. 435/2010 Sb.,
- Vyhláška č. 383/2009 Sb., technická vyhláška o účetních záznamech,
- Vyhláška č. 270/2010 Sb., o inventarizaci majetku a závazků,
- Vyhláška č. 312/2014 Sb., konsolidační vyhláška státu,
- Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, který upravuje veřejnoprávní kontrolu, finanční kontrolu a vnitřní kontrolní systém uvnitř orgánu,
- Vyhláška č. 416/2004 Sb. – prováděcí vyhláška pro zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě,
- Vyhláška č. 353/2015 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, která nahrazuje vyhlášku č. 114/2002 Sb.

Zákon o rozpočtových pravidlech č. 250/2000 Sb. velmi souvisí s jinými právními předpisy, které mají dopad na schvalovací a procesní úkony. Je nutné jmenovat zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon definuje pravomoci zastupitelstva a rady územního samosprávného celku, který se musí vždy podílet na rozhodování a fungování příspěvkové organizace.

Zřizovatel

Příspěvkové organizace nezakládají jen územní samosprávné celky, funkci zřizovatele má také organizační složka státu. Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá výkonem zřizovatele nebo zakladatelskou funkcí příspěvkových organizací zřízených organizačními složkami státu. Každá nově vzniklá příspěvková organizace musí vznikat v souladu se zvláštním právním předpisem, to také je platné pro rozhodování o rozdělení, sloučení, splnutí a pro jiné změny organizační struktury. Z výše uvedeného je patrné, že každá nově zřízená příspěvková organizace, která nakládá s majetkem státu, musí být schválena zvláštním zákonem.

Příspěvková organizace vystupuje jako samostatná účetní jednotka, je právnickou osobou a musí jít v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších

předpisů. S účetní jednotkou je spojeno vedení účetnictví. Účelem účetnictví je podávat pravdivé informace v peněžním vyjádření, které mají být věrným a poctivým obrazem o stavu majetku účetní jednotky (jakým způsobem je majetek oceňován, jaká je amortizace a jak rychle se majetek obnovuje). Dále účetnictví podává informace o zdrojích, které slouží k pořízení majetku (informace o struktuře vlastních a cizích zdrojů, o struktuře pohledávek z hlediska jejich doby splatnosti) a o finanční situaci (o výši realizovaného zisku, jeho rozdělení, o úrovni likvidity).

Zákon č. 563/1991 Sb. upravuje především obecné zásady vedení účetnictví a obecné pojmy, které jsou společné pro všechny typy účetních jednotek. Je tedy důležité sledovat navazující vyhlášku č. 410/2009 Sb., která provádí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky. Vyhláška č. 410/2009 Sb. vymezuje především náležitosti pro sestavení rozvahy, výkazu zisku a ztráty a přílohy k účetní závěrce a definuje také jednotlivé položky výkazů účetní závěrky. Rovněž vyhláška č. 270/2010 Sb., o inventarizaci majetku a závazků, vyhláška č. 383/2009 Sb., o účetních záznamech v technické formě vybraných účetních jednotek a jejich předávání do centrálního systému účetních záznamů. Nutné je nezapomínat na České účetní standardy pro některé vybrané účetní jednotky, které vedou účetnictví dle vyhlášky č. 410/2009 Sb. České účetní standardy č. 701 až č. 710 pro některé vybrané účetní jednotky, které vedou účetnictví podle vyhlášky č. 410/2009 Sb., slouží ke sjednocení a pro úpravu účetních postupů. Od 1. 1. 2011 se mění vyhláška č. 410/2009 Sb. vyhláškou č. 435/2010 Sb.

Účetnictví

Zákon o účetnictví příspěvkovým organizacím předepisuje dodržovat tzv. bilanční princip. Příspěvková organizace má povinnost archivovat veškeré účetní doklady (vnitřní i vnější). Zákon o účetnictví uvádí rozsah a způsob vedení účetnictví, požadavky na jeho průkaznost.

Vyhláška č. 410/2009 Sb. v § 1 stanovuje pro vedení účetnictví v plném rozsahu a ve zjednodušeném rozsahu:

- a) rozsah a způsob sestavování účetní závěrky,
- b) uspořádání, označování a obsahové vymezení položek majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv v účetní závěrce, včetně uspořádání, označování a obsahového vymezení podrozvahových účtů,
- c) uspořádání, označování a obsahové vymezení nákladů, výnosů a výsledků hospodaření v účetní závěrce,
- d) uspořádání a obsahové vymezení vysvětlujících a doplňujících informací v příloze v účetní závěrce, včetně informací o nakládání s prostředky státního rozpočtu a rozpočtů územních samosprávných celků,
- e) uspořádání a obsahové vymezení přehledu o peněžních tocích a přehledu o změnách vlastního kapitálu,
- f) směrnou účtovou osnovu,

g) účetní metody, zejména způsoby oceňování a jejich použití včetně oceňování souboru majetku, postupy tvorby a použití opravných položek, postupy odpisování, postupy tvorby a použití rezerv,

h) závazný vzor částí účetní závěrky.

Účetní závěrka se dle § 3, odstavce 1 vyhlášky č. 410/2009 Sb. skládá z částí:

a) rozvaha (bilance),

b) výkaz zisku a ztráty,

c) příloha,

d) přehled o peněžních tocích a

e) přehled o změnách vlastního kapitálu.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Prostudujte položky účetních výkazů konkrétní příspěvkové organizace.

Vyhláška č. 383/2009 Sb., technická vyhláška o účetních záznamech upravuje podmínky pro přenos účetních záznamů mezi vybranými účetními jednotkami, problematiku technické formy účetních záznamů.

Vyhláška č. 270/2010 Sb., o inventarizaci majetku a závazků existuje z důvodu zajištění dostatečné míry právní jistoty účetních jednotek a pro formalizaci pravidel.

Vyhláška č. 312/2014 Sb., konsolidační vyhláška státu stanovuje povinnost součinnosti účetním jednotkám v rámci konsolidačního celku nebo do dílčích konsolidačních celků s účetní jednotkou, která sestavuje konsolidované účetní výkazy.

Zákony

Příspěvkové organizace z titulu, že jsou právnické osoby, jsou také daňovými poplatníky, na které se vztahují zákony daňové soustavy České republiky, především:

- zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

3.1 Pojetí 3E

Ochrana a Půček (2011) uvádí, že výstup ve veřejném sektoru je těžce měřitelný v peněžním vyjádření a že výstup je různými subjekty a aktéry vnímán podstatně rozdílně a individuálně. Určujícími kritérii pro hodnocení a kontrolu veřejných výdajových programů je spojeno s pojetím 3E – economy (hospodárnost), effectiveness (efektivita), efficiency (účelnost).

Pracovníkům veřejné správy je tak uložena povinnost postupovat podle kritéria 3E dle zákona o finanční kontrole. Zákon 320/2001 Sb. v § 4 odst. 1 uvádí, že hlavním cílem finanční kontroly je prověřovat hospodárnost, efektivnost a účelný výkon veřejné správy. Vedoucí orgánu veřejné správy je povinen realizovat prověření 3E v rámci vnitřního kontrolního systému. Vnitřní kontrolní systém má za úkol vytvářet podmínky pro vykonávání hospodárného, efektivního a účelného procesu veřejné správy.

Ustanovení § 2 (m-n) zákona o finanční kontrole definuje základní pojmy spojené s konceptem 3E. Hospodárnost znamená použít veřejné prostředky k zajištění stanovených úkolů s co nejnižším vynaložením prostředků při dodržení odpovídající kvality plněných úkolů. Efektivnost znamená použít veřejné prostředky s dosažením nejvyššího možného rozsahu, kvality, přínosu plněných úkolů ve srovnání s objemem prostředků vynaložených na jejich plnění. Účelnost znamená použít veřejné prostředky k zajištění optimální míry dosažení cílů při plnění stanovených úkolů.

Kritérium hospodárnosti je používáno ve značné míře pro volbu veřejné zakázky dle kritéria nejnižší ceny. Při sledování kritéria hospodárnosti je nutné dávat pozor na to, aby byly naplněny stanovené cíle. V praxi může dojít k manažerskému selhání v rámci použití kritéria hospodárnosti – kdy je vybrána varianta s minimálními náklady, avšak je opomíjena stránka kvality nebo stanovený standard. Zdánlivé úspory se tak stávají promrhány (Ochrana, Půček, 2011).

Efektivnost je možné sledovat v rovině nákladové a v rovině produktivity. Ukazatel nákladové efektivnosti zjišťuje, kolik peněžních jednotek je třeba k provedení jedné jednotky výstupu (např. náklady na jednoho obsluženého klienta). Je však nutné vedle tohoto ukazatele sledovat a hodnotit také spokojenost klienta. Produktivita v rámci efektivnosti hodnotí formu efektivnosti použití veřejných prostředků. Produktivita je poměrem vyprodukovaných jednotek na straně výstupu (v rámci čitatele) a náklady na straně vstupu (v rámci jmenovatele). Produktivita je kritériem maximalizace, nákladová efektivnost je kritériem minimalizace. Hospodárnost a efektivnost neurčí, jestli produkované výstupy opravdu vedou k uspokojení veřejné potřeby, proto je nutné sledovat kritérium účelnosti (Ochrana, Půček, 2011).

**Efektiv-
nost**

Účelnost nebo také účinnost je nejvyšším kritériem v pojetí 3E. K ověření účelnosti je kladena celá řada otázek, ty se vztahují k ověření vhodnosti vstupů, k prověření postupů při určování cílů ke kontrole výsledků, to znamená výstupů. Nelehkým úkolem je najít

takový způsob realizace cílů, který naplní kritérium účelnosti současně s hospodárností a efektivností.

Model 3E je rozšiřován o další kritéria např. Hejdková (2015) prezentuje vedle hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti kritérium ekologie (ekology). Model 4E tak bere na zřetel životní prostředí a udržitelnost. Flynn (2012) vložil do modelu kritérium rovnosti (equity). Problematika měření se stále více prohlubuje a existuje celá řada metod hodnocení efektivnosti v rámci celého veřejného sektoru.

3.2 Zřízení, zrušení a změny příspěvkové organizace

Příspěvkovou organizaci zřizuje územní samosprávný celek nebo stát. Rozhodnutí o vzniku, rozdělení, sloučení nebo zániku příspěvkové organizace vydává zřizovatel. Zákon o obcích uvádí, že zřízení příspěvkové organizace i schválení zřizovací listiny, změny ve zřizovací listině, jsou výhradně v pravomoci zastupitelstva obce nebo kraje. Rada obce může připravit a vyhotovit zakladatelskou listinu, avšak rozhodnutí je na zastupitelstvu. Příspěvkové organizace zřízené územním samosprávným celkem se zapisují do obchodního rejstříku. Návrh na zápis do obchodního rejstříku se podává do 15 dní od dne vzniku organizace. Zřizovatel podává návrh. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech nestanoví žádné sankce za pozdější nebo nepodaný zápis do obchodního rejstříku.

Zřizovatel vydá o vzniku příspěvkové organizace zřizovací listinu, ve které vymezuje veškerá práva a povinnosti, které přecházejí na příspěvkovou organizaci. Upravena jsou především práva k nakládání s majetkem, hlavní a doplňková činnost. Zřizovatel provádí kontrolu hospodaření příspěvkové organizace.

Zřizovací listina

Stěžejní význam pro fungování organizace má zřizovací listina, která definuje základní pravidla. Zřizovací listina musí podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, obsahovat dle § 27 odstavce 2:

- a) úplný název zřizovatele, je-li jím obec, uvede se také její zařazení do okresu,*
- b) název, sídlo příspěvkové organizace a identifikační číslo osoby poskytnuté správcem základního registru právnických osob, podnikajících fyzických osob a orgánů veřejné moci osoby poskytnuté správcem základního registru osob; název musí vylučovat možnost záměny s názvy jiných příspěvkových organizací,*
- c) vymezení hlavního účelu a tomu odpovídajícího předmětu činnosti,*
- d) označení statutárních orgánů a způsob, jakým vystupují jménem organizace,*
- e) vymezení majetku ve vlastnictví zřizovatele, který se příspěvkové organizaci předává k hospodaření (dále jen „svěřený majetek“),*
- f) vymezení práv, která organizaci umožní, aby se svěřeným majetkem mohla plnit hlavní účel, k němuž byla zřízena; zejména se uvedou práva a povinnosti spojené s jeho plným efektivním a ekonomicky účelným využitím, s péčí o jeho ochranu, rozvoj a zvelebení, podmínky pro jeho případnou další investiční výstavbu, dále pravidla pro výrobu a prodej*

zboží, pokud jsou předmětem činnosti organizace, práva a povinnosti spojená s případným pronajímáním svěřeného majetku jiným subjektům a podobně,

g) okruhy doplňkové činnosti navazující na hlavní účel příspěvkové organizace, kterou jí zřizovatel povolí k tomu, aby mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti a odbornost svých zaměstnanců; tato činnost nesmí narušovat plnění hlavního účelu organizace a sleduje se odděleně,

h) vymezení doby, na kterou je organizace zřízena.

Zřizovací listina stanovuje, v jakém rozsahu může příspěvková organizace nakládat se svěřeným majetkem. Příspěvkové organizace mohou nabývat majetek pro své zřizovatele, zřizovatelé mohou mít určeno, že v některých případech budou dávat k nabytí majetku souhlas. Příspěvková organizace může do svého vlastnictví pořizovat jen majetek, který potřebuje k výkonu svých činností, pro které byla zřízena, a to dle zákona č. 250/2000 Sb., § 27 odstavec 7:

a) bezúplatným převodem od svého zřizovatele,

b) darem s předchozím písemným souhlasem zřizovatele,

c) děděním; bez předchozího písemného souhlasu zřizovatele je příspěvková organizace povinna dědictví odmítnout, nebo

d) jiným způsobem na základě rozhodnutí zřizovatele.

Zrušení příspěvkové organizace vychází z toho, na jakou dobu byla příspěvková organizace zřízena. Pokud byla zřízena na dobu určitou, pak její existence končí datem uvedeným v rozhodnutí zastupitelstva a ve zřizovací listině. Jestliže byla příspěvková organizace založena na dobu neurčitou, potom se záměr zrušení projednává na základě podnětu zřizovatele a usnesením se rozhodne o datu ukončení fungování příspěvkové organizace. Zřizovatel rovněž rozhodne o převedení majetku, se kterým organizace hospodařila ke dni zrušení příspěvkové organizace.

Zrušení

3.3 Zvláštní zákony vztahující se k příspěvkovým organizacím

Česká legislativa kromě právních předpisů upravujících všechny příspěvkové organizace má také specifické právní předpisy, které upravují jednotlivé typy příspěvkových organizací v souladu s jejich účelem a činnostmi, pro které byly zřízeny. Existuje celá řada předpisů, např. organizace sociálního charakteru jsou upraveny zákonem o sociálních službách, školy a školská zařízení školským zákonem.

V dílčích podkapitolách je uveden výčet zákonů vztahující se k příslušným oblastem působnosti příspěvkové organizace.

3.3.1 LEGISLATIVNÍ PŮSOBNOST V OBLASTI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti od 1. 1. 2007 je základní legislativou k sociálním službám. Základní ustanovení

o poskytování sociálních služeb je uvedeno v Listině základních práv a svobod. Vyhláška č. 505/2006 Sb., provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách upravuje podmínky poskytování pomoci, podpory fyzickým osobám, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci pomocí možnosti využití sociální služby, příspěvku na péči. Zákon uvádí podmínky k vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, stanovuje podmínky pro výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb. Zákon upravuje inspekci poskytování sociálních služeb, předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka, zabývá se sociálně-právní ochranou dětí ve školách a školských zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, v azylových zařízeních.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách dle § 3 rozumí sociální službou činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo sociální prevence sociálního vyloučení. Sociální služba je poskytována převážně osobě, která se ocitla v nepříznivé sociální situaci. Nepříznivá sociální situace znamená oslabení nebo ztrátu schopností, kdy důvodem je vysoký věk, nepříznivý zdravotní stav, krizová sociální situace, sociálně znevýhodněné prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné osoby, nebo jiné závažné důvody.

Konkrétní formy sociálních služeb jsou v zákoně o sociálních službách členěny do odvětví podle poskytovaných služeb členěny na sociální poradenství, služby sociální péče a sociální prevence.

Formy sociálních služeb

Zákon o sociálních službách uvádí v § 33 formy poskytování sociálních služeb:

- (1) Sociální služby se poskytují jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní.*
- (2) Pobytovými službami se rozumí služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb.*
- (3) Ambulantními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování.*
- (4) Terénními službami se rozumí služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.*

Zákon o sociálních službách definuje služby sociální prevence, které jsou určeny osobě, které hrozí sociální vyloučení ze společnosti. Cílem služeb je podpořit osobu, aby překonala nepříznivou sociální situaci, a zamezit vzniku a šíření nežádoucích společenských jevů ohrožujících společnost. Zákon o sociálních službách definuje služby sociální prevence jako je raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půli cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, sociální aktivizace služeb pro rodiny s dětmi, sociální aktivizace služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením, terénní program, sociální rehabilitace.

Zřizovatelem zařízení v České republice, které poskytuje sociální služby je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, kraj, obec, okresní správa sociálního zabezpečení, Úřad práce ČR a také neziskové organizace (Matoušek a kol., 2007).

Poskytovatelem sociálních služeb jsou organizace a instituce jsou územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, ministerstva a jimi zřízené státní příspěvkové organizace nebo organizační složky státu. V rámci své samostatné působnosti mohou kraje podobně jako obce poskytovat sociální služby.

Dle zákona o sociálních službách jsou sociální služby poskytovány osobám, které mají na území České republiky nahlášeno místo trvalého pobytu, osobám s uděleným azylem, cizincům bez trvalého pobytu v České republice, ale musí jim toto právo zaručovat mezinárodní smlouva. Sociální služby jsou poskytovány občanům a rodinám občana členského státu Evropské unie a cizincům, kteří mají povolení k dlouhodobému pobytu po dobu delší než 3 měsíce. Uvedené osoby mají rovněž právo na poskytnutí příspěvku na péči, jestliže splní podmínky uvedené v § 4 zákona o sociálních službách. Mají také právo na poskytnutí sociálního poradenství např. o možnostech jak řešit nepříznivou sociální situaci, ve které se nachází.

Zákon o sociálních službách definuje způsoby úhrady sociálních služeb dle druhu poskytnuté sociální služby. Hrazeny jsou především veškeré služby sociální péče, jak pohybové, tak pečovatelské služby. Úhrada služeb je prováděna na základě uzavřené smlouvy mezi příjemcem sociální služby a poskytovatelem sociální služby. Financování sociálních služeb upravuje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů.

Zdrojem financování sociálních služeb jsou:

Zdroje financování

- Úhrady od občanů (klientů), kterým je služba poskytnuta. Jestliže občan nemá dostatečné finanční prostředky k úhradě sociálních služeb, pak náklady na poskytnutí služeb nese obec nebo stát nebo oba.
- Další možností je úhrada státem, příspěvek státu může nahradit nesoběstačnost občana při zabezpečení svých základních potřeb – týká se například o komplexní péči poskytnutou v domově důchodců, nebo úhrada může pouze usnadnit způsob života – např. úhrada ubytování v penzionech pro staré osoby).
- Jinou možností je úhrada od obce. Obec má povinnost garantovat určitý základní standard sociálních služeb, který určuje stát.
- Úhrada může být také provedena od nestátních subjektů, jako je nadace nebo nadační fond. V rámci nestátních subjektů to mohou být prostředky, jako jsou dary a výtěžky ze sbírek, příjmy od sponzorů, členské příspěvky.
- Sociální služby může financovat i fyzická osoba poskytující sociální služby. Fyzická osoba buď sociální činnosti vykonává osobně, nebo je organizuje.
- Jinou možností jsou dary – peníze nebo jiné komodity (oblečení, potraviny) z veřejných sbírek.

Příspěvek na péči – nárok na tento příspěvek má osoba, která není schopna z důvodu špatného zdravotního stavu se o sebe samostatně postarat v rozsahu stanoveném zákonem.

Pokud osoba využívá služeb v oblasti zajištění postarání se o tuto osobu, je tento příspěvek poskytován dané organizaci. Informace o příspěvku na péči jsou uvedeny v zákoně č. 108/2006 Sb. Kritéria pro posuzování příspěvku na péči jsou uvedeny ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., kterou jsou prováděny některá ustanovení zákona o sociálních službách. Novela od data 1. 8. 2016 zákona o sociálních službách stanovuje 4 stupně závislosti s těmito příspěvky:

- I. stupeň závislosti (lehká závislost): 3 300 Kč pro osoby do 18 let věku
- II. stupeň závislosti (středně těžká závislost): 6 600 Kč
- III. stupeň závislosti (těžká závislost): 9 900 Kč
- IV. stupeň závislosti (úplná závislost): 13 200 Kč

Pro osoby starší 18 let se příspěvky měsíčně pohybují ve výši cca 880 Kč pro I. stupeň, 4 400 Kč pro II. stupeň, 8 800 Kč pro III. stupeň, 13 200 Kč pro IV. stupeň.

3.3.2 LEGISLATIVNÍ PŮSOBNOST V OBLASTI ŠKOLSTVÍ

V oblasti školství působí celá řada příspěvkových organizací, které jsou zřízeny dle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Regionální školství je souhrn právnických osob poskytujících žákům, studentům a dětem vzdělávání a školské služby dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Listina základních práv a svobod ustanovuje povinnou školní docházku pro každého jedince. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném, a jiném vzdělávání v §44, definuje základní vzdělávání (jeho cíle) takto:

Základní vzdělávání

„Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů uvádí v § 2 odstavce 1 charakteristiku pedagogického pracovníka:

„Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvlášt-

ního právního předpisu (dále jen "přímá pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb."

Přímou pedagogickou činnost vykonává dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 2 odstavce 2: učitel, pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, vychovatel, speciální pedagog, psycholog, pedagog volného času, asistent pedagoga, trenér, metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně, vedoucí pedagogický pracovník.

Nepedagogický pracovník je pak osoba, která nevyučuje na školách žádný předmět. Patří sem například ekonomický pracovník, školník, správní zaměstnanec, zaměstnanci školních jídelen.

Nepedagogický pracovník

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vede Rejstřík škol a školských zařízení všech zřizovatelů dle školského zákona. Prostřednictvím státního rozpočtu jsou potom poskytovány prostředky jen pro ty školy a školská zařízení, která jsou do rejstříku zapsána.

Základním nástrojem pro určení finančních prostředků jsou republikové normativy a krajské normativy. Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon uvádí v § 161, odstavce 1, že republikové normativy stanoví ministerstvo jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního vzdělávání, základního vzdělávání, středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání na kalendářní rok. V odstavci 2 potom krajské normativy stanoví krajský úřad jako výši výdajů připadajících na jednotku výkonu na kalendářní rok, kdy jednotkou výkonu je jedno dítě, žák, student, ubytovaný, stravovaný, lůžko, třída, studijní skupina, oddělení nebo jiná jednotka stanovená zvláštním předpisem. Krajské normativy stanovuje krajský úřad na následující kalendářní rok na základě sledování vyhlášky č. 492/2005 Sb., o krajských normativních.

Při stanovení krajských normativů vychází krajský úřad zejména z (§ 161, odstavec 3, školský zákon):

- a) *dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji,*
- b) *rámcových vzdělávacích programů nebo akreditovaných vzdělávacích programů pro vyšší odborné vzdělávání,*
- c) *rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické nebo přímé pedagogicko-psychologické činnosti a,*
- d) *naplněnosti tříd, studijních skupin a oddělení v jednotlivých školách a školských zařízeních.*

Peněžní fondy příspěvkové organizace jsou jednoznačně definovány zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, a zákon rovněž určuje jejich využití.

Každá základní škola má jako nejvýznamnější neinvestiční výdaje mzdy. Ty se řídí nařízením vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě. Rozhodující částí výdajů ve školství jsou neinvestiční výdaje. Vyšší neinvestičních výdajů ovlivňuje především úloha dané školy, počet žáků a počet tříd.

Příspěvkové organizace účtují na základě vyhlášky č. 410/2009 Sb., školské právnické osoby podle vyhlášky č. 504/2002 Sb.

V rámci vzdělávání na nejvyšší úrovni vystupují vysoké školy. Ty se řídí zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů.

3.3.3 LEGISLATIVNÍ PŮSOBNOST V OBLASTI KULTURY

V oblasti muzeí a galerií vystupuje především zákon č. 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dále to je Vyhláška Ministerstva kultury č. 275/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů a Metodické pokyny Ministerstva kultury.

Knihovny jsou upraveny zákonem č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Památková péče je upravena zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, zákonem č. 101/2001 Sb., o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků, v platném znění, zákonem č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, v platném znění.

3.3.4 LEGISLATIVNÍ PŮSOBNOST V OBLASTI ZDRAVOTNICTVÍ

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování uvádí charakteristiku zdravotních služeb a zdravotní péče, upravuje oblast oprávnění k poskytování zdravotních služeb, postavení pacienta, postavení poskytovatele zdravotních služeb. Dále charakterizuje zdravotní dokumentaci, hodnocení kvality a bezpečí zdravotních služeb a další.

**Lékařské
posudky**

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách upravuje například asistovanou reprodukci, sterilizaci, terapeutickou kastraci, změnu pohlaví transsexuálních pacientů, psychochirurgické výkony, genetická vyšetření, odběry lidské krve, ověřování nových postupů použitím metody, která dosud nebyla v klinické praxi na živém člověku zavedena. Dále upravuje posudkovou péči a lékařské posudky, posuzování zdravotní způsobilosti ke sportu a další.

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě – dle § 1: *Tento zákon upravuje podmínky poskytování zdravotnické záchranné služby, práva a povinnosti poskytovatele*

zdravotnické záchranné služby, povinnosti poskytovatelů akutní lůžkové péče k zajištění návaznosti jimi poskytovaných zdravotních služeb na zdravotnickou záchrannou službu, podmínky pro zajištění připravenosti poskytovatele zdravotnické záchranné služby na řešení mimořádných událostí a krizových situací a výkon veřejné správy v oblasti zdravotnické záchranné služby.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Zvýše uvedeného vyplývá, že právní postavení příspěvkových organizací vymezuje především zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Mimo to je nutné znát řadu dalších zákonů, které upravují působení příspěvkových organizací a které jsou uvedeny v této kapitole.

OTÁZKY

1. Z jakého zákona vychází základní legislativní úprava příspěvkových organizací? (viz str. 41)
2. Uveďte další zákony a vyhlášky, kterými jsou upraveny příspěvkové organizace. (viz str. 42)
3. Charakterizujte pojetí 3E. (viz str. 45)
4. Jaké základní body obsahuje zřizovací listina příspěvkové organizace? (viz str. 46)
5. Které zvláštní zákony se vztahují k příspěvkovým organizacím z oblasti školství, zdravotnictví, sociálních služeb, kultury. (viz str. 47)

4 MANAGEMENT PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ A JEJICH FUNGOVÁNÍ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se zabývá řízením příspěvkové organizace z hlediska strategického a operativního managementu. Pozornost je věnována řediteli příspěvkové organizace a jeho úlohám dále konkrétním plánům a vnitřním předpisům vydávaným příspěvkovými organizacemi. Je zde popsán proces řízení nákupu a e-aukčí a charakterizován vnitřní kontrolní systém příspěvkové organizace.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování kapitoly budete umět:

- členit plány činnosti příspěvkové organizace,
- charakterizovat věcný plán,
- vyjmenovat vnitřní předpisy příspěvkové organizace,
- uvést povinnosti a role ředitele příspěvkové organizace,
- charakterizovat proces strategického řízení příspěvkové organizace.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Plány činnosti, věcný plán, vnitřní předpisy, role ředitele, proces strategického řízení

Cíle příspěvkové organizace

Cílem příspěvkové organizace, jakožto celého neziskového sektoru, je naplnění veřejně prospěšného charakteru, dosažení stanoveného cíle, který si příslušná příspěvková organizace stanovila. Příspěvkové organizace nepodnikají za účelem dosažení zisku tedy za účelem podnikání. Tyto organizace plní pouze svá poslání, pro která byly vytvořeny. Jde především o služby v oblasti justice, vědy a výzkumu, policie, armády, veřejné hromadné dopravy, v oblasti životního prostředí, vodního hospodářství, v sociální oblasti, v oblasti vzdělávání, tělovýchovy a sportu, kultury, volného času a v oblasti zdravotní péče.

Příkladem může být domov pro seniory, jehož posláním je postarat se o seniory a zajistit jim zdravotní péči, stravu, úklid pokojů a také zájmové aktivity. Příkladem jsou základní školy, které mají za cíl vzdělávat žáky.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Uveďte poslání vámi vybrané příspěvkové organizace.

Hospodaření příspěvkové organizace je upraveno zvláštními předpisy, jako je vedení účetnictví ze zákona, kam patří evidence nákladů a výnosů, danění příjmů, majetku a poskytovaných služeb, určité vnitřní předpisy organizace, pro evidenci a schvalování dokladů. Je zde také povinnost vytváření kalkulací na poskytované služby, pokud jsou hrazeny z veřejných rozpočtů, dotací nebo dotací z Evropské unie, pak podléhají veřejné kontrole. Příspěvkové organizace musí na základě auditu a především prostřednictvím pravidelných průběžných zpráv cca po 6 měsících poskytovat informace svým donátorům, popřípadě dárčům o hospodaření s finančními prostředky (Šedivý, Medlíková, 2011).

Hospodaření

4.1 Vznik a zrušení příspěvkových organizací

Každá příspěvková organizace má svého zřizovatele. Pokud má být zřízena příspěvková organizace, musí tomuto rozhodnutí nejprve předcházet důsledná analýza aspektů právních a ekonomických, protože tyto organizace nakládají s veřejným majetkem a veřejnými prostředky a jejich posláním je chránit veřejný zájem.

Nejdůležitější roli při zřizování příspěvkových organizací má zastupitelstvo kraje nebo zastupitelstvo obce podle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích a podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

Zastupitelstvo kraje nebo obce má vyhrazené právo zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky a schvalovat jejich zřizovací listinu. Rada kraje nebo obce předloží finální návrh na zřízení příspěvkové organizace zastupitelstvu kraje nebo obce k projednání na jejich zasedáních.

Proces zřízení příspěvkové organizace je možné shrnout do následujících kroků:

- 1) zvážení potřeby projednání záměru zřízení příspěvkové organizace radou a zastupitelstvem,
- 2) zpracování věcného a časového harmonogramu zřízení příspěvkové organizace,
- 3) projednání návrhu na zřízení příspěvkové organizace radou,

- 4) připravit příslušný materiál s přílohami k rozhodnutí zastupitelstva o zřízení příspěvkové organizace spolu s návrhem zřizovací listiny a jejích příloh, vymezující majetek kraje, se kterým bude příspěvková organizace hospodařit,
- 5) určit další úkoly nebo povinnosti příspěvkové organizace ve vztahu k obci nebo kraji jako zřizovateli, které nejsou běžnou součástí zřizovací listiny,
- 6) vymezit výši příspěvku, se kterým bude příspěvková organizace hospodařit,
- 7) navrhnout limity v oblasti počtu zaměstnanců a v oblasti osobních, věcných a investičních nákladů dané příspěvkové organizace,
- 8) rozhodnout o zřízení příspěvkové organizace na zastupitelstvu a schválit a vydat její zřizovací listinu,
- 9) zapsat příspěvkovou organizaci do rejstříku.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Popište proces zřízení vámi vybrané příspěvkové organizace (výše uvedených 9 kroků). Jak dlouho tento proces trval?

Zřizovací listina

Nejdůležitějším dokumentem pro příspěvkové organizace je zřizovací listina, kdy příspěvkové organizace vznikají na základě schválení této listiny zastupitelstvem obce nebo kraje.

Zřizovatel při rozhodování o další činnosti příspěvkové organizace a o vzájemných vazbách ve skupině příspěvkových organizací bere v úvahu faktory, očekávané změny, přímé a nepřímé administrativní a personální náklady a rizika příspěvkové organizace.

4.2 Řízení příspěvkové organizace

Základní vymezení předmětu a rozsahu činnosti (poslání) příspěvkové organizace je dáno buď zřizovací listinou, nebo kombinací zřizovací listiny a smlouvy uzavřené mezi zřizovatelem a příspěvkovou organizací.

Zřizovatel příspěvkové organizace je povinen průběžně, včas a s příslušnou metodickou podporou předávat řediteli příspěvkové organizace informace nutné a potřebné pro řádné plnění poslání organizace.

Vizí příspěvkové organizace se rozumí dlouhodobá představa o fungování příspěvkové organizace, a to ve všech jejích aspektech (s důrazem na externí výstupy a činnosti příspěv-

kové organizace, na vztahy s jejími klienty a na hodnoty, které chce při své činnosti naplnovat), představa budoucího žádoucího cílového stavu, tj. toho, čeho chce příspěvková organizace dosáhnout při naplnování svého poslání (Rada kraje Vysočina, 2012).

4.2.1 PLÁN ČINNOSTI PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE

Činnost příspěvkové organizace má za povinnost plánovat ředitel dané organizace. Plán činnosti musí být v souladu s posláním organizace. Plán činnosti musí být reálný, pravdivý a časově vymezený.

Ředitel je odpovědný za sestavení návrhu plánu činnosti organizace, je odpovědný za předložení plánu k projednání a schválení plánu činnosti zřizovatelem, je odpovědný za kontrolu plnění plánu činnosti, odpovědný za přehled o skutečném plnění plánu činnosti organizace.

Plán činnosti příspěvkové organizace se člení na:

Typy plánů

- Dlouhodobý – strategický plán.
- Střednědobý – většinou s vytvořením na 2 – 4 kalendářní roky.
- Krátkodobý – plán na 1 kalendářní rok.

Plán činnosti se dělí na plán věcný a na plán finanční.

Plán věcný je zaměřen např. na rozvoj příspěvkové organizace resp. na hlavní činnost organizace, oblast lidských zdrojů, informačních technologií, majetku atd.

Plán finanční a výhled finančního majetku – je spojen se zaváděním prvků tzv. výkonného rozpočtování – kdy každé vynaložení veřejných prostředků je poměřováno vůči jeho přínosu k naplnování cílů organizace, kdy je zpravidla uveden název položky a částka, dále množství, kvalitativní, termínová specifikace položky a také je určena jednoznačná metrika pro hodnocení přínosu veřejného výdaje. Součástí finančního plánu je také plán tvorby a použití investičního fondu příspěvkové organizace. Většinou zřizovatel udá jeho přesnou formu.

Finanční plány musí věrně zobrazovat předpokládané hospodářské dopady plánů věcných a respektovat stanovenou strukturu.

Věcný plán by měl zobrazovat výstupy z těchto dílčích aktivit:

- plánovat rozvoj hlavní činnosti (obsah, rozsah, kapacity, kvalitu a podmínky poskytování veřejných služeb a statků),
- plánovat doplňkovou činnost,

- plánovat prostředky informačních a komunikačních technologií (hardware, software, licence, správa, ukládání a využívání dat, tisk a kopírování dokumentů a další),
- plánovat lidské zdroje (ve vztahu k hlavní a doplňkové činnosti, věkové struktury, obnově lidských zdrojů, kvalifikační struktura, pracovní podmínky),
- plánovat využívání a potřebu nespécifického majetku (běžný majetek využitelný pro různé obory jako jsou budovy, běžný nábytek, využívání vlastního majetku a majetku zřizovatele),
- plánovat využití a potřeby specifického majetku (majetek využitelný pouze pro konkrétní činnost – odborná literatura, interaktivní tabule, vybavení laboratoří),
- plánovat řízení vztahů s veřejností a komunikace (využití inzerce, propagačního a informačního materiálu, internetu).

Úkoly ředitele

Pokud jsou plány činnosti zřizovatelem schváleny, jsou pro ředitele příspěvkové organizace závazné. Ředitel se musí řídit těmito plány, na základě nich musí udržovat komplexní řízení činnosti a zejména hospodaření organizace v souladu s finančním plánem, v souladu se zásadou 3E (účelně, efektivně, hospodárně) a v souladu se zásadou společenské odpovědnosti. Ředitel příspěvkové organizace je povinen zřizovateli předložit plány činnosti ke schválení s dostatečnou časovou rezervou před uplynutím lhůty, na kterou byl plán činnosti schválen. Plány činnosti je ředitel povinen hodnotit a zohlednit při vytváření aktualizace plánu.

Ředitel příspěvkové organizace by měl vést evidenci závazkových vztahů. Toto se řeší v účetnictví registrovaných smluv. Každý závazkový vztah by měl být řízen a spravován průběžně po celou dobu jeho platnosti. Evidence slouží k plnění povinností dle obecně závazných právních předpisů – především v rámci uveřejňovací povinnosti podle zákona o zadávání veřejných zakázek. Nové závazkové vztahy nebo jejich změny by měly být evidovány nejpozději před podpisem závazkového vztahu ředitelem.

Ředitel má zřizovatelem dané kompetence.

Závazkový vztah má oprávnění uzavřít jen osoba, která je oprávněna jednat za příslušnou příspěvkovou organizaci – statutární zástupce nebo statutárním zástupcem výslovně zmocněná jiná osoba. Příspěvková organizace je povinna postupovat v souladu s pravidly a zásadami zřizovatele, které upravují podmínky pro uzavírání závazkových vztahů.

Co se týká zadávání veřejných zakázek, potom ředitel má povinnost postupovat v souladu s pravidly zřizovatele pro zadávání veřejných zakázek, má však právo postup při zadávání veřejných zakázek upravit podrobněji. Úprava vytvořená ředitelem musí být v souladu s pravidly zřizovatele a hlavně také zákon o zadávání veřejných zakázek č. 134/2016 Sb. Pokud je zajišťována společná dodávka a služby pro příspěvkové organizace, potom

je příspěvková organizace povinna se zapojit do tohoto společného zajišťování a zajistit dodržování zřizovatelem stanovených podmínek. To samé platí pro projektové řízení.

Příspěvková organizace, respektive ředitel příspěvkové organizace je povinen vést evidenci sporů příslušné příspěvkové organizace. Za spor je považováno soudní řízení, rozhodčí řízení, přestupkové řízení (řízení o správním deliktu), spory řešené smírně (dohody o narovnání). O sporu je ředitel povinen informovat zřizovatele neprodleně po té, co se o sporu dozví, musí podat písemné podklady především oznámení o zahájení sporu, žaloby, rozsudku, návrhy smírcích dohod atd. Informace nezahrnuje údaje, u kterých příspěvková organizace musí zachovat mlčenlivost podle zvláštních právních předpisů (např. zdravotnická dokumentace) (Rada kraje Vysočina, 2012).

Ředitel příspěvkové organizace musí zavést a udržovat stížnostní agendu, musí evidovat a systematicky vyřizovat stížnosti. Stížností se má na mysli ústní nebo písemné podání, kterým se fyzická nebo právnická osoba (stěžovatel) obrací na příslušnou příspěvkovou organizaci, aby ochránila své zájmy nebo upozornila na nedostatky a závady. Pokud vznikne stížnost vůči řediteli příspěvkové organizace, pak tuto stížnost řeší zřizovatel. Ředitel příspěvkové organizace rozhoduje o anonymních stížnostech. Stížnosti se musí prošetřit, musí prokazatelně informovat stěžovatele o vyřízení, jestliže obecně závazný právní předpis nestanovuje jinak. Pokud stěžovatel opakuje stížnost v té samé záležitosti bez uvedení žádných nových skutečností, potom ředitel může rozhodnout, že se stížnost zamítá. Stěžovateli musí potom sdělit tuto skutečnost o neřešení do 15 dní od dne doručení opakované stížnosti. Jestliže stěžovatel i nadále opakuje stížnost, nepotvrzuje se již dále příjem stížnosti, ani stížnost není prošetřována a není zasíláno písemné vyrozumění. O doručení stížnosti a o jejím vyřízení informuje ředitel do 7 dní svého zřizovatele. Postup při vyřizování stížností může ředitel upravit podrobněji, avšak musí být v souladu s pravidly zřizovatele.

Ředitel musí rovněž akceptovat ze strany zřizovatele kontrolu a standardizaci činností. Musí vytvářet podmínky pro kontrolu a standardizaci činností nezbytné pro naplnění – musí aktivně spolupracovat, poskytovat informace, předávat podklady ke kontrole.

Příspěvková organizace může mít požadavek vyřídit stížnost na zřizovatele, pokud příspěvková organizace zadá požadavek na zřizovatele, musí být požadavek vyřešen. Jestliže požadavek spadá do pravomoci některého orgánu zřizovatele nebo je nutná součinnost s jiným orgánem veřejné moci, potom příspěvková organizace je informována o této skutečnosti a termínu vyřešení požadavku.

4.2.2 TVORBA VNITŘNÍCH PŘEDPISŮ

Příspěvková organizace vydává vnitřní předpisy (Rada kraje Vysočina, 2017):

- Řády – se vydávají výlučně v případě, když jejich vydání předpokládá obecně závazný právní předpis (např. zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

- Směrnice – vydávají se pro účely vnitřní organizace a řízení činnosti dané organizace.
- Příkazy ředitele – vydávají se k provedení směrnic, řádů nebo k operativnímu usměrňování vztahů uvnitř dané organizace, které nejsou upraveny směrnicemi nebo řády.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Jaké konkrétní vnitřní předpisy má zpracovány vámi analyzovaná příspěvková organizace?

Vnitřní předpisy musí být věcně v pořádku, přehledné, v souladu s obecně závaznými právními předpisy, srozumitelné, stručné, jednoznačné. Výše uvedené typy vnitřních předpisů jsou závazné pro zaměstnance příspěvkové organizace a pro zaměstnance organizace na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Zřizovatel má právo stanovit ve zdůvodněných případech – požadavek na omezení rizik, omezení výdajů, standardizaci podmínek, povinný a zakázaný obsah konkrétního vnitřního předpisu.

4.2.3 ŘEDITEL PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE

Práva a povinnosti ředitelů příspěvkových organizací stanovují obecně závazné právní předpisy a také jednotlivé individuální nebo obecně právní úkony zřizovatele. Zřizovatelé příspěvkových organizací očekávají naplňování poslání a strategických cílů daných příspěvkových organizací. Příspěvkové organizace vznikají k poskytování veřejných statků a veřejných služeb, jejich obecným posláním je zajištění profesionality v zajišťování veřejných statků a služeb, zajištění maximální účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti v zajišťování těchto statků a služeb.

Ředitel je povinen klást důraz na naplňování smyslu a účelu existence organizace, je povinen vytvářet podmínky pro co nejlepší a nejefektivnější vytváření a poskytování veřejných statků a služeb klientům příspěvkové organizace, tj. musí klást důraz na naplnění hlavní činnosti příspěvkové organizace.

Ředitel příspěvkové organizace musí při řízení své organizace respektovat platné dokumenty zřizovatele strategického a koncepčního charakteru (oborové nebo resortní strategie) a řídit se těmito dokumenty.

Ředitel příspěvkové organizace má za úkol ve spolupráci se zaměstnanci vytvořit cíle organizace a předložit je ke schválení zřizovateli.

Ředitel příspěvkové organizace má zajistit kvalitu veřejných statků a služeb a celkovou činnost příspěvkové organizace. Ředitel je zodpovědný za stabilitu organizace a omezování rizik (ekonomických, personálních, provozních, komunikačních) fungování dané organizace.

Dle Trojana (2009) ředitel příspěvkové organizace plní řadu rolí:

Role ředitele

- Role lídra – ředitel plní aktivity v oblasti strategického řízení. V této roli by měl ředitel být schopen formulovat myšlenky, analyzovat a hodnotit informace, motivovat zaměstnance. Lídr je schopen vytvářet vizi, podnikové hodnoty, strukturu organizace. Role lídra je spojena s koncepčními, externě orientovanými způsoby myšlení, musí umět vytvářet „celkový obraz organizace“.
- Role manažera – ředitel musí být schopen dosahovat strategických cílů definovaných lídrem organizace, musí být schopen spolupracovat s ostatními zaměstnanci. Ředitel jako manažer musí být schopen plnit funkce - plánovat, organizovat, vést, řídit, rozhodovat a kontrolovat. V rámci těchto funkcí je důležité umět vyjednávat, akceptovat myšlenky ostatních, řídit lidské zdroje a zdroje materiální i nemateriální povahy, poskytovat zpětnou vazbu.
- Role vykonavatele – ředitel organizace je zodpovědný za proměnu vstupů na výstupy. Plní bezprostředně úkoly a naplňuje dílčí cíle vedoucí k dosažení strategických cílů.

Ředitel je z dlouhodobého pohledu fungování odpovědný především za (Rada kraje Vysočina, 2012, 2017):

- Finanční udržitelnost – tvorba vyrovnaného nebo mírně přebytkového finančního plánu, vyrovnané nebo mírně přebytkové hospodaření dle finančního plánu, udržení platební schopnosti organizace (řízení cash-flow), eliminace skrytých dluhů a odložených výdajů a další. Ředitel odpovídá za řádné a úplné vedení účetnictví, za vykazování činností prostřednictvím reportingu, za vedení funkčního informačního systému s daty o činnosti příspěvkové organizace.
- Udržitelnost lidských zdrojů – zajistit obnovu lidských zdrojů, vhodnou kvalifikační strukturu lidských zdrojů, tvořit vhodné pracovní prostředí a pracovní podmínky, udržovat vzájemné vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci na dobré úrovni atd. Ředitel připravuje organizační řád příspěvkové organizace, vydává vnitřní předpisy, stanovuje počet zaměstnanců a organizační strukturu, vede aktuální seznam pracovních míst spolu s požadavky a

kvalifikačními předpoklady pro obsazení jednotlivých pracovních míst (systematizace pracovních míst), vybírá zaměstnance, zajišťuje vzdělávání a odborný rozvoj svých zaměstnanců, dbá o nediskriminaci, hodnotí činnost zaměstnanců, zastupuje organizaci při kolektivním vyjednávání. Ředitel oznamuje zřizovateli záměr zařazení zaměstnance do vyšší platové třídy.

- Majetkovou udržitelnost – udržovat provozuschopnost a užité vlastnosti majetku, obnovovat a optimalizovat kapacity hmotného a nehmotného majetku, využívat majetek v rámci zákonných nebo smluvních omezení pro majetek vlastní i jiný veřejný užívaný příspěvkovou organizací (především vypůjčený či pronajatý od zřizovatele, předaný k hospodaření zřizovatelem). Ředitel odpovídá za řízení optimálního využití a správu majetku, za evidenci majetku, inventarizaci.
- Udržitelnost činnosti – stabilizovat tvorbu a poskytování veřejných statků a služeb z hlediska kvalitativních a kvantitativních charakteristik a přiměřenost a stabilita podmínek jejich poskytování klientům.
- Dodržování zásad účelnosti, efektivnosti a hospodárnosti při nakládání s veřejnými prostředky a při využívání jakýchkoliv veřejných zdrojů a dle možností v souladu se společenskou odpovědností a se všeobecně akceptovanými etickými pravidly.
- Řádnou správu a řízení rizik spojených s činností organizace (rozpoznávání, vyhledávání, hodnocení, určování priorit k řešení rizik, oznamovat skutečnosti o existenci významných rizik zřizovateli, sestavovat finální seznam aktuálních rizik dle stupně významnosti pro účely řízení rizik v dané příspěvkové organizaci)
- Presentaci příspěvkové organizace prostřednictvím kvalitního výkonu její činnosti a profesionální komunikace se zákaznickými skupinami a širokou veřejností, médií (internet, tiskové zprávy, tiskové konference), informační materiály. V rámci své činnosti a prezentace je povinna příslušná příspěvková organizace používat tzv. odkaz na zřizovatele. Ředitel musí zajistit prezentaci organizace veřejnosti vhodným a přiměřeným způsobem, využít synergií informací o činnosti zřizovatele pro podporu dobrého jména a vážnost zřizovatele, celé skupiny příspěvkových organizací a celkově veřejného sektoru obecně.

Ředitel je povinen zajistit svou dostupnost nebo zastupitelnost pro řešení případných mimořádných nebo operativních úkolů.

Ředitel má právo vyžádat si od zřizovatele metodickou pomoc k jemu realizované činnosti. Žádost o metodickou pomoc nemá vliv na odpovědnost ředitele za řešenou problematiku. Metodickou pomocí se myslí pomoc v obecné rovině, ne v oblasti řešení konkrétních problémů ze strany zřizovatele za ředitele příspěvkové organizace.

Zřizovatele zajišťuje mentoring a pomoc při adaptačním procesu nově jmenovaných ředitelů příspěvkových organizací na dobu trvání zkušební doby. Tímto způsobem se postupuje také v případě dlouhodobé nepřítomnosti ředitele příspěvkové organizace.

Ředitel má právo na pravidelné hodnocení své činnosti a svých kompetencí pro vykonávání jeho funkce ze strany zřizovatele. Aktivity ředitele příspěvkové organizace jsou pravidelně hodnoceny především, zda ředitel postupuje v souladu s misí a vizí organizace, zda podporuje naplňování strategických a koncepčních dokumentů zřizovatele, zda naplňuje schválené plány činnosti organizace, zda má příslušné vzdělání (všeobecné, odborné, manažerské), zda má praxi (zkušenosti), dovednosti, morální vlastnosti, manažerské schopnosti.

Ředitel musí být s výsledky hodnocení seznámen, výsledky hodnocení mají vliv na řízení osobního rozvoje ředitele a jeho odměňování. Způsob hodnocení ředitele upravuje zřizovatel příspěvkové organizace.

4.2.4 DOPLŇKOVÁ ČINNOST

Hlavní činností příspěvkové organizace je činnost vymezená zřizovatelem při jejím zřízení a je vykonávána příspěvkovou organizací. Příspěvková organizace může navíc vykonávat doplňkovou činnost. Rozsah doplňkové činnosti se stanovuje zřizovací listinou. Doplňkovou činnost může být provozována, jestliže neomezuje nebo nezanedbává výkon hlavní činnosti. K doplňkové činnosti musí dát souhlas zřizovatel. Pro takovýto souhlas je ředitel organizace povinen vždy předložit posouzení doplňkové činnosti. Posouzení doplňkové činnosti zejména obsahuje:

*Posouzení
doplňkové
činnosti*

- posouzení potřeby (zejména z hlediska ochrany veřejného zájmu),
- posouzení dopadů na hospodaření příspěvkové organizace a zřizovatele,
- posouzení dopadů na majetek příspěvkové organizace a zřizovatele,
- posouzení dopadů na lidské zdroje příspěvkové organizace a zřizovatele,
- posouzení vlivů na hlavní činnost organizace,
- posouzení rizik souvisejících s doplňkovou činností.

Výkon doplňkové činnosti musí být striktně oddělen (ekonomicky, majetkově a personálně) a to pokud je možné fyzicky a evidenčně, pokud není možné tak alespoň evidenčně (např. náklady se rozdělují mezi hlavní činnost a doplňkové činnosti).

Příspěvková organizace je povinna vytvářet z doplňkové činnosti zisk, ten může použít ve prospěch hlavní i vedlejší činnosti. Příspěvková organizace má právo požádat zřizovatele o jiné využití těchto zdrojů. Pokud dojde ke ztrátě z doplňkové činnosti, potom příspěvková organizace musí zdůvodnit tuto ztrátu při projednávání zprávy o své činnosti a plnění svých úkolů, pro které byla zřízena a také musí navrhnout řešení k odstranění této ztráty. Zřizovatel při projednání zprávy přijme příslušná opatření k nápravě.

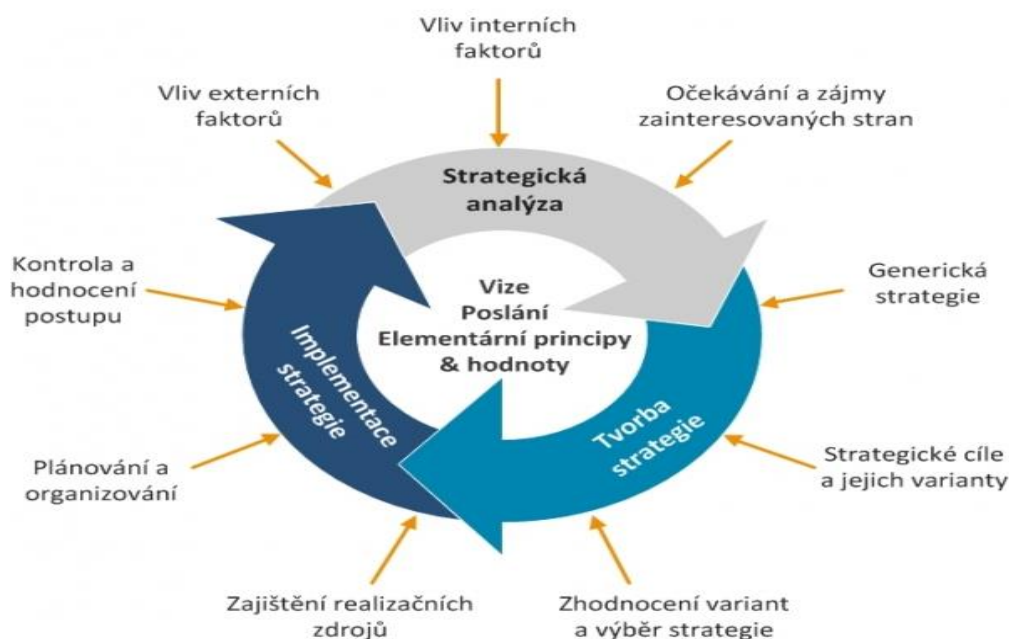
Ředitel příspěvkové organizace zajišťuje:

- oddělené sledování hospodaření v hlavní činnosti od doplňkové činnosti v účetnictví,
- zpracovávání, evidence a aktualizace kalkulací cen výrobků a služeb poskytovaných v doplňkové činnosti,
- vymezení způsobu využívání majetku předaného k hospodaření nebo v pronájmu využívaného k doplňkové činnosti včetně s odpovědností za obhospodařování a obnovu tohoto majetku.

4.2.5 STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ

Nezbytnou součástí strategického řízení organizace a podmínkou úspěchu organizace je strategie. Toto platí jak pro organizace ziskového charakteru, tak pro organizace neziskového charakteru. Proces strategického řízení uvádí obrázek 3.

Obrázek 3 Strategické řízení jako kontinuální proces

MBP Consulting, 2017. <http://www.mbpconsulting.cz/cs/knowhow/strategy/>

Mallya (2007, s. 17) uvádí, že „strategie je jednoduše trajektorie nebo dráha směřující k předem stanoveným cílům, která je tvořena podnikatelskými, konkurenčními a funkcionálními oblastmi přístupů, jež se management snaží uplatnit při vymezování pozice podniku a při řízení celkové skladby jeho činnosti.“

Stěžejním úkolem strategického řízení je určení strategie a kontrola průběhu uskutečňování strategie. Strategii je možné moderně pojímat jako dokument, který v sobě zahrnuje dlouhodobé cíle organizace, procesy dílčích strategických operací, charakteristiku organizačních zdrojů, které povedou k naplnění určených cílů. Strategie je připraveností organizace na budoucnost, která vychází z analýzy interního a externího prostředí organizace.

Jádrem a počátkem zpracovávání strategie je definice vize, poslání a odvození cílů, což je možné nazvat jako strategické myšlení. Dalším krokem je strategická analýza, tedy analýza externího a interního prostředí organizace. Dle výsledků analýz je možné formulovat strategii a vybrat přijatelnou variantu strategie, což je spojeno dále s implementací strategie. Po implementaci je důležité strategii kontrolovat a hodnotit.

Strategie organizace by měla najít konkurenční výhodu organizace (jedinečnost) na základě strategické analýzy. Externí analýza je zaměřována na odhad budoucího vývoje a trendů, je nutné analyzovat informace o trendech životního cyklu obyvatel, analyzovat vývoj technologií, legislativu a zákony. Zdrojem informací externí analýzy jsou internet, média, strategické studie a průzkumy, prognózy (Sedláčková, Buchta, 2006). Externí prostředí se nejčastěji uskutečňuje pomocí použití metody PEST, QUEST, 4C. Do externího prostředí je možné zahrnout také konkurenci, zákazníky (klienty), dodavatele, kdy je možné použít Porterův model pěti konkurenčních sil a analýza životního cyklu odvětví.

**Externí
analýza**

Interní analýza odhaluje silné a slabé stránky organizace. Tato analýza hodnotí zdroje organizace, tedy vstupy. Mezi zdroje patří zaměstnanci, stroje, budovy, finanční prostředky, schopnosti manažerů. Pro analýzu interního prostředí se používá např. model 7S, VRIO, analýza hodnotového řetězce, finanční analýza, Balanced Scorecard (Mallya, 2007).

**Interní
analýza**

Vyústěním analýzy externího a interního prostředí by měla být SWOT analýza, tedy analýza silných a slabých stránek (interního prostředí) a příležitostí a hrozeb (externího prostředí) organizace. Tato analýza by měla být základem pro formulaci strategie organizace a měla by využít silných stránek a příležitostí k eliminaci slabých stránek a hrozeb.

4.2.6 ŘÍZENÍ NÁKUPU

Jednou z důležitých činností, které přispívají k dosažení podnikových cílů, je řízení nákupu. Organizace ziskového charakteru mají v této oblasti dosti široký prostor, v rámci neziskových organizací existuje celá řada omezujících podmínek. Co se týká příspěvkových organizací, tak jejich hospodaření je usměrněno zákonem, zřizovatelem a je ovlivněno nedostatkem finančních prostředků. Organizace se musí snažit implementovat dobrou strate-

gii nákupu, která ušetří peněžní prostředky. Nákupní strategie musí být zaměřena na snižování nákladů z hlediska nákupu potřebných statků a služeb za co nejnižší ceny a odpovídající kvalitu a také z hlediska výše skladových zásob.

Dodavatelé jsou vybíráni převážně v důsledku splňování zadávacích podmínek spojených s veřejnými zakázkami, kde výběrovým kritériem může být nejnižší cena. Dodavatel může být vybírán také na základě e-aukčí. Nákupy statků a služeb nepodléhajících podle zákona nebo také podle vnitřních norem organizace podmínkám veřejné zakázky jsou zpravidla také prováděny na základě kritéria nejnižší ceny nabízeného statku nebo služby dodavatele (Jakubíková, 2013).

Nákup probíhá 2 způsoby:

- co nepodléhá zákonu č. 134/2016 – výběr dle podmínky cena/kvalita,
- zbytek se řídí zákonem č. 134/2016.

Vhodná volba dodavatele může významně ovlivnit chod organizace. Když bude dodavatel vhodně zvolen, ušetří nejenom čas, ale také peníze.

Veřejná zakázka

Příspěvková organizace zřizovaná územně samosprávným celkem, která hospodaří s veřejnými financemi, využívá jako nástroj pro řízení nákupu veřejné zakázky. Veřejná zakázka je možností uskutečnění veřejného projektu. Veřejná zakázka je veřejný projekt, který není prováděn veřejným sektorem, ale externím subjektem, který nepatří do veřejného sektoru a projekt realizuje za úplatu. Veřejná zakázka se řídí zákonem č. 134/2016 Sb. o veřejných zakázkách.

Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek definuje veřejnou zakázku v §4.

Veřejné zakázky je možné dělit dle objemu na veřejné zakázky nadlimitní, podlimitní a malého rozsahu.

E-aukce

E-aukce jsou moderním způsobem soutěžení o veřejné zakázky dle §120, zákona č. 134/2016, o zadávání veřejných zakázek. E-aukce je automatickým systémem vyhodnocování nabídek. E-aukce probíhá online v reálném čase, kdy proti sobě stojí dvě strany. Jedna strana (organizace) realizuje nákup a druhá strana (skupina kvalifikovaných dodavatelů) soupeří mezi sebou v dodání statků nebo služeb, jež mají jasně definovány množství, kvalitu, termín dodávky, design a další podmínky. Dodavatelé soutěží mezi sebou v nabídce a předkládají své nabídky během určitého časového období na internetu prostřednictvím speciálního software. Doba aukce je většinou dlouhá jednu hodinu nebo se může prodloužit i na několik dní (Resortní systém centralizovaného zadávání, 2018; Elektronické aukce, 2018).

Elektronické aukce usnadňují celou řadu vnitřních i vnějších záležitostí organizace – např. kupující a dodavatelé spolu komunikují v reálném čase přes internet, dochází k zlep-

šování kvality v rámci nakupování a zohledňování ceny jako hlavního rozhodovacího parametru. E-aukce přispívá k tomu, že dodavatelé se snaží být kvalitnější. E-aukce například používají příspěvkové organizace typu nemocnice.

Od 18. 10. 2018 musí probíhat všechny zakázky plně elektronicky. Povinnost elektronické komunikace platí i na zadávací řízení zahájené už před datem 18. 10. 2018. Pro všechny zadavatele i dodavatele veřejných zakázek je to historicky největší změna za posledních deset let. Bližší informace k elektronickým aukcím jsou vedeny na internetovém odkazu www.eaukce.cz a také v manuálu vytvořeném pro tyto účely (Elektronické aukce, Uživatelský manuál, 2018). Od 18. 10. 2018 jsou všichni zadavatelé a dodavatelé povinni komunikovat výhradně elektronicky, a to v režimu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. Zasílání dokumentů v papírové podobě je (až na výjimky uvedené v § 211 odst. 3) ze zákona vyřazeno.

Výhody tohoto systému přináší zadavateli (Resortní systém centralizovaného zadávání, 2018):

Výhody e-aukce

- výrazné úspory při nákupech získané agregací komodit či služeb za zvolené časové období, za vhodný organizační celek (posílení principu hospodárnosti),
- snížení nákladů na obstarávání zboží, služeb a stavebních prací,
- zvýšení odbornosti pracovní síly dané centralizací znalostí,
- optimalizace kapacit snížením počtu pracovníků vykonávajících zadavatelskou činnost (posílení principu efektivnosti),
- omezení možnosti korupčního jednání díky možnosti kontroly a získání on-line přehledu o prováděných nákupech.

4.3 Vnitřní kontrolní systém příspěvkové organizace

Vnitřní kontrolní systém znamená soubor provozních, finančních, evidenčních a jiných kontrol, které vytváří management organizace. Je vytvářen za účelem vedení a řízení organizace, za účelem dodržování pravidel, které stanovil management organizace, za účelem ochrany majetku, za účelem zajištění úplnosti v účetních výkazech (Schiffer, 2009).

Ministerstvo financí ČR definuje vnitřní kontrolní systém takto „*vnitřní kontrolní systém je souhrn organizačních, formalizovaných a stálých nástrojů a opatření, které jsou zavedeny v organizaci k zajištění dosažení stanovených cílů při splnění principu 3E (účelnost, hospodárnost, efektivnost).*“

Pro řádné fungování vnitřního kontrolního systému je nutné, aby fungovaly správně dílčí části v organizaci. Hlavním předpokladem je správné vedení a organizace účetnictví, pře-

devším je důležité, zde klást důraz na správné vedení, jelikož právní předpisy dávají účetnictví jistou volnost. Dále důležitou roli hraje výběr správné techniky účtování. Účetní operace se zaznamenávají v účetních knihách z hlediska časového a věcného. Jakou formu si zvolí vlastník organizace, je na samotné organizaci. Účetnictví může být vedeno na počítači prostřednictvím software. Sestavení správného účtového rozvrhu hraje také významnou roli. Účtové rozvrhy jsou základním předpokladem pro kontrolu účetnictví. V účtovém rozvrhu, který je účetní jednotka povinna sestavit, se uvedou všechny účty, potřebné pro účtování účetních případů a pro sestavení účetní závěrky. Pro správné fungování kontrolního systému je nutné označovat majetek podniku inventárními čísly a vypracovat interní předpisy (Schiffer, 2009).

Vnitřní kontrolní systém si klade za cíl především vytvořit podmínky pro efektivní účelné výkony v organizaci, jeho cílem je vyhodnocovat provozní, právní nařízení a snižovat tímto způsobem rizika, která vznikají v souvislosti s jejich nařízením. Cílem je také podávat včasné informace managementu např. o nedostacích a přijímat opatření vedoucí k nápravě.

**Doku-
menty**

Dokumentem vnitřního kontrolního systému může být např. „Řád pro vnitřní kontrolní systém“, který je jedním z řídicích dokumentů organizace. Tento řád by měl vymezit a upravit povinnosti při finanční kontrole a řídicí kontrole, a hlavně z důvodu samotného řízení. Řád musí vycházet z právních předpisů, zákonů a vyhlášek. Obecně řád by měl obsahovat obecná ustanovení (k čemu slouží vnitřní kontrolní řád, z jakých právních předpisů vychází, vymezení seznamu zkratk, vymezení základních pojmů použitých v řádu), principy funkce finanční kontroly – předmět finanční kontroly, kontrolní metody, kontrolní postupy, systém finanční kontroly. Dále obsahem řádu musí být zajištění řídicí kontroly – předmět řídicí kontroly, personální zajištění, fáze řídicí kontroly, procesní zásady řídicí kontroly. Součástí řádu je také rozdělení funkcí personálně, kdo za co odpovídá, kdo co připravuje, schvaluje, kontroluje, shrnutí a přílohy.

Předmětem finanční kontroly se má na mysli respektování právních předpisů při nakládání s veřejnými prostředky a zajištění jejich ochrany před riziky a nesoulady, které jsou způsobovány porušením právních předpisů. Předmětem finanční kontroly je rovněž řádná informovanost vedoucího orgánu veřejné správy o hospodaření s veřejnými prostředky a o operacích, které s veřejnými prostředky souvisí.

Předmětem řídicí kontroly se má na mysli kontrola všech finančních prostředků, se kterými příspěvková organizace hospodaří. Finančními prostředky jsou příjmy, výdaje, náklady, výnosy, hospodaření s majetkem a další. Do kontroly zde spadá kontrola provedení inventarizace majetku a dalších aktiv a pasiv, patří zde kontrola s nakládáním s fondy organizace, správné zařazení zaměstnanců do platových tříd a další. V řádu pro vnitřní kontrolní systém by měla být uvedena definice příjmů, výdajů, výnosů a nákladů.

Co se týká personálního zajištění pro provedení řídicí kontroly (plánovaných a připravovaných operací): je zde nutný zaměstnanec, který má oprávnění k nakládání s veřejnými prostředky (příkazce operace) – tuto funkci vykonává ředitel příspěvkové organizace nebo

zástupce ředitele v případě nepřítomnosti ředitele, zaměstnanec (správce rozpočtu) – např. vedoucí ekonomického oddělení zodpovědný za správu rozpočtu příspěvkové organizace a zaměstnanec (hlavní účetní) – zodpovědný za vedení účetnictví příspěvkové organizace. Správce rozpočtu a hlavní účetní jsou velmi často v organizacích toutéž osobou.

Příkazce operace má za úkol vytvářet a organizovat podmínky pro správné hospodárné a efektivní výkony, snižovat a minimalizovat rizika spojená s aktivitami organizace a má za úkol a povinnost informovat příslušné zaměstnance o významných nedostatcích v aktivitách organizace a o nápravě nedostatků.

Správce rozpočtu je odpovědný za správné dodržování rozpočtových pravidel a za finanční řízení organizace.

Hlavní účetní má za úkol správné vedení účetnictví, v nepřítomnosti hlavního účetního tuto funkci zpravidla zastává vedoucí ekonomického oddělení a v případě nepřítomnosti správce rozpočtu tuto funkci zastává hlavní účetní. Hlavní účetní kontroluje všechny dokumenty a formality, aby byly v souladu s legislativním rámcem např. zákonem o účetnictví atd., s řádem pro vnitřní kontrolní systém.

Zákon o finanční kontrole ve veřejné správě považuje za kontrolní metody zjišťování skutečného stavu hospodaření a porovnání s doloženou dokumentací respektive inventarizací, dále jimi považuje sledování pravdivosti postupů při ekonomickém vynakládání s veřejnými prostředky a analýza údajů z informačních databází. Úzce spjatý s kontrolními metodami jsou kontrolní postupy, ty určují, jakým způsobem se bude při kontrole postupovat.

System finanční kontroly se skládá z:

- veřejnoprávní kontroly – jsou vykonávány externími kontrolními orgány např. finančním úřadem,
- kontroly vykonávané podle mezinárodních smluv,
- vnitřního kontrolního systému – patří sem řídicí kontrola a interní audit - slouží např. také k důvěryhodnému informování zaměstnanců o hospodaření s veřejnými prostředky. Interní audit se nemusí v příspěvkové organizaci vyskytovat,
- kontroly od donátorů.

V rámci vnitřního kontrolního systému tedy důležitou roli hraje vnitřní kontrola. Ta znamená plnění aktivit, které zajistí, jestli dosahované výsledky jsou v souladu s výsledky předem stanovenými, to znamená plánovanými, a která zajistí minimalizaci odchylek od plánu. Kontrola je důležitou funkcí managementu organizace. Vnitřní kontrola má čelit rizikům v rámci finančních zdrojů a lidských zdrojů, v rámci rozpočtové politiky, v rámci účetního vykazování atd. Vnitřní kontrola je také prostředkem, který čelí vývoji trhu a konkurenci a přizpůsobuje organizaci požadavkům a prioritám pro zajištění dalšího rozvoje.

Vnitřní kontrola

Vnitřní kontrola

Typy

Podle Dvořáčka (2003) se vnitřní kontrola člení do 3 částí – preventivní kontrola, průběžná kontrola, kontrola zpětnou vazbou. Preventivní kontrola zjišťuje odchylky zdrojů v oblasti kvantitativní a kvalitativní. Preventivní kontrola chce zvýšit pravděpodobnost, že skutečné výsledky se budou co nejvíce shodovat s výsledky plánovanými. Průběžná kontrola zjišťuje, zda probíhají operace potřebné k dosažení stanovených cílů. Průběžná kontrola je prováděna manažery organizace. Kontrola zpětnou vazbou se zaměřuje na kontrolu konečných výsledků. Historické výsledky jsou důležitým podkladem kontroly zpětnou vazbou a podkladem pro formulaci budoucích aktivit organizace.

Cíl organizace se odvíjí od priorit organizace. Cíle mohou být stanoveny pro celou organizaci nebo jako dílčí cíle pro příslušné útvary organizace. Dvořáček (2000, s. 54) uvádí cíle do tří kategorií z hlediska konceptu kontroly:

- Operace – týkající se účinného a efektivního využití zdrojů organizace
- Finanční informace – jsou spojeny s přípravou a publikování věrné finanční situace
- Dodržování – týkající se zákonů a norem, které organizace musí dodržovat.

Každá organizace by měla mít vytvořený vlastní systém vnitřní kontroly a cíle vnitřní kontroly. Vlastní systém vnitřní kontroly musí vycházet z potřeb organizace a z prostředí, ve kterém působí.

Obecně řád pro vnitřní kontrolní systém může kontrolu rozlišovat podle času stádia kontroly na předběžnou kontrolu a průběžnou a následnou kontrolu dle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, v § 26 a 27 tohoto zákona:

ŘÍDÍCÍ KONTROLA

§ 26

PŘEDBĚŽNÁ KONTROLA

(1) Uvnitř orgánu veřejné správy zajišťují předběžnou kontrolu plánovaných a připravovaných operací

a) vedoucí tohoto orgánu nebo vedoucí zaměstnanci jím pověřeni k nakládání s veřejnými prostředky orgánu veřejné správy jako příkazci operací,

b) vedoucí zaměstnanec organizačního útvaru odpovědný za správu rozpočtu orgánu veřejné správy nebo jiný zaměstnanec pověřený k tomu vedoucím tohoto orgánu jako správce rozpočtu,

c) vedoucí zaměstnanec organizačního útvaru odpovědný za vedení účetnictví orgánu veřejné správy nebo jiný zaměstnanec pověřený k tomu vedoucím tohoto orgánu jako hlavní účetní.

(2) Sloučení funkcí podle odstavce 1 je nepřipustné, není-li dále stanoveno jinak.

(3) Sloučení funkcí podle odstavce 1 písm. b) a c) je možné v případech, kdy je to odůvodněno malou pravděpodobností výskytu nepřiměřených rizik pro hospodaření s veřejnými prostředky, zejména v návaznosti na povahu činnosti orgánu veřejné správy, stanovené úkoly, stupeň obtížnosti finančního řízení, strukturu a počet zaměstnanců.

(4) Pro zaměření předběžné kontroly se použije obdobně ustanovení § 11 odst. 1 a pro její výkon se uplatní zejména kontrolní postupy podle § 6 odst. 2 písm. a).

(5) Zjistí-li osoby uvedené v odstavci 1 písm. b) a c), že operace byla provedena bez předběžné kontroly, oznámí své zjištění písemně vedoucímu orgánu veřejné správy. Ten je povinen přijmout opatření k prověření této nekontrolované operace a opatření k zabezpečení řádného výkonu předběžné kontroly.

§ 27

PRŮBĚŽNÁ A NÁSLEDNÁ KONTROLA

(1) Uvnitř orgánu veřejné správy zajišťují průběžnou a následnou kontrolu jeho vedoucí prostřednictvím vedoucích zaměstnanců organizačních útvarů nebo k tomu pověřených zaměstnanců, kteří zajišťují přímé uskutečňování operací při hospodaření s veřejnými prostředky.

(2) Pro zaměření průběžné a následné kontroly se použije obdobně ustanovení § 11 odst. 3 a 4 a pro její výkon se uplatní zejména kontrolní postupy podle § 6 odst. 2 písm. b) až d).

(3) Zjistí-li osoby uvedené v odstavci 1 při výkonu průběžné a následné kontroly, že s veřejnými prostředky je nakládáno neekonomicky, neefektivně a neúčelně nebo v rozporu s právními předpisy, oznámí své zjištění písemně vedoucímu orgánu veřejné správy, který je povinen přijmout opatření k nápravě zjištěných nedostatků a opatření k zabezpečení řádného výkonu této kontroly.

Vnitřní předpisy a směrnice

Součástí vnitřního kontrolního systému jsou vnitřní předpisy a směrnice. Vnitřním předpisem a směrnicemi se řídí např. odměňování zaměstnanců. Jsou zde uvedena pravidla účetní politiky, ochranné pomůcky, kontrolní systém, fond kulturních a sociálních potřeb, inventarizace majetku. Charakterizuje se zde požadované vzdělání u vedoucích pracovníků nebo technickoekonomických zaměstnanců. Jsou zde podrobně rozvedeny dílčí příplatky jako je příplatek za vedení, za noční práci za práci o víkendu, za práci přesčas a náhradní volno, zvláštní příplatky, osobní příplatky.

Směrnice

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Jakým způsobem probíhá personální řízení ve vámi vybrané příspěvkové organizaci? Jakým způsobem jsou přijímáni zaměstnanci, na jak dlouho? Čím se řídí jejich platový předpis? Jaké najdeme rozdělení pracovníků ve vámi vybrané příspěvkové organizaci?

4.4 Odbory a kolektivní smlouva

V příspěvkových organizacích mohou působit odborové organizace. Odborové organizace znamenají dobrovolné sdružování občanů, které působí u jednotlivých zaměstnavatelů a mají tyto charakteristiky:

- Svoboda sdružování
- Určitý cíl sdružování
- Koaliční nezávislost
- Vlastní stanovy a hospodaření
- Státní evidence

Odborová organizace

Odborová organizace je oprávněna vystupovat v pracovněprávních vztazích dle podmínek zákoníku práce, zákonem o kolektivním vyjednávání nebo sjednáním v kolektivní smlouvě. Stanovy odborové organizace určují orgán, který za odborovou organizaci jedná. Odborová organizace dbá na dodržování pracovněprávních předpisů, na dodržování zákoníku práce a právních předpisů BOZP (předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci). Orgány odborových organizací mají právo provádět kontrolu u zaměstnavatelů, jestli dodržují pracovněprávní předpisy a závazky z kolektivních smluv. U zaměstnavatelů může být vytvořeno více odborových organizací (Hruška, 2007).

Pokud právní předpisy vyžadují projednání, informování, souhlas nebo dohodu s odborovou organizací týkající se všech zaměstnanců nebo většího počtu zaměstnanců, a u zaměstnavatele působí více odborových organizací, je zaměstnavatel povinen plnit povinnosti projednání, informování atd. vůči všem odborovým organizacím, jestliže nejsou dohodnuti na jiném způsobu informování, projednávání nebo vyslovení souhlasu (Hruška, 2007).

Za zaměstnance, který není organizován v žádné odborové organizaci, jedná ta odborová organizace v otázce pracovněprávních vztahů, která má největší počet členů, pokud si zaměstnanec nestanoví jinak (Stránský a kol., 2009).

Jestliže v organizaci nepůsobí odborová organizace, mohou si zaměstnanci zvolit radu zaměstnanců k zajištění práva na informace nebo zvolit zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Rada zaměstnanců se skládá z min. 3 a max. 15 členů, musí se jednat o lichý počet členů. Funkční období v radě trvá 3 roky.

Kolektivní smlouva se uzavírá mezi zaměstnavatelem a odborovým orgánem jako dvoustranné právní jednání. Obsahem kolektivní smlouvy jsou podmínky zaměstnanců v oblasti mzdové a pracovní. Zákoník práce je klíčovou právní normou, která řeší obsahovou stránku kolektivní smlouvy. Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání řeší proces uzavírání a rozšiřování kolektivní smlouvy.

**Kolektivní
smlouva**

Hruška (2007, s. 15) uvádí: „Práva, která vznikla uzavřením kolektivní smlouvy jednotlivým zaměstnancům, se uplatňují stejně jako ostatní práva zaměstnanců v pracovním poměru nebo u dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr“. Kolektivní smlouva musí být uzavřena v písemné podobě a podepsána oprávněnými zástupci příslušných odborových orgánů a zaměstnavateli. Účastníci kolektivní smlouvy musí seznámit zaměstnance s obsahem kolektivní smlouvy nejpozději do 15 dní od uzavření smlouvy.

Kolektivní smlouva je účinná od prvního dne období, na které byla uzavřena a končí uplynutím tohoto období. (Hruška, 2007).

Kolektivní smlouva se považuje za neplatnou, pokud závazky sjednané v této smlouvě zaručují zaměstnancům menší nároky, než zaručují pracovněprávní, platové, mzdové a další právní předpisy.

Předložením písemného návrhu jedné ze smluvních stran na uzavření kolektivní smlouvy se zahajuje kolektivní vyjednávání. Smluvní strana, která návrh obdržela, musí na návrh písemné smlouvy odpovědět bez zbytečného odkladu nejpozději do 7 pracovních dní. Smluvní strana se musí také vyjádřit k návrhům, které nepřijímá. U velkých firem bude kolektivní smlouva rozsáhlejší, čímž může být lhůta 7 dní nedostačující. Na základě toho zákon o kolektivním vyjednávání dovoluje dohodnout se na delší lhůtě k písemnému vyjádření se, avšak pouze když bude druhá smluvní strana s tímto souhlasit. Smluvní strany mají povinnost spolu navzájem jednat, poskytovat si potřebné informace a být součinné (Hruška, 2007).

Pokud byla kolektivní smlouva uzavřena na dobu určitou nebo pokud byla uzavřena na dobu neurčitou a byla dohodnuta možnost změny k určitému datu účastníky, nebo jestli došlo k výpovědi kolektivní smlouvy, musí účastníci nejméně do 60 dní před skončením účinnosti současné kolektivní smlouvy nebo před datem dohody o možnosti její změny, zahájit jednání o uzavření nové kolektivní smlouvy (Hruška, 2007).

Smluvní strany mohou v kolektivní smlouvě dohodnout možnosti změny a rozsah smlouvy. Když se uzavírá kolektivní smlouva, může dojít ke sporům o uzavření nebo o

plnění závazků kolektivní smlouvy, čímž nevznikají práva jednotlivých zaměstnanců. Řešení kolektivních sporů a způsoby řešení jsou uvedeny v zákoně o kolektivním vyjednávání. Spory mohou být řešeny:

- Zprostředkovatelem
- Rozhodcem
- Výlukou
- Stávkou

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola se zabývá řízením a fungováním příspěvkových organizací. Je zde popsán proces zřízení příspěvkové organizace, jsou zde charakterizovány plány činnosti příspěvkové organizace a vnitřní předpisy. Kapitola se zabývá také povinnostmi a rolmi ředitele příspěvkové organizace. Je objasněn vnitřní kontrolní systém příspěvkové organizace a vnitřní kontrola. Kapitola se rovněž věnuje strategickému řízení příspěvkové organizace, dále se věnuje procesu řízení nákupu v příspěvkové organizaci a e-aukci. Na konci kapitoly je uvedena role a význam odborové organizace a kolektivní smlouvy pro příspěvkovou organizaci.

OTÁZKY

1. Plán činnosti příspěvkové organizace se člení na určité typy, jaké? (viz str. 58)
 2. Charakterizujte věcný plán. (viz str. 58)
 3. Jaké vnitřní předpisy vydává příspěvková organizace? (viz str. 60)
 4. Jaké jsou povinnosti a role ředitele příspěvkové organizace? (viz str. 61)
 5. Charakterizujte proces strategického řízení příspěvkové organizace. (viz str. 65)
 6. Popište řízení nákupu v příspěvkové organizaci. (viz str. 66)
 7. Charakterizujte vnitřní kontrolu. (viz str. 68)
 8. Jakou roli mají odborové organizace v příspěvkových organizacích? (viz str. 73)
-

5 FINANČNÍ ŘÍZENÍ PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se zabývá finančními prostředky, se kterými příspěvkové organizace hospodaří. Kapitola věnuje pozornost rozpočtové kázi, účelům, ke kterým může příspěvková organizace nabývat majetek, hospodářskému výsledku a slevám na dani u příspěvkových organizací. Nedílnou součástí kapitoly je také charakteristika financování ve školství, zdravotnictví, v sociální oblasti a v oblasti kultury.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování této kapitoly budete umět:

- vyjmenovat prostředky hospodaření příspěvkové organizace,
- definovat rozpočtovou kázeň,
- aplikovat finanční analýzu v neziskové organizaci.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Prostředky hospodaření příspěvkové organizace, rozpočtová kázeň, peněžní fondy

Příspěvkové organizace mají svou právní subjektivitu, a proto hospodaří dle svého rozpočtu. Příspěvkové organizace nesou za své hospodaření odpovědnost, především ředitelé těchto organizací jsou za hospodaření s rozpočtem zodpovědní.

5.1 Finanční hospodaření příspěvkových organizací

Zřizovatel příspěvkové organizace schvaluje rozpočet a střednědobý výhled rozpočtu příslušné příspěvkové organizace.

Rozpočet v sobě zahrnuje plán výnosů a nákladů na příslušný rozpočtový rok, a dle tohoto rozpočtu se vede financování aktivit dané příspěvkové organizace. Rozpočtový rok znamená kalendářní rok, je totožný.

Rozpočtový rok

Střednědobý výhled rozpočtu se stanovuje nejméně na dva roky, které následují po roce, na který je stanoven rozpočet. Střednědobý výhled rozpočtu je plán výnosů a nákladů, zahrnuje předpokládané náklady a výnosy v jednotlivých letech.

Příspěvková organizace hospodaří s:

- prostředky získanými z vlastní činnosti,
- prostředky přijatými z rozpočtu zřizovatele,
- prostředky svých peněžních fondů,
- peněžními dary přijatými od fyzických, právnických osob,
- prostředky ze zahraničí,
- z dotací z rozpočtu Evropské unie (EU) na úhradu provozních a investičních výdajů,
- s dotacemi na úhradu provozních výdajů dle mezinárodních smluv.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Uveďte konkrétně, s jakými prostředky hospodaří vámi analyzovaná příspěvková organizace.

Tržby za služby

Tržby za služby, případně prodej zboží, které jsou součástí hlavní a doplňkové činnosti patří mezi finanční prostředky získanými vlastní činností. „*Výnosy v souvislosti se smluvními vztahy, například smluvní pokuty (penále) či úroky z prodlení, výhry ze soutěží, úroky z vkladů na bankovních účtech, náhrady od pojišťoven v případě pojistných událostí, přijaté náhrady atd.*“ (Maderová Voltnerová, Těgl, 2011, s. 75).

Jestliže příspěvková organizace nespotřebuje prostředky daného období do konce rozpočtového roku, pak se prostředky převádí do rezervního fondu a využijí se jako finanční zdroj v budoucích letech, avšak musí se použít na stanovený účel. Rezervní fond sleduje zdroje financování odděleně. Jestli některé finanční prostředky nejsou využity na určený účel, pak podstupují finančnímu vypořádání se státním rozpočtem a to za rok, ve kterém byl splněn účel a na který příslušná dotace byla poskytnuta.

Příspěvkové organizaci uděluje příspěvek zřizovatel, příspěvek je určen na provoz především v souladu s úkony nebo na jiná kritéria potřeb. Příspěvek na provoz je poskytován

podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů podle §54. Příspěvek na provoz se poskytuje státním příspěvkovým organizacím za předpokladů, že rozpočtové výnosy jsou překračovány rozpočtovými náklady bez příspěvku ze státního rozpočtu. Výše příspěvku se stanoví jako rozdíl objemu rozpočtových nákladů a výnosů z hlavní činnosti. Příspěvkovým organizacím územních samosprávných celků se poskytuje příspěvek na provoz zřizovatelem v souvislosti s výkony nebo dle kritérií jejich potřeb.

Zřizovatel by měl před schválením výše příspěvku na provoz zjistit možnosti příspěvkové organizace a zohlednit všechny plánované výnosy dané organizace. Mohlo by totiž dojít v některých případech ke ztrátě motivace příspěvkové organizace k zajišťování některých vedlejších zdrojů financování nebo zvýšení doplňkové činnosti.

Pokud příspěvková organizace vytváří ze své doplňkové činnosti zisk, potom tento zisk může být použit ve prospěch hlavní činnosti. Zřizovatel může připustit také jiné využití tohoto zdroje.

Příspěvkové organizaci může být zřizovatelem nařízen odvod do jeho rozpočtu dle zákona o rozpočtových pravidlech, pokud plánované výnosy přesáhnou plánované náklady organizace, nebo pokud jsou investiční zdroje vyšší, než je potřeba k využití podle rozhodnutí zřizovatele, a nebo organizace porušila rozpočtovou kázeň. Zřizovatel může uložit odvod jen tehdy, když byl rozdíl mezi výnosy a náklady stanoven jako závazný ukazatel rozpočtu. Odvod z provozu může nastat v případě, když rozpočtové výnosy překračují rozpočtové náklady. Do plánu nákladů a výnosů musí být zahrnován zůstatek rezervního fondu. Odvod z provozu se stanovuje zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů v §54. Příspěvkové organizace územních samosprávných celků do plánu nákladů a výnosů nemusí zahrnovat zůstatek rezervního fondu.

Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů uvádí v § 28 odst. 11, že vztah rozpočtu příspěvkové organizace k rozpočtu zřizovatele je možné měnit v průběhu roku v neprospěch příspěvkové organizace pouze v případě závažných a objektivních příčinách.

Může být porušena rozpočtová kázeň pokud (Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, § 28 odst. 7):

**Porušení
rozpoč-
tové kázně**

- příspěvková organizace použije finanční prostředky v rozporu s určeným účelem, který byl dohodnut se zřizovatelem,
- příspěvková organizace převede do svého finančního fondu více peněžních prostředků, než zákon dovoluje, nebo zřizovatel tak nerozhodl,
- příspěvková organizace použije prostředky z peněžního fondu v jiné výši nebo pro jiný účel, než stanovuje zákon či jiný právní předpis,

- použije provozní prostředky na účel, na který měly být čerpány peníze z jiného peněžního fondu dle zákona,
- příspěvková organizace přesáhne stanovený nebo povolený objem prostředků na mzdy v případě, že toto překročení organizace nekryla do 31. prosince ze svého fondu odměn nebo neprovedla odvod ve lhůtě určené zřizovatelem.

Zřizovatel příspěvkové organizaci nařídí v případě porušení rozpočtové kázně organizaci odvod ve výši neoprávněného použití prostředků do rozpočtu zřizovatele nejpozději do jednoho roku od data zjištění, že byla porušena rozpočtová kázeň, nejdéle do tří let od termínu porušení rozpočtové kázně (Maderová Voltnerová, Tégl, 2011).

Rozpočet zřizovatele může v některých případech zprostředkovávat příjem finančních prostředků do rozpočtu příspěvkové organizace ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu kraje. Např. příspěvek ze státního rozpočtu na žáka základní školy.

Zřizovatel může snížit nebo prominout odvod za porušení rozpočtové kázně. Příspěvková organizace však musí písemně požádat zřizovatele a to do jednoho roku od uložení odvodu.

Návrh střednědobého výhledu rozpočtu zveřejňuje příspěvková organizace na internetových stránkách svého zřizovatele, na svých vlastních internetových stránkách nebo způsobem v místě obvyklém nejméně 15 dní před dnem zahájení projednávání rozpočtu zřizovatelem. Zveřejnění trvá do doby, než je schválen střednědobý výhled rozpočtu.

Schválený střednědobý výhled zveřejní příspěvková organizace na internetových stránkách nebo obvyklým způsobem do 30 dní od dne schválení. Zveřejnění trvá do doby, než je schválen nový střednědobý výhled rozpočtu.

Nástin rozpočtu uveřejňuje příspěvková organizace na internetových stránkách zřizovatele, na svých internetových stránkách nebo na obvyklém místě minimálně o 15 dní dříve, než je zahájeno projednání rozpočtu zřizovatelem. Zveřejnění trvá do doby, než je rozpočet schválen.

Rozpočet uveřejní příspěvková organizace na internetových stránkách vlastních nebo svého zřizovatele nebo na obvyklém místě do 30 dní od schválení rozpočtu zřizovatelem. Zveřejnění trvá do doby, než je rozpočet schválen na další rozpočtový rok.

5.1.1 NABÝVÁNÍ MAJETKU

Novela č. 477/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů připouští u příspěvkových organizací vlastnictví majetku, avšak přesně vymezuje způsoby jeho nabytí. Před touto novelou byly příspěvkové organizace majetkově nezpůsobilé – nemohly vlastnit žádný svůj majetek a nemohly majetek z vlastní vůle pořídit.

Příspěvková organizace může nabýt pouze majetek potřebný k výkonu účelů, pro které byla vytvořena, a to způsoby dle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, § 27 odst. 7:

- bezúplatným převodem od svého zřizovatele,
- darem s předchozím písemným souhlasem zřizovatele,
- dědictvím (bez předchozího písemného souhlasu zřizovatele je příspěvková organizace povinna dědictví odmítnout,
- jiným způsobem na základě rozhodnutí zřizovatele (např. základní škola si nakoupí své vlastní počítačové vybavení avšak na základě svolení zřizovatele).

Každý další majetek, který příspěvková organizace za své fungování nabude, nabývá tento majetek pro svého zřizovatele. Zřizovatel může vymežit, v jakých případech je nutný předchozí souhlas k nabytí příslušného majetku.

Nadále po novele č. 477/2008 Sb., která mění zákon č. 250/2000 Sb. je příspěvková organizace podstatně závislá na svém zřizovateli, co se týká nakládání s majetkem. Zřizovatel stále vymezuje nabytí, nakládání, vztah příspěvkové organizace k majetku. Oblast nakládání s majetkem je zakotvena ve zřizovací listině.

Zřizovatel předává příspěvkové organizaci k využívání a k hospodaření svůj majetek, kterému se říká „svěřený majetek“. Zřizovací listina vymezuje práva a povinnosti, které organizaci umožňují prostřednictvím „svěřeného majetku“ plnit hlavní účel, ke kterému byla vytvořena.

Příspěvková organizace se stará o plně efektivní a ekonomicky účelné využití majetku, pečuje o ochranu majetku, rozvoj majetku, investiční výstavbu v oblasti majetku (např. výstavba budovy k zajištění služeb pro větší počet osob). Ve zřizovací listině musí být uvedeno, jakým způsobem bude také probíhat výroba a prodej produktů – jestli jsou tyto produkty předmětem činnosti příspěvkové organizace. Také zřizovací listina upravuje práva a povinnosti v souvislosti s možným pronajímáním svěřeného majetku jiným organizacím.

Může se stát, že majetek je pořízován příspěvkovou organizací, ale je financován jinou organizací, např. se jedná o dotace poskytovatele. Majetek je nabýván příspěvkovou organizací, ale je vlastnictvím zřizovatele. Faktem je podle Merličkové Růžičkové (2013, s. 83): „Nebude-li příspěvková organizace vlastníkem majetku, může sjednávat smluvní vztahy jen v zastoupení svého zřizovatele, jinak se bude jednat o právní úkon neplatný. V procesu sjednávání třeba kupní smlouvy nikdy nemůže uživatel svěřeného majetku vystupovat jako „prodávající“, může být jen zprostředkovatelem prodeje“.

Omezení v oblasti vlastnických práv vychází z nového občanského zákoníku, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Podle Merličkové Růžičkové (2013, s. 83) „vlastník může delegovat něco ze svých vlastnických práv na někoho

jiného a přitom požitky z nakládání s majetkem náleží jenom jemu“, avšak jestliže je vlastník územní samosprávný celek, umožňují mu rozpočtová pravidla, aby (Merličková Růžičková, 2013, s. 83) „*věcně upravit a případně postoupil něco ze svých vlastnických práv na jím zřízenou příspěvkovou organizaci*“.

Problém spojený s otázkou vlastnictví přichází i v případě, kdy příspěvková organizace majetek pořizuje z vlastních zdrojů – i v tomto případě bude vlastníkem zřizovatel. V případě, kdy příspěvková organizace již svěřený majetek nebo nabytý majetek nepoužívá, musí tento majetek bezplatně nabídnout zřizovateli jako prvnímu. Jestliže zřizovatel majetek nepřijme, pak může tento majetek převést na jinou organizaci avšak za podmínek stanovených zřizovatelem, zpravidla se souhlasem zřizovatele.

5.1.2 ÚČETNÍ HOSPODÁŘSKÝ VÝSLEDEK A ODVOD DANĚ

Účetní hospodářský výsledek příspěvkové organizace se zjistí, když od výnosů odečteme náklady (bez účtu 591 Daň z příjmů). Příspěvková organizace jako účetní jednotka může účtovat na základě vyhlášky 410/2009 Sb. Všechny výnosové a nákladové účty musí vykazovat nulový zůstatek na konci účetního období.

Pokud výnosy převyšují náklady, hovoří se o kladném hospodářském výsledku, tedy zisku. V opačném případě se jedná o ztrátu. Hospodářský výsledek se skládá ze dvou výsledků hospodaření – výsledek hospodaření z hlavní činnosti a výsledek hospodaření z vedlejší činnosti.

Hospodářský výsledek z hlavní činnosti příspěvkové organizace je předmětem zdanění pouze, jestliže je kladného charakteru, tedy ziskový. Jestliže je vykazován záporný hospodářský výsledek z hlavní činnosti, tedy ztráta, potom nebude předmětem zdanění.

Hospodářský výsledek z doplňkové činnosti je vždy předmětem zdanění, to znamená předmětem zdanění je jak kladný, tak záporný hospodářský výsledek. Pokud je hlavní činnost ztrátová a vedlejší zisková, tak se vzájemně hospodářské výsledky nezapočítávají a nedaní se tak pouze rozdíl, ale hlavní činnost se nedaní vůbec a daní se celý vedlejší zisk.

Zdaňování

Příspěvkové organizace zdaňují pouze některé druhy příjmů z doplňkových činností a jiných činností těchto organizací, proto patří do skupiny s úzkým základem daně. Výjimku tvoří organizace, které poskytují zdravotní služby. Tyto organizace musí zdaňovat veškeré příjmy s výjimkou investičních dotací, to znamená, organizace poskytující zdravotní služby patří do skupiny organizací s širokým základem daně.

U příspěvkových organizací se musí rozlišovat, jestli se jedná o příjmy, které jsou předmětem daně vždy, nebo příjmy, které jsou od daně osvobozeny, nebo příjmy, které nejsou předmětem daně.

Příspěvkové organizace mají ze zákona o daních z příjmů povinnost vést účetnictví tak, aby byly odděleně vedeny příjmy, které jsou předmětem daně a příjmy, které jsou od daně

osvobozeny. Příspěvkové organizace mají rovněž povinnost vést hlavní činnost odděleně od doplňkové činnosti.

Doplňková činnost organizace nemusí být vedena podle jednotlivých druhů činností jako tomu je u hlavní činnosti, doplňkové činnosti mohou být tedy vedeny souhrnně jako celek.

Vždy předmětem daně jsou příjmy z reklam, z členských příspěvků, z nájemného (výjimku tvoří nájem státního majetku. Příjmy z nájmu jsou předmětem zdanění bez ohledu na to, jestli se jedná o movitý nebo nemovitý majetek a do jaké činnosti patří, zda do hlavní nebo doplňkové.

Pokud je nájemné ztrátovou činností a je součástí výnosů z hlavní činnosti, jsou tyto výnosy a náklady vyloučeny z daňového základu. Pokud se ale jedná v tomto případě o ztrátovou doplňkovou činnost, je součástí celkového základu daně.

Bezúplatný příjem z nabytí dědictví nebo odkaz dědictví je osvobozeným příjmem. Příjmy z darování jsou osvobozeny. Rozhoduje účel, pro který bude dar použit. Jestliže se nenaplní účel daru, na který má být získaný dar využit, potom nárok na osvobození zaniká a tento dar je součástí základu daně (zvyšuje základ daně). Jestliže bezúplatný příjem je osvobozen, potom související náklady jsou považovány za daňové neuznatelné.

Osvobozený od daně z příjmu je bezúplatný příjem plynoucí do veřejné sbírky, na humanitární nebo charitativní účel a také bezúplatný příjem přijatý z veřejné sbírky (Morávek, Prokúpková, 2015, s. 54).

Osvobození od daně

Předmětem daně nejsou příjmy:

- Z hospodářské činnosti za podmínky, že vynaložené výdaje vykazují vyšších hodnot než vytvořené výnosy (příjmy).
- Dotace, příspěvky, podpora nebo jiné plnění z veřejných rozpočtů.
- Výnos daně, poplatku nebo jiného podobného peněžního plnění, které plynou obci či kraji.
- Úplata, která je příjmem státního rozpočtu za převod nebo užívání státního majetku, a úplata za nájem a prodej státního majetku.
- Z bezúplatného nabytí věcí dle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

„Zákon o dani z příjmu (ZDP) nedefinuje, co je nepodnikatelská činnost, ale lze odvodit, že se jedná o návaznost na ustanovení § 17 odst. 1 ZDP, tedy o hlavní činnost, ale může se jednat o pojem širší, tedy se nemusí jednat o hlavní činnost ve smyslu § 17 odst. 1 ZDP a

přesto se jedná o nepodnikatelskou činnost, na kterou dopadá toto ustanovení“. (Morávek, Prokúpková, 2015, s. 56).

Existuje celá řada nákladů, které jednoznačně patří do hlavní nebo doplňkové činnosti, řada nákladů je však společná pro obě kategorie. Pokud nejsou vykazovány náklady z doplňkové činnosti, potom to znamená, že doplňková činnost se dotuje z prostředků hlavní činnosti. Nevykazování nákladů doplňkové činnosti bude mít vliv na zkršlování základu daně, a může mít vliv na výši daňové povinnosti. Tento problém se řeší koeficienty pro společné náklady, které spadají jak do hlavní, tak i vedlejší činnosti, používá se to i pro DPH, pokud je organizace plátcem.

**Daňový
náklad**

Daňovým nákladem je výdaj vynaložený na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Dále sem patří výdaj prokázaný poplatníkem a výdaj, který je stanoven zákonem o dani z příjmů a zvláštními předpisy.

Základem daně se stává účetní hospodářský výsledek po níže uvedených úpravách. Souhrn dílčích výsledků z hospodaření příspěvkové organizace tvoří celkový hospodářský výsledek.

Tento hospodářský výsledek se zvyšuje o částky, které neoprávněně zkracují příjmy, částky, které není možné zahrnout do výdajů, částky, které snížily hospodářský výsledek za předchozí období.

Hospodářský výsledek se snižuje o příjmy, které nejsou předmětem daně, které jsou osvobozené od daně. Snižuje se o výdaje, které je možné uplatnit jako výdaje na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů, jen pokud byly zaplacený. Výsledek se sníží o příjmy, z nichž je daň vybírána zvláštní sazbou, o příjmy, které jsou zdaňovány v rámci samostatného základu daně.

Odečitatelnými položkami jsou daňová ztráta, výdaje na projekty výzkumu a vývoje a dary.

Částky odečitatelných položek uvádí § 34 zákona o dani z příjmu. Položky snižující základ daně jsou uvedeny v § 20 odstavce 7 a 8 zákona o dani z příjmu.

Základ daně je u příspěvkové organizace možné snížit až o 30 % dle § 20 odst. 7 zákona o dani z příjmu max. však o 1 000 000 Kč. Pokud 30 % snížení je nižší než 300 000 Kč, je možné odečíst maximálně do výše základu daně.

Nejprve se základ daně sníží o případnou daňovou ztrátu, dále o výdaje vynaložené na projekt výzkumu a vývoje a odpočet na podporu odborného vzdělávání. Z tohoto upraveného daňového základu se provede snížení o 30 %.

Odpočet je možné uplatnit maximálně do výše základu daně, není možné se dostat tímto snížením do daňové ztráty. Toto snížení váže na sebe podmínku, že prostředky nabyté touto daňovou úsporou musí být použity na krytí nákladů souvisejících s činností, ze které nabyté

příjmy nejsou předmětem daně. Podmínka musí být splněna nejpozději ve třech bezprostředně následujících zdaňovacích obdobích. Jestliže organizace nesplní podmínky, má potom povinnost základ daně zvýšit o částku, o kterou byl snížen základ daně a to v poměru nevyčerpané daňové úspory.

Co se týká slev na dani, příspěvková organizace může využít slevu na zaměstnance se zdravotním postižením:

- 18 000 Kč za zaměstnance s těžším zdravotním postižením a poměrnou část této částky, pokud je výsledkem desetinné číslo z průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců,
- 60 000 Kč za každého dalšího zaměstnance se zdravotním postižením a poměrnou část této částky, pokud je výsledkem desetinné číslo z průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců.

Může nastat situace, že příspěvková organizace může využít slevu na dani a také snížení základu daně dle § 20 odst. 7 zákona o dani z příjmu a součet obou daňových úlev převyšuje zjištěnou daň. Může se rozhodnout, co uplatní. Využití slevy na dani se zdá výhodnější.

Daňové přiznání k dani z příjmů právnických osob je příspěvková organizace povinna podat. Pokud příspěvková organizace nemá příjmy, které nejsou předmětem daně nebo má příjmy, které jsou osvobozené nebo příjmy, kde daň je vybírána srážkou, potom tuto povinnost nemá.

**Daňové
přiznání**

Příspěvková organizace podává daňové přiznání za zdaňovací období, které činí nejméně 12 měsíců, nejpozději do 3 měsíců po uplynutí zdaňovacího období. Daňové přiznání může za příspěvkovou organizaci zpracovávat daňový poradce, potom se toto přiznání podává nejpozději do 6 měsíců po uplynutí zdaňovacího období.

Organizace je povinna zaplatit pokutu, pokud nepodala daňové přiznání a měla ho podat, nebo když toto přiznání podala až po stanovené lhůtě. Tato povinnost vzniká také při úhradě daně z příjmu. Daň je splatná v poslední den lhůty stanovené pro podání řádného daňového přiznání. Daňová povinnost je pro příspěvkovou organizaci náklad.

Stanovy účetní jednotky, předpisy o hospodaření a předpisy vyšších orgánů rozhodují o způsobu rozdělení zisku. Výsledek hospodaření se může rozdělit do fondů, vlastního jmění nebo může se ponechat jako nerozdělený zisk. Ztráta se může vyrovnávat z fondů, z vlastního jmění nebo zůstává jako neuhrazená ztráta.

5.1.3 PENĚŽNÍ FONDY PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE

Příspěvková organizace vytváří rezervní fond, fond investic, fond odměn, fond kulturních a sociálních potřeb v souladu se zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Vyhláška č. 410/2009 Sb. uvádí v § 27 fondy účetní jednotky: fond odměn, fond kulturních a sociálních potřeb, rezervní fond tvořený ze zlepšeného výsledku hospodaření, rezervní fond z ostatních titulů a fond reprodukce majetku, fond investic a ostatní fondy.

Zůstatky v peněžních fondech se převádějí do následujícího roku po skončení roku.

Rezervní fond vychází ze zlepšeného výsledku hospodaření organizace. Zlepšený hospodářský výsledek znamená, že skutečné výnosy z hospodaření jsou spolu s přijatým provozním příspěvkem vyšší než provozní náklady. Zlepšený hospodářský výsledek se přiřazuje do fondu odměn a rezervního fondu – přiřazení schvaluje zřizovatel. V rámci rezervního fondu mohou být zahrnuty finanční dary nebo prostředky. Rezervní fond používá přidělené dary a prostředky na daný účel. Rezervní fond se používá pro další rozvoj činností organizace, nebo k časovému překlenutí dočasného nesouladu mezi výnosy a náklady nebo k úhradě ztráty za předchozí léta. Účelové peněžní dary se musí použít na přesně daný účel.

Použití rezervního fondu je možné:

- k financování dalšího rozvoje organizace,
- k překlenutí dočasného časového nesouladu mezi výnosy organizace a jejími náklady,
- k úhradě případných sankcí za porušení rozpočtové kázně,
- k úhradě ztráty, které příspěvková organizace měla v předchozích letech.

Fond investic je příspěvkovou organizací vytvářen pro financování vlastních investičních potřeb. Fond je tvořen peněžními prostředky ve výši odpisů dlouhodobého majetku, investičního příspěvku z rozpočtu zřizovatele, z příjmů z prodeje dlouhodobého majetku (podle rozhodnutí zřizovatele), z investičních dotací ze státních fondů a jiných veřejných rozpočtů, převody z rezervního fondu ve výši povolené zřizovatelem, peněžní dary a příspěvky od jiných subjektů (určené nebo použitelné k investičnímu účelu). Fond se čerpá se dle rozpisového plánu, který schvaluje zřizovatel.

**Použití
fondu in-
vestic**

Fond investic je používán organizací na pořízení a technické zhodnocení dlouhodobého majetku hmotného a nehmotného charakteru. Nepatří sem drobný hmotný a nehmotný dlouhodobý majetek. Fond se používá také k úhradě investičních půjček nebo úvěrů. Investiční potřeby mohou být kryty investičními úvěry nebo pomocí půjček, jestliže dá k tomu souhlas zřizovatel.

I když má příspěvková organizace svou právní subjektivitu, existují úkony, které může vykonat jen se souhlasem zřizovatele. Jde o využití investičních úvěrů a půjček k úhradě investičních potřeb. Příspěvková organizace nesmí bez souhlasu zřizovatele pořizovat věci na splátky nebo pomocí smlouvy o nájmu s právem koupě.

Fond odměn je tvořen ze zlepšeného výsledku hospodaření do výše 80 % tohoto výsledku hospodaření, nejvýše může činit tento fond 80 % objemu prostředků na platy, které stanovil zřizovatel nebo zvláštní právní předpis. Tento fond může být tvořen také z peněžních darů, které jsou určeny na platy.

Převod finančních prostředků do fondu odměn musí schválit zřizovatel. Z fondu odměn jsou hrazeny odměny zaměstnancům. Pokud byl překročen určený objem prostředků na platy, hradí se toto překročení z fondu odměn přednostně (Peková, Pilný, Jetmar, 2012).

Fond kulturních a sociálních potřeb je upraven vyhláškou Ministerstva financí č. 114/2002 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb. Vyhláška se vztahuje na státní příspěvkové organizace, organizační složky státu a na příspěvkové organizace, které byly zřízeny územními samosprávnými celky. Od 1. ledna 2016 nabývá účinnosti vyhláška č. 353/2015 Sb., která mění vyhlášku č. 114/2002 Sb., tato vyhláška upravuje výši základního přídělu, kterým je fond tvořen. Fond kulturních a sociálních potřeb umožňuje příspěvkovým organizacím a organizačním složkám státu poskytovat různé zaměstnanecké výhody. Tyto výhody však mohou být poskytovány jen z rozpočtových prostředků, proto je zde nutná právní úprava (Libnarová, 2008).

Základní příděl do fondu činil 1,5 % z ročního objemu nákladů příspěvkové organizace za rok 2016, v roce 2017 byla hodnota 2 %, které jsou zúčtovány na platy a náhrady platů, případně jsou účtovány na mzdy a náhrady mezd. Do ročního objemu nákladů zúčtovaných na platy se zahrnují všechny složky platu upravené zákoníkem práce a nařízením vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejné správě a službách a Nařízením vlády č. 340/2017 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů. Je tam zahrnut platový tarif, osobní příplatek, příplatek za noční práci, příplatek za vedení a zastupování, příplatek za práci v sobotu a neděli, příplatek za rozdělenou směnu, plat a příplatek za práci přesčas, zvláštní příplatek, odměna, plat za práci ve svátek, příplatek za práci ve ztíženém pracovním prostředí, specializační příplatek pedagogického pracovníka, příplatek za přímou pedagogickou činnost nad stanovený rozsah. Další zdroje fondu jsou náhrady škod spolu s pojistnými plněními od pojišťoven vztahující se k majetku, který byl z fondu pořízen, nebo z tohoto fondu je na majetek přispíváno. Do zdrojů patří také peněžní a jiné dary od právnických a fyzických osob. Dalším zdrojem mohou být také příjmy z pronájmu sportovních a rekreačních zařízení, jestliže je příspěvková organizace hradila nebo přispívala na jejich provoz z tohoto fondu (Krbečková, Plesníková, 2016). Fond kulturních a sociálních potřeb se provádí zálohově z plánované výše a v souladu s jeho rozpočtem, který byl stanoven a schválen. Vyúčtování skutečného základního přídělu je provedeno v rámci účetní závěrky.

Fond slouží k zabezpečení kulturních, sociálních a jiných potřeb a stanovuje se zaměstnancům v pracovním poměru u příspěvkové organizace, nebo žákům středních odborných učilišť, interním vědeckým aspirantům, důchodcům, nebo rodinným příslušníkům zaměstnanců. Fond neposkytuje plnění osobám, které pracují pro zaměstnavatele na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce.

Účel

Vyhláška Ministerstva financí 114/2002 a 353/2015 platí jak pro příspěvkové organizace zřízené územním samosprávným celkem, tak pro příspěvkové organizace zřízené státem. Příspěvkové organizace ve spolupráci s odborovými organizacemi sestavují rozpočet fondu na běžný kalendářní rok a určují, pro jaké účely a v jakých hodnotách budou prostředky čerpány vždy v souladu s vyhláškou. Jsou vytvářeny zásady používání fondu, které navazují na rozpočet. Tyto zásady stanovují, v jaké hodnotě, jak často a za jakých podmínek je možné plnění poskytnout.

Rozpočet fondu se skládá z části příjmové a výdajové. Příjmovou částí je zůstatek na účtu fondu k počátku příslušného kalendářního roku. Pokud se prostředky fondu k 31. 12. nevyčerpají, převedou se do dalšího roku. Příjmovou část tvoří dále plánovaný příděl do fondu na běžný kalendářní rok, příjmy z pronájmu rekreačních a sportovních zařízení (jestli na jejich provoz organizace z fondu přispívá), náhrady škod a pojistných plnění od pojišťovny (jež se vztahují k majetku z fondu pořízeného), peněžní a jiné dary určené do fondu a očekávané splátky půjček v příslušném kalendářním roce. Výdaje z fondu je možné uplatňovat jen do výše volných prostředků na účtu fondu. Rozpočet fondu spolu se zásadami použití fondu musí být zpracovány v písemné podobě.

Prostředky fondu jsou ukládány na samostatný bankovní účet, je to povinnost příspěvkových organizací. Základní příděl do fondu během roku je zpravidla prováděn měsíčně – z měsíčního objemu nákladů zúčtovaných na platy, náhrady platů, odměny a na odměny za pracovní pohotovost. Peněžní prostředky základního přídělu je nutné převést nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, ve kterém došlo k tvorbě fondu. V rámci roční účetní závěrky je příspěvkovou organizací prováděno zúčtování skutečného základního přídělu (Krbečková, Plesníková, 2016).

Čerpání

Z fondu FKSP mohou příspěvkové organizace přispívat jen na činnosti a akce, které organizace organizuje sama nebo organizuje ve spolupráci s jinou organizací, z fondu je možné zaměstnancům hradit příspěvek na penzijní připojištění nebo doplňkové penzijní spoření nebo jeho část.

Čerpání fondu se řídí vyhláškou o FKSP a zásadami tvorby a čerpání FKSP. Zásady stanovují podmínky, pravidla, způsob poskytování a čerpání příspěvků. Zásady by měly být nastaveny tak, aby motivovaly zaměstnance a byly v souladu s potřebami zaměstnanců. Čerpání může mít podobu balíčku, ze kterého si zaměstnanci mohou vybírat podle jejich preferencí. Částku vztahující se na balíček si stanoví organizace sama, musí však brát v potaz hodnotu volných finančních prostředků na účtu fondu. Organizace má pravomoc si určit, na které aktivity v souladu s vyhláškou o FKSP bude přispívat.

Vyhláška o FKSP dovoluje čerpat tyto druhy plnění (Libnarová, 2008, Krbečková, Plesníková, 2016):

- Příspěvek na provoz zařízení, která slouží pro kulturní a sociální rozvoj zaměstnanců – je možné přispívat na provoz zařízení nebo na dočasné užívání zařízení,

na vitamínové doplňky, na očkování proti chřipce, klíšťové encefalitidě, hepatitidě typu A (když není hrazeno ze zdravotního pojištění), na vybavení sloužící k lepším pracovním podmínkám, na pracovní oděvy a obuv nad rámec povinného vybavení, na jednotné oblečení.

- Pořízení hmotného majetku – pokud se pořídí majetek tímto způsobem, má sloužit kulturním a sociálním potřebám zaměstnanců.
- Bytové účely a půjčky pro tyto účely – uzavřením písemné smlouvy se zaměstnancem je možné poskytnout zaměstnanci půjčku na pořízení domu nebo bytu pro vlastní bydlení. Půjčky jsou bezúročné a splatnost činí nejpozději do 10 let od uzavření smlouvy o půjčce. Pokud skončí pracovní poměr, potom je půjčka splatná nejpozději do 6 měsíců od dne ukončení pracovního poměru.
- Sociální půjčky – na překlenutí tíživé situace může být na základě písemné smlouvy poskytnuta bezúročná půjčka až do výše 20 000 Kč. Tíživá situace je např. úmrtí v rodině, dlouhodobá nemoc, neočekávané majetkové ztráty v souvislosti s živelnou pohromou, ztráta zaměstnání partnera. Půjčka může činit až 50 000 Kč, pokud se jedná o živelnou pohromu, průmyslovou či ekologickou havárii s vyhlášením nouzového stavu. Půjčky tohoto charakteru jsou splatné do 5 let od uzavření smlouvy o půjčce. Pokud pracovní poměr skončí, potom splatnost činí nejpozději do 6 měsíců od dne ukončení pracovního poměru.
- Sociální výpomoci – fond může poskytnout také jednorázovou sociální pomoc zaměstnancům nebo nejbližším pozůstalým pro řešení tíživých sociálních situací. Sociální výpomoc může být poskytnuta až do výše 15 000 Kč. Pokud to bude sociální výpomoc spojená s vyhlášením nouzového stavu v případě živelných pohrom, ekologických či průmyslových havárií, potom výše sociální výpomoci může být až do výše 30 000 Kč.
- Stravování – fond může přispívat na zdravotní stravování, v tomto případě je kromě vyhlášky o FKSP nutné řídit se vyhláškami platnými pro závodní stravování, tedy vyhláškou č. 430/2001 Sb., o nákladech na závodní stravování a jejich úhradě v organizačních složkách státu a státních příspěvkových organizacích a vyhláškou č. 84/2005 Sb., o nákladech na závodní stravování a jejich úhradě v příspěvkových organizacích zřízených územními samosprávnými celky. Stravování a stravovací služby, respektive závodní stravování je zajišťováno příspěvkovou organizací ve vlastním zařízení závodního stravování, jestliže není toto stravování zajišťováno dle zvláštních právních předpisů. V souladu s kolektivní smlouvou může příspěvková organizace zabezpečovat závodní stravování ve vlastních stravovacích zařízeních také pro důchodce, kteří v organizaci pracovali při odchodu do důchodu nebo zaměstnancům, kteří pracovali u organizace prostřednictvím dohody o práci konané mimo pracovní poměr. Ministerstvo financí stanovuje náklady na stravování a úhrady těchto nákladů vyhláškou.

- Dovolená a rekreace – zaměstnancům a rodinným příslušníkům může fond přispívat na rekreační pobyty, rehabilitace, dětské tábory a rekreace tuzemského nebo zahraničního charakteru. Příspěvek může být poskytnut za podmínky, že faktura za pobyt je vystavena na jméno organizace, kdy organizace plně hradí fakturu z FKSP a zaměstnanci ji poskytnou za cenu sníženou o příspěvek z fondu.
- Kultura, vzdělávání, tělovýchova a sport – je možné z fondu přispívat na vstupenky kulturních, tělovýchovných, sportovních akcí spolu s dopravou jak zaměstnancům, tak rodinným příslušníkům. Mohou být hrazeny také náklady na kulturní program, vánoční besídky, plesy. Od 1. 1. 2011 mohou být hrazeny také náklady na vzdělávání nad rámec vzdělávání nařízeného zaměstnavatelem.
- Penzijní připojištění – může být přispíváno na penzijní pojištění a doplňkové penzijní spoření. Z fondu může být hrazena část příspěvku nejvýše do 90 % částky, kterou se zaměstnanec zavázal platit (v případě státních příspěvkových organizací a organizačních složek státu), příspěvkové organizace územních samosprávných celků mohou hradit až celý příspěvek z fondu. Přispívat je možné jen zaměstnancům, kteří uzavřeli smlouvu o penzijním připojištění nebo smlouvu o doplňkovém penzijním spoření. Zaměstnancům může být zaměstnavatelem přispíváno ve stejné výši, ale i rozdílně v odůvodněných případech (zaměstnanci však nesmí být diskriminováni).
- Pojistné na soukromé životní pojištění – je možné hradit část pojistného do výše 50 % částky pojistného, pokud má zaměstnanec uzavřenou smlouvu na soukromé životní pojištění a zavázal se ho hradit. Podmínkou je, že smlouva musí mít sjednanou výplatu pojistného až po 60 kalendářních měsících a současně nejdříve v roce dosažení 60 let věku.
- Příspěvek odborové organizaci – odborové organizaci je možné přispívat na úhradu nákladů v souvislosti plnění oprávnění vyplývajících z pracovněprávních předpisů. Mohou být hrazeny náklady na nákup odborné literatury, vzdělávání v oblasti kolektivního vyjednávání a zastupování zaměstnanců, právní zastoupení, zpracování návrhu kolektivní smlouvy, organizační náklady atd.
- Dary zaměstnancům – mohou být poskytovány věcné nebo peněžní dary zaměstnancům, lze je poskytovat při pracovních výročí 20 let a každých 5 let trvání pracovního poměru, za mimořádné aktivity (osobní pomoc při požáru nebo jiných mimořádných případech), při životních výročí 50 let a každých 5 let věku nebo při prvním odchodu do starobního důchodu nebo plného invalidního důchodu. Dar může být poskytnut i jiným fyzickým osobám. Celková výše daru může činit nejvýše 15 % ze základního přídělu. Pokud se limit v daném roce nevyčerpá, může se převést do dalšího roku pro stejný účel a to nad stanovený limit.

- Výměnné akce – některé organizace spolupracují s partnerskými organizacemi jak v České republice, tak v zahraničí a mohou uzavřít písemnou smlouvu o pořádání akcí sportovního, kulturního, vzdělávacího, poznávacího, rekreačního charakteru. Mohou se dohodnout, že náklady budou hrazeny tou organizací, kde se bude konat akce, to znamená, že se uhradí např. stravování, ubytování, doprava, nákup vstupenek nebo pronájmy zařízení. Mohou tam být zahrnuty i náklady na vítěze, pokud se jedná o pořádání soutěží, turnajů.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Podívejte se na vývoj finančních prostředků ve výše uvedených fondech příspěvkové organizace a analyzujte vývoj a příčiny vývoje finančních prostředků v těchto fondech u vámi vybrané příspěvkové organizace.

Úvěry, půjčky a ručení příspěvkové organizace

Příspěvková organizace může uzavírat smlouvy o úvěr nebo o půjčce pokud zřizovatel dal svůj souhlas. Souhlas není požadován v případě, když je půjčka poskytnuta zaměstnancům z fondu kulturních a sociálních potřeb. Ke krytí potřeb organizace může příspěvková organizace získat od svého zřizovatele návratnou finanční výpomoc, pokud zabezpečí vrácení svými výnosy za běžný rok, nejpozději do 31. března následujícího roku, pokud zřizovatel nestanoví delší lhůtu (§34 zákona č. 250/2000 Sb.)

Ručit za závazky třetích osob ani je jinak zajišťovat příspěvková organizace nemůže. Příspěvková organizace může ručit za závazky svého zřizovatele, nebo za závazky jiných subjektů, které zřídil a založil zřizovatel.

Požítovat věci nákupem na splátky nebo prostřednictvím smlouvy o nájmu s právem koupě je u příspěvkové organizace možné, jestliže obdržela dříve písemné povolení od zřizovatele.

Nakládat s cennými papíry není dovoleno příspěvkovým organizacím. Ty nemohou nakupovat akcie ani jiné cenné papíry. Jako protihodnotou za své pohledávky může organizace přijmout cenné papíry, avšak s písemným souhlasem zřizovatele. Co se týká směnky, příspěvková organizace nemůže směnky vystavovat nebo je přijímat, ani nemůže být směnečným ručitelem.

**Nakládání
s cennými
papíry**

Příspěvková organizace může být financována dary, které mohou poskytovat fyzické a právnické osoby z tuzemska i zahraničí. Jestliže je dar účelový, mohou se prostředky použít jen na daný účel (Maderová Voltnerová, Tégl, 2011). Poskytování darů příspěvkovou organizací jiným subjektům není možné, výjimku tvoří jen obvyklé finanční dary nebo věcné dary pro své zaměstnance nebo jiným osobám ze svého fondu kulturních a sociálních potřeb.

Zřizovat a zakládat právnické osoby za účelem podnikání příspěvková organizace nemůže. Příspěvková organizace také nemůže mít majetkovou účast v právnické osobě.

Předchozí souhlas zřizovatele se uděluje pouze pro jedno právní jednání, kromě finančního daru bez určeného účelu, k jehož přijetí zřizovatel může udělit předchozí souhlas společný pro více právních jednání. Pokud není předchozí souhlas udělen, k právnímu jednání se nepřihlíží. Pokud zřizovatel příspěvkové organizace vyhradí udělení předešlého souhlasu k nabytí majetku, má povinnost nahlásit tuto skutečnost v Ústředním věstníku České republiky.

5.2 Financování regionálního školství

Všechny školy a školská zařízení vystupují jako samostatné právní subjekty a převážná většina z těchto organizací hospodaří v právní formě jako příspěvkové organizace. Školám jsou finanční prostředky poskytovány dle počtu žáků a dle toho, jak je nákladné jejich vzdělávání. Ve školství se finanční prostředky rozdělují spravedlivě, hospodárně a objektivně. Regionální školství a jeho finanční podpora je založena na principu vícezdrojového financování. Vícezdrojové financování znamená, že školy a školská zařízení získávají své finanční prostředky z:

- dotací ze státního rozpočtu,
- příspěvků od svého zřizovatele,
- vlastní případně doplňkové činnosti,
- peněžních fondů (rezervní fond, fond investic, fond kulturních a sociálních potřeb, fond odměn),
- ostatních zdrojů (z programů Evropské unie, z peněžních darů od fyzických nebo právnických osob atd.).

Obdržené finanční prostředky jsou používány na krytí přímých nákladů na vzdělávání (hradí je stát) a ostatních nákladů (provozní a investiční) – ty jsou hrazeny z rozpočtu zřizovatele.

Školy a školská zařízení mohou vykonávat hospodářskou činnost, která jim pomáhá zvyšovat či doplňovat finanční zdroje na provoz či investice.

Mezi neinvestiční výdaje (výdajové položky) na provoz škol patří náklady na:

- mzdy, zdravotní a sociální pojištění, příděl do fondu kulturních a sociálních potřeb,
- energie,

- materiál,
- služby,
- daně a poplatky.

Výši výdajových položek ovlivňují počty žáků a studentů, počty tříd a druh poskytovaného vzdělávání. Nejvýznamnějším neinvestičním nákladem škol jsou mzdy a materiální výdaje. Mzdové výdaje jsou závislé na aktuálních mzdových předpisech ve školství a na velikosti tříd. Na celkových výdajích se podílí z cca 60 %. Materiální výdaje hrazené z rozpočtu zřizovatele jsou spojené především s provozem a údržbou školy.

Příjmové položky v rozpočtech škol tvoří:

**Příjmové
položky**

- dotace od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy – ta je poskytována prostřednictvím krajského nebo obecního úřadu, v jehož působnosti se příslušná škola nachází. Finanční prostředky z rozpočtu Ministerstva se přidělují na přímé neinvestiční výdaje. Takže zřizovatel obec nebo kraj na provoz školy nepřispívá, nebo přispívá částečně na to, co není pokryto z dotací od MŠMT,
- prodej materiálu a majetku,
- úroky z vlastních finančních prostředků.

Přímé neinvestiční výdaje znamenají výdaje na: platy a náhrady platů, mzdy a náhrady mezd, odměny, odstupné, úhrada pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, úhrada pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, přiděly na fond kulturních a sociálních potřeb, učební pomůcky, školní potřeby, učebnice a další vzdělávání pedagogických pracovníků (Valenta, 2015).

Školám jsou finanční prostředky rozdělovány tzv. normativní metodou – to znamená dle průměrných neinvestičních výdajů připadajících na jednotku výkonu, tedy na jednoho žáka nebo studenta, který se ve škole vzdělává, stravuje nebo je tam ubytován. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy rozepisuje peněžní prostředky podle republikových normativů a poskytuje tak finanční prostředky jako formu dotace na zvláštní účet kraje. Na základě krajských normativů potom krajský úřad rozdělí finanční prostředky právníkům osobám, které vykonávají činnost škol a školských zařízení.

Normativní rozpis se stanovuje 2 postupnými kroky:

- Stanoví se normativní počet pedagogických a nepedagogických pracovníků a jim odpovídající výše mzdových prostředků.
- Následně se stanoví výše ostatních neinvestičních výdajů.

Republikové normativy ministerstva se rozepisují jako průměrný příspěvek státu na výdaje na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie na kalendářní rok. Jedná se o přímé neinvestiční výdaje, které jsou členěny na mzdové prostředky a odvody a na ostatní neinvestiční výdaje. Tyto normativy také uvádějí vyjádření limitu počtu zaměstnanců připadajících na 1000 dětí, žáků nebo studentů v dané věkové kategorii. Přehled výše republikových normativů v roce 2018 uvádí tabulka 1. NIV znamenají neinvestiční výdaje, ONIV znamenají ostatní neinvestiční výdaje, MP znamenají mzdové prostředky

Tabulka 1: Hodnoty republikových normativů v roce 2018

Věková kategorie	NIV celkem Kč/žáka	MP celkem vč. odvodů Kč/žáka	MPP celkem vč. odvodů Kč/žáka	MPN celkem vč. odvodů Kč/žáka	ONIV celkem Kč/žáka	Zam. Z./1000ž
3 – 5 let	50 940	50 441	38 726	11 715	499	125,126
6 – 14 let	64 601	63 524	52 550	10 974	1 077	125,735
15 – 18 let	76 349	75 282	60 589	14 693	1 067	143,981
19 – 21 let	65 376	64 676	53 565	11 111	700	127,613
KZÚV	312 706	310 206	226 284	83 922	2 500	693,459

Zdroj: vlastní dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2018.

Republikové normativy

Republikové normativy jsou vytvořeny pro 5 věkových kategorií dle poskytovaného vzdělávání (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018):

- Kategorie 3 až 5 let: dítě v předškolním věku
- Kategorie 6 až 14 let: žák plnící povinnou školní docházku
- Kategorie 15 až 18 let: žák v denní formě středního vzdělávání, včetně žáků nástavbového studia v denní formě vzdělávání
- Kategorie 19 až 21 let: student v denní formě vyššího odborného vzdělávání
- Kategorie 3 až 18 let v krajských zařízeních ústavní výchovy (KZÚV): počet lůžek v KZÚV pro děti a mládež.

Krajské normativy (v příslušném kraji) určuje odbor školství krajského úřadu jako výši výdajů, které připadají na jednotku výkonu na kalendářní rok. Tyto normativy berou v potaz místní podmínky a priority. Při tvorbě normativů krajský úřad se řídí:

- dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji,
- rámcovými vzdělávacími programy nebo akreditovanými vzdělávacími programy,
- rozsahem přímé vyučovací výchovné speciálně pedagogické nebo pedagogicko-psychologické činnosti,
- naplněností tříd, studijních skupin nebo oddělení v jednotlivých školách a školských zařízeních.

Mezi odborem školství příslušného krajského úřadu a řediteli škol a školských zařízení jsou zprostředkováně přes úřady obcí s rozšířenou působností krajské normativy určovány pomocí tzv. místního dohodovacího řízení (Peková, Pilný, Jetmar, 2012).

Zřizovatel příslušné školy poskytuje této škole dotace na další neinvestiční výdaje. Zřizovatel vychází při sestavování rozpočtu především z finančních potřeb na provoz dané školy nebo školského zařízení. Během rozpočtového období může docházet ke změnám v rámci finančního plánu školy, avšak tyto změny musí být vždy schváleny zřizovatelem. Zřizovatel s příslušnou školou provádí finanční vypořádání na konci rozpočtového období.

Možností, jak získat finanční prostředky pro další rozvoj školy je vykonávání doplňkové činnosti vedle hlavní činnosti, různé dotace od krajů, ministerstev, Evropské unie. Doplňková činnost ale nesmí omezovat hlavní činnost (Ochrana, Pavel, Vítek, 2010).

5.3 Financování sociálních služeb

Příspěvkové organizace v oblasti sociálních služeb jsou financovány dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů jako registrovaní poskytovatelé sociálních služeb v dikci dotačního řízení Ministerstva práce a sociálních věcí dle zvláštních předpisů.

Hlavním zdrojem příjmů jsou tak **dotace ze státního rozpočtu**. Mezi další významné zdroje patří příspěvek na péči klientům, platby od klientů z jejich vlastních zdrojů, dotace od zřizovatelů, úhrady z veřejného zdravotního pojištění, dotace z rozpočtů územních samosprávných celků, příspěvky obcí či krajů na provoz příspěvkové organizace, dary, příjmy z vedlejší činnosti, zdroje Evropské unie (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018). Je tak uplatňován vícezdrojový systém financování sociálních služeb.

Každoročně je vyhlášováno dotační řízení Ministerstvem práce a sociálních věcí. Žádosti o poskytnutí dotací podávají krajské úřady, na základě čehož jsou potom poskytovány

dotace prostřednictvím příslušných krajů. Žádost příslušného kraje musí přiložit rovněž střednědobý plán rozvoje sociálních služeb kraje. Poskytnutí dotace je podmíněno zápisem poskytovatele v registru poskytovatelů sociálních služeb. Poskytnutá dotace je určena na financování běžných výdajů spojených s poskytováním sociálních služeb, a které jsou v souladu se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb. Dotaci není možné použít na fakultativní činnosti poskytovatele (Vostatek, 2013). Novelizace zákona o sociálních službách k 1. 1. 2015 přenesla odpovědnost za udělení výše dotace z Ministerstva práce a sociálních věcí na jednotlivé kraje.

Sociální služba může být poskytnuta bez úhrady nákladů nebo s částečnou úhradou nákladů či za plnou úhradu nákladů klienta. Do služeb bez úhrady patří: sociální poradenství, raná péče, tlumočnické služby, sociální rehabilitace, telefonická krizová pomoc. Klienti hradí náklady ze svých zdrojů, jako jsou starobní důchody, vlastní úspory, úspory rodinných příslušníků klienta. Část nákladů může pokrýt také příspěvek na péči. Provděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, určuje maximální výše úhrad za ubytování a stravu, výši úhrady za hodinu poskytnuté péče, výši úhrady za úkon (viz §6).

**Příspěvek
na péči**

Příspěvek na péči je považován za primární nástroj sloužící k fungování sociálních služeb v oblasti pobytových sociálních služeb. Je charakterizován jako sociální dávka určená osobám, které vzhledem k jejich zdravotnímu stavu vyžadují pomoc jiné fyzické osoby pro zvládnání běžných denních činností osoby. Příspěvek je určen na úhradu péče, která je poskytována osobou blízkou nebo asistentem sociální péče, registrovaným poskytovatelem sociálních služeb, dětským domovem nebo speciálním lůžkovým zařízením patřičnému příjemci příspěvku na péči. Příspěvek je poskytován přímo příjemci, ne těm, kteří službu poskytují. Krajská pobočka Úřadu práce rozhoduje o přiznání příspěvku. Zákon o sociálních službách rozlišuje 4 stupně závislosti, podle kterých potom krajská pobočka uděluje příspěvek. Zákon rozlišuje stupeň závislosti I (lehká závislost), stupeň závislosti II (středně těžká závislost), stupeň závislosti III (těžká závislost), stupeň závislosti IV (úplná závislost). Toto rozlišení a s tím spojený příspěvek se člení na 2 kategorie: do věku 18 let a nad věk 18 let.

Tato závislost je posuzována prostřednictvím schopností osoby zvládnout základní životní potřeby. Je posuzováno 10 konkrétních činností (§9 zákona o sociálních službách uvádí tyto činnosti: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost). Nebo tyto činnosti jsou součástí přílohy 1 vyhlášky č. 505/2006 Sb. Například osoba starší 18 let je považována za lehce závislou, pokud nezvládá 3 nebo 4 základní životní potřeby (Králová, Rážová, 2012).

5.4 Financování kultury

Jsou rozlišovány 2 základní formy podpory umění (Škarabelová, Neshybová, Rektořík, 2007):

- přímá podpora – jedná se o přímé zdroje veřejné podpory z dotací z veřejných rozpočtů. Patří sem především daně a poplatky (např. koncesionářské poplatky za televizní a rozhlasový příjem), příjmy z vlastní činnosti, dary a sponzorství, loterie a sázky, veřejné sbírky, podpora z nadací a nadačních fondů, komunální obligace. Přímá veřejná podpora je závislá na získávání prostředků od ziskových subjektů a přerozdělení těchto prostředků směrem k subjektům podporovaným formou různých dotací z veřejných rozpočtů. Přímá podpora je také odvislá od získávání prostředků ze zdrojů nezávislých na rozpočtovém procesu.
- nepřímá podpora – daňové úlevy pro umělce a umělecké instituce, daňové úlevy a zproštění daní u příjemců darů a charitativních dárců. Cílem nepřímé podpory je podpořit umění a přístup širšího obyvatelstva k umění.

Kulturní organizace hospodaří s vyrovnaným rozpočtem. Výjimku tvoří autorská díla, která přináší kladné hospodářské výsledky (jako např. hudební nahrávky, veřejné předvádění těchto nahrávek). Hlavním zdrojem příjmů u kulturních příspěvkových organizací jsou příjmy z veřejných rozpočtů, tržby (vstupné do divadla, galerie, koncerty). Tržby samy o sobě na provoz nestačily, pokud by se organizace nesnažila zaměřit pouze na populární či trendy vystoupení (koncerty populárních zpěváků).

*Zdroje pří-
jmů*

5.5 Financování zdravotnictví

Česká republika využívá k financování oblasti zdravotnictví tzv. Bismarkův model (typický pro většinu západoevropských zemí), který je založen na bázi všeobecného zdravotního pojištění. Stát garantuje v rámci tohoto modelu zdravotní péči. Zákon stanovuje povinnost platit pojistné do fondu zdravotního pojištění. Fond nespravuje stát, ale zdravotní pojišťovna. Státu však zůstává odpovědnost za vybrané finanční prostředky prostřednictvím dohledu, kontroly a regulace počtu zdravotních pojišťoven. Stát je plátcem za osoby vymezené zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Platba pojistného je povinností občana ze zákona. Platícími subjekty jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné, osoby bez zdanitelných příjmů. Bismarkův model uplatňuje princip solidarity – každý platí v závislosti na svých příjmech a obdržuje zdravotní péči dle potřeby.

Zdravotní pojišťovna přijímá vyúčtování plateb od zdravotnických zařízení a následně tyto služby proplácí. Pacienti si však hradí nadstandardní péči, která není hrazena ze zdravotního pojištění (příkladem jsou plastické operace prováděné z estetických důvodů ne zdravotních, nebo samostatný pokoj v nemocnici) – tím pádem zde existuje přímý vztah mezi příslušným zdravotnickým zařízením a pacientem.

Příjmovou stránku finančních toků ve zdravotnictví tvoří hlavně pojistné z veřejného zdravotního pojištění. Výdajovou stránkou jsou platby za léčebné výkony a s tím spojené služby. Zdravotnictví České republiky je financováno především prostřednictvím zdravotních pojišťoven, soukromými zdroji pacientů, státním rozpočtem a místními rozpočty.

Způsoby úhrady zdravotních služeb se člení na (Rylková, 2013, s. 72):

- Platba za ošetrovací den – základní jednotku zde tvoří náklady na jednoho pacienta za jeden den ošetření v lůžkovém zařízení. Tento způsob úhrady zdravotní péče se používá především v nemocnicích. Zdravotní pojišťovnou je smluvně stanovena fixní částka, kterou nemocnice obdrží.
- Platba za výkon – pro realizaci výkonového způsobu úhrady za provedené zdravotnické služby je zpracován podrobný seznam zdravotnických služeb, který obsahuje definované výkony a k nim je přiřazen vždy určitý počet hodnotových bodů. U tohoto typu proplácení zdravotních služeb je důležité správné stanovení ceny jednoho bodu. Platba za výkon – bodový systém – se uplatňuje především v ambulantní sféře.
- Kapitální platba – základní podmínkou je zde registrace pacienta. Zdravotnické zařízení obdrží pevně stanovenou částku za registrovaného pacienta po určitou dobu (např. jeden rok), bez ohledu na to, zda je nebo není léčen. Tento způsob se používá nejčastěji u praktických lékařů.
- Platba za diagnózu – tento model je určený především pro nemocnice. Jedná se o systém, který seskupuje jednotlivé nemocné do skupiny podle definovaných vlastností (diagnóza, věk pacienta, pohlaví, choroby atd.), hlavním úkolem systému je sledování nákladů na léčení pacienta.
- Účelové paušály – jsou používány jako doplňková platba. Představuje roční rozpočet pro nemocnici na definovanou péči. Tento typ úhrady se využívá např. v lůžkové péči.
- Bonifikace – stejně jako předchozí typ platby se používá jako doplňkový. Jedná se o účelově vázanou platbu, která odměňuje dosažení určitého ekonomického nebo medicínského cíle.
- Funkční rozpočet – pro tento typ platby je specifické dojednání předem celkové platby za veškeré služby, které zařízení poskytuje během jednoho roku. Celková částka rozpočtu je konečná, ale mělo by zde být umožněno „přesouvání uvnitř rozpočtu“. Tento typ platby je používán především v nemocničních zařízeních.
- Smluvní financování – contracting – zdravotnické zařízení se předem dohodne se svým smluvním partnerem (pojišťovna, obec, stát aj.) o tom, kdy, komu, za jakých podmínek a v jakém rozsahu poskytne zdravotní péči.

- Spoluúčast pacienta – tento způsob zahrnuje spoluúčast na nezdravotních výkonech (pobyt v nemocnici aj.). Formou spoluúčasti jsou přímé platby a připojištění pacienta.

5.6 Finanční analýza

Specifickou složkou finančního řízení organizace je finanční analýza. Finanční analýza poskytuje důležité a nezastupitelné informace o finančním zdraví (situaci) organizace. Finanční analýza není upravována žádnými závaznými předpisy a standardy jako je tomu v případě finančního účetnictví. Finanční analýza tak není jednotná, co se týká používání terminologie, je spojená s různými přístupy, které vedou k různým cílům. Cíle finanční analýzy je možné rozdělit do 3 úrovní (Otrusinová, Kubičková, 2011):

- Zjednodušit, doplnit a rozšířit údaje a informace o procesech v organizaci za minulá období.
- Hodnotit finanční situaci organizace, umožnit srovnávání s jinými organizacemi, s průměrnými hodnotami v oboru (odvětví, národním hospodářství).
- Na základě zjištěných hodnot ukazatelů, souvislostí a vývojových trendů odhadnout (predikovat) budoucí vývoj organizace.

Finanční analýza má za cíl posoudit finanční zdraví podniku. Finanční zdraví je součet rentability a likvidity, což je však systémově neudržitelné, proto jsou vytvářeny další doplňkové cíle. Finanční analýza identifikuje silné a slabé stránky podniku, rozebírá finanční situaci organizace (odvětví, státu) v širších souvislostech a identifikuje finanční úskalí organizace. Finanční analýza má za úkol obnovit nebo zlepšit výkonnost organizace, vytvářet data a informace jiným způsobem nedostupná. Finanční analýza je diagnostickým komponentem finančního řízení organizace (Kalouda, 2015).

Organizace je finančně zdravá, když je schopna (Otrusinová, Kubičková, 2011):

- Zhodnotit vložený kapitál – v neziskovém sektoru, zda využívá efektivně finanční zdroje k plnění svých funkcí a úkolů.
- Nemít problémy s včasnou úhradou vlastních závazků.
- Být nezávislá v rozhodování (to znamená nemít potřebu dodatečných zdrojů v porovnání s rozpočtem).

Finanční analýza plní svou funkci i pro neziskové organizace, avšak musí se zohlednit specifika neziskových organizací – především princip financování a fakt, že hlavním cílem neziskových organizací není dosažení zisku. Metody finanční analýzy jsou použitelné jako pro ziskové, tak pro neziskové organizace. Existují však metody, které jsou určeny konkrétně pro neziskové organizace.

Podle Otrusinové, Kubíčkové (2011) by finanční analýza v neziskových organizacích měla zahrnout analýzu:

- hospodaření v běžném rozpočtu – jednotlivé příjmy a výdaje, nevyhnutelné výdaje, náhodné příjmy a výdaje – sleduje se podíl na celkovém objemu a vývojové trendy,
- druhů příjmů a výdajů, jestli mohou nebo nemohou být ovlivněny rozhodnutím subjektu,
- salda běžného rozpočtu (faktory, které saldo ovlivňují),
- dosahování úspor ve vztahu k rozpočtové výši a to ve vztahu k dosahované účinnosti plnění úkolů, na které byly vynaloženy,
- investiční příjmy a výdaje (jejich strukturu a ovlivnitelnost),
- náklady na údržbu a správu majetku (s ohledem na strukturu a efektivnost),
- vytváření a využívání rezerv,
- majetek, způsob a intenzitu jeho využití a opodstatněnost jeho výše,
- celkové provozní náklady (účelovou strukturu a jejich vývoj, opodstatněnost).

V rámci hodnocení hospodaření neziskové organizace je nutné brát v potaz specifika neziskových organizací, je zde důležité měřit úspornost vynaložených nákladů k požadovaným výstupům. Nástroje finanční analýzy by měly být použity tak, aby posuzovaly výkonnost organizace ve vztahu k poslání a cílům organizace.

Horizontální analýza je nástrojem finanční analýzy, který sleduje vývoj položek finančních výkazů v čase.

Vertikální analýza srovnává položky výkazu k celku. „*Tato metoda slouží pro kvantifikaci podílu jedné složky k celku, např. jedné položky aktiv na celkovém objemu aktiv, jedné položky nákladů na celkovém objemu nákladů, popř. výnosů atd.*“ (Otrusinová, Kubíčková, 2011, s. 93)

Poměrové ukazatele

Poměrové ukazatele jsou přizpůsobovány specifikům neziskových organizací. Obvykle jsou používány tyto okruhy ukazatelů poměrové analýzy: rentabilita, likvidita (platební schopnost), aktivita (vázanost kapitálu), zadluženost (struktura finančních zdrojů), finanční trh. Níže jsou představeny poměrové ukazatele přizpůsobené pro neziskové organizace (příspěvkové organizace).

Ukazatel autarkie vyjadřuje míru, jak je nezisková organizace soběstačná, kdy výnosy z hlavní činnosti kryjí náklady na hlavní činnost. Hodnota ukazatele by měla vycházet vyšší jak 1, potom výnosy jsou vyšší než náklady (Otrusinová, Kubíčková, 2011).

$$\text{autarkie} = \frac{\text{výnosy z hlavní činnosti}}{\text{náklady z hlavní činnosti}}$$

Ukazatel rentability je nejdiskutovanějším ukazatelem u neziskových organizací. Tvorba zisku z hlavní činnosti je u neziskových organizací předmětem diskuse, protože hlavním cílem neziskové organizace není dosažení zisku, ale zajistit vyrovnané hospodaření. Naopak doplňková činnost má jako základní podmínku realizovat zisk z těchto činností. Je proto vhodné používat rozdílové ukazatele, pro vyrovnané hospodaření hlavní činnosti pak ukazatel autarkie a pro doplňkovou činnost, která by měla vytvářet zisk, ukazatele rentability.

$$\text{rentabilita} = \frac{\text{výstup (užitný efekt)}}{\text{vložené (vynaložené) prostředky}}$$

Ukazatel rentability nákladů poměruje užitný efekt zisku se vstupem tedy s náklady vynaloženými na danou činnost. Ukazatel je vhodný pro analýzu doplňkové činnosti, jež je vykonávána pro dosahování kladného hospodářského výsledku (zisku). Vyšší hodnota ukazatele znamená, že vynaložené prostředky jsou využívány účinněji, avšak nebere v potaz objem nákladů (jestli jsou náklady odůvodněné, rozpočtové nebo překračující rozpočtovou výši (Otrusinová, Kubíčková, 2011)).

$$\text{rentabilita nákladů} = \frac{\text{zisk (nebo jiný efekt)}}{\text{náklady na činnost}}$$

Ukazatel míry pokrytí ztráty z hlavní činnosti ziskem z doplňkové činnosti uvádí, jaká část z hlavní činnosti je kryta ziskem z doplňkové činnosti. Ukazatel je použitelný jen pro subjekty, které se zabývají doplňkovou činností a u kterých je výsledkem hlavní činnosti ztráta. Pokud z hlavní činnosti je vykazován zisk nebo vyrovnaný rozpočet, ukazatel není používán.

$$\text{míra pokrytí ztráty z HČ ziskem z DČ} = \frac{\text{hospodářský výsledek DČ}}{\text{hospodářský výsledek HČ}}$$

Otrusinová, Kubíčková (2011) doporučují v rámci **ukazatelů aktivity** pro hodnocení neziskových organizací ukazatele jako je obrat kapitálu, míra vázanosti stálých aktiv ve výnosech, doba obratu pohledávek, poměr doby obratu krátkodobých pohledávek a závazků a ukazatel rychlosti doby obratu zásob.

Ukazatel „obrat kapitálu“ uvádí, jak velká část celkových aktiv se obrátí v ročních výnosech.

$$\text{obrat kapitálu} = \frac{\text{výnos (celkem, hlavní činnost)}}{\text{pasiva (vlastní kapitál a cizí zdroje)}}$$

Ukazatel „míra vázanosti stálých aktiv ve výnosech“ uvádí, kolik let je třeba, aby stávající objem stálých aktiv se obrátil v objemu výnosů příslušného roku. Nižší hodnoty ukazatele říkají, že jsou více využívána stálá aktiva.

Hodnota ukazatele „doba obratu pohledávek“ hodnotí, za jak dlouho byly v průměru uhrazeny pohledávky.

$$\text{doba obratu pohledávek} = \frac{\text{pohledávky} \cdot 360}{\text{výnos (celkem, z hlavní činnosti)}}$$

Ukazatel „doba obratu krátkodobých pohledávek a závazků“ – doba obratu pohledávek v ukazateli by měla být nižší než doba obratu závazků. Celkem hodnota ukazatele by měla být nižší než 1 (čím nižší je hodnota ukazatele, tím je výsledek lepší).

$$\text{poměr doby obratu krátkodobých pohledávek a závazků} = \frac{\frac{\text{pohledávky} \times 360}{\text{výnosy}}}{\frac{\text{závazky}}{\text{provozní náklady}}}$$

Ukazatel „rychlost obratu zásob“ uvádí, kolikrát se zásoby obrátí v ročním objemu zásob.

$$\text{rychlost obratu zásob} = \frac{\text{náklady (z hlavní činnosti, celkem)}}{\text{zásoby}}$$

Ukazatele likvidity je možné využít jako v ziskovém sektoru a interpretují se stejným způsobem. Problém vzniká při operativním řízení likvidity a cash-flow (Otrusínová, Kubíčková, 2011). V rámci likvidity se porovnávají zdroje, které mohou hradit závazky organizace (čitatel ukazatele) a závazky organizace (jmenovatel ukazatele). Dílčí závazky mají různou dobu splatnosti a zdroje jejich krytí mají rozdílnou likviditu, z toho důvodu doporučená hodnota všech ukazatelů je rozdílná (Kalouda, 2015).

Ukazatel „běžná likvidita“ uvádí, kolikrát oběžná aktiva kryjí krátkodobé závazky, tak aby krátkodobá pasiva nemusela být hrazena stálým majetkem (jeho prodejem). Doporučená hodnota je 2 – 2,5.

$$\text{běžná likvidita} = \frac{\text{oběžná (krátkodobá) aktiva}}{\text{krátkodobá pasiva}}$$

Ukazatel „pohotová likvidita“ uvádí schopnost zaplatit své závazky bez prodeje zásob (zásoby jsou nejméně likvidním zdrojem). Doporučená hodnota ukazatele je 1.

$$\text{pohotová likvidita} = \frac{\text{oběžná aktiva-zásoby}}{\text{krátkodobá pasiva}}$$

Ukazatel „okamžitá likvidita“ vyjadřuje schopnost nejlikvidnějšího majetku (to znamená finančního majetku) krýt všechny závazky organizace. Hodnota by neměla být ve výši 1, jelikož by nebyl dostatečně využíván vlastní finanční majetek. Doporučená hodnota podle Kalouda (2015) je v rozmezí 0,2 až 0,4.

Oblast financování je hodnocena různými způsoby – **ukazatele financování** - vyjadřují poměr vlastních a cizích zdrojů. V rámci neziskového sektoru se může použít (Otrusínová, Kubíčková, 2011):

$$\text{míra zadluženosti vlastního kapitálu} = \frac{\text{cizí kapitál}}{\text{vlastní kapitál}}$$

$$\text{ukazatel finanční samostatnosti} = \frac{\text{vlastní kapitál}}{\text{celková pasiva}}$$

$$\text{ukazatel věřitelského rizika} = \frac{\text{cizí kapitál}}{\text{celková pasiva}}$$

$$\text{míra oddlužování} = \frac{\text{cash flow}}{\text{cizí kapitál}}$$

Další kategorie ukazatelů, která může být použita v rámci finanční analýzy neziskových organizací, je kategorie **ukazatelů produktivity**. Tyto ukazatele je možné brát jako obměnu ukazatelů rentability. Ukazatele produktivity místo zisku využívají objem výkonů (jako výstupní veličina) a vynaložená pracovní síla je brána jako vstupní veličina (Otrusínová, Kubíčková, 2011). Přidaná hodnota je vypočtena jako rozdíl mezi tržbami z prodeje zboží, výrobků a služeb a náklady vynaloženými na vstupy, většinou přímé náklady.

$$\text{produktivita práce z přidané hodnoty} = \frac{\text{přidaná hodnota}}{\text{počet pracovníků (popř. počet hodin)}}$$

$$\text{produktivita kapitálu z přidané hodnoty} = \frac{\text{přidaná hodnota (účetní)}}{\text{celkový kapitál}}$$

Ukazatele investičního rozvoje (útlumu) charakterizují výši a hospodaření s majetkem dlouhodobého charakteru. Zabývají se mírou opotřebení dlouhodobého majetku a podílem odpisů na financování investičních aktiv (Otrusinová, Kubíčková, 2011).

$$\text{koef. opotřebení dlouhodob. majetku} = \frac{\text{oprávky}}{\text{dlouhodobá aktiva (v pořizov. cenách)}}$$

$$\text{míra investičního rozvoje} = \frac{\text{investice celkem (brutto)}}{\text{odpisy (popřípadě oprávky)}}$$

PRO ZÁJEMCE

Zkuste zpracovat finanční analýzu dle autorů Otrusinová, Kubíčková (2011) a dalších ukazatelů pro vámi vybranou příspěvkovou organizaci na základě výše uvedených ukazatelů v čase za tříleté období a okomentovat dílčí výsledky.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Příspěvková organizace hospodaří na základě svého rozpočtu, který podléhá schválení zřizovatelem. Rozpočet je plán výnosů a nákladů, kterým se příspěvková organizace řídí při financování svých aktivit. Příspěvková organizace sestavuje také střednědobý výhled rozpočtu kromě každoročního rozpočtu. Střednědobý výhled rozpočtu je plán výnosů a nákladů nejméně na 2 roky, na které je sestavován rozpočet. Střednědobý výhled rozpočtu je také schvalován zřizovatelem. Příspěvková organizace hospodaří především s finančními prostředky z rozpočtu zřizovatele a s prostředky z vlastní činnosti. Také může využít prostředky ze svých fondů, peněžní dary od fyzických nebo právnických osob a finanční prostředky ze zahraničí. Příspěvkové organizace hospodaří rovněž s dotacemi z fondů Evropské unie. Je nutné zdůraznit, že příspěvkové organizace jsou závislé na rozpočtu svého zřizovatele a mají přesně stanovená pravidla hospodaření. Problematickou oblastí zůstává otázka majetku jak v oblasti hospodaření s majetkem, tak především v oblasti určení vlastnictví při samotném nabytí majetku.

V rámci kapitoly byly představeny také specifika financování v oblasti zdravotnictví, kultury, školství, sociálních služeb. Pozornost byla také věnována finanční analýze, která není jen nedílnou součástí ziskových organizací, ale také organizací neziskového charakteru.

OTÁZKY

1. S jakými prostředky hospodaří příspěvková organizace? (viz str. 78)
 2. Co znamená porušení rozpočtové kázně? (viz str. 79)
 3. K jakým účelům může příspěvková organizace nabývat majetek? (viz str. 81)
 4. Co znamená hospodářský výsledek z doplňkové činnosti? (viz str. 82)
 5. Jaké slevy na dani může příspěvková organizace využít? (viz str. 83)
 6. Charakterizujte fond kulturních a sociálních potřeb a jeho možnosti čerpání. (viz str. 87)
 7. Co znamená normativní metoda financování a kde se využívá? (viz str. 94)
 8. Co znamená příspěvek na péči? (viz str. 96)
 9. Jaké znáte formy podpory umění? (viz str. 97)
 10. Uveďte způsoby úhrady placení zdravotních služeb. (viz str. 98)
 11. Co by měla analyzovat finanční analýza v neziskové organizaci, jaké ukazatele by měly být analyzovány a hodnoceny? (viz str. 99)
-

6 HLAVNÍ ČINNOSTI PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se zabývá systémem školství v České republice. Věnována je pozornost také systému zdravotnictví v České republice. Najdete zde klíčové principy, které tvoří základ sociálních služeb, je zde představena terminologie z oblasti sociálních služeb. Pozornost je také věnována oblasti kultury, kde rovněž působí příspěvkové organizace.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování kapitoly budete umět:

- charakterizovat regionální školství,
 - charakterizovat systém zdravotnických zařízení,
 - definovat klíčové principy, které tvoří základ všech sociálních služeb,
 - členit sociální služby.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Školství, zdravotnictví, sociální služby, kultura.

Příspěvkové organizace působí především v oblasti školství, sociální péče, kultury, vědy a výzkumu a v oblasti zdravotnictví (Stejskal, Kuvíková, Maťátková, 2012).

6.1 Organizace zřizované v oblasti školství

Jedním z hlavních odvětví veřejného sektoru z ekonomického hlediska je vzdělávání. Vzdělávání ve školách přispívá ke zvyšování lidského potenciálu. Školství přispívá k produkci všech typů ekonomických statků – veřejných, smíšených a soukromých.

Priority v oblasti školství vytyčuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve Strategii vzdělávací politiky do roku 2020.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“) uvádí v § 8 odst. 1, že „*kraj, obec a dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství (dále jen „svazek obcí“), zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace podle zvláštního předpisu.*“

Školský zákon potom podle § 8 odst. 2 uvádí, že „*ministerstvo zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo státní příspěvkové organizace podle zvláštního předpisu. Ministerstvo plní funkci zřizovatelů škol a školských zařízení jménem státu.*“

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spolu s krajskými úřady vypracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky a krajů. Kraje tento dlouhodobý záměr předávají ministerstvu k vyjádření, určité části tohoto dlouhodobého záměru jsou radou kraje předávány zastupitelstvu ke schválení. Ministerstvo předkládá dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky ke schválení vládě.

**Dlouho-
dobý zá-
měr**

Školský zákon v § 9 odst. 3 uvádí k dlouhodobému záměru: „*obsahuje analýzu vzdělávací soustavy v kraji a stanovuje na základě předpokládaného demografického vývoje, vývoje na trhu práce a záměru dalšího rozvoje kraje zejména cíle a úkoly pro jednotlivé oblasti vzdělávání, strukturu vzdělávací nabídky, především strukturu oborů vzdělání, druhů, popřípadě typů škol a školských zařízení a jejich kapacitu a návrh na financování vzdělávacích a školských služeb v kraji.*“

Ministerstvo ve spolupráci s krajskými úřady vypracovává každoročně výroční zprávu o stavu vzdělávací soustavy v České republice a krajích. Ministerstvo předává výroční zprávu vládě a příslušný krajský úřad zastupitelstvu příslušného kraje a ministerstvu. Ředitelé základních, středních a vyšších odborných škol také vypracovávají každý rok výroční zprávu o činnosti školy za školní rok a předávají svým zřizovatelům.

Regionální školství je předmětem zákona č. 561/2004 Sb. Do regionálního školství patří všechny školy kromě vysokých škol, a to:

- Mateřské školy a předškolní zařízení – realizují první stupeň vzdělávání. Tato zařízení jsou nejčastěji navštěvována dětmi ve věku od 3 do 6 let. Přednostně se přijímají děti, které jsou v posledním roce před povinnou školní docházkou. Jestliže kapacita zařízení není dostatečná, je povinen zřizovatel zajistit dítěti místo v jiné mateřské škole. Předškolní vzdělávání má za cíl podporovat rozvoj dětí, aby se před nástupem do první třídy naučily správně mluvit, pracovat v kolektivu a aby získaly předpoklady k celoživotnímu vzdělávání. Vzdělávání je realizováno převážně herní formou. Ukončit předškolní vzdělávání je možné jen písemně. V současné době je povinnost chodit a absolvovat poslední ročník v mateřské škole, před zahájením povinné školní docházky.

- Základní školy včetně nižších ročníků gymnázií – školní docházka je povinná, každé dítě v České republice se musí účastnit této docházky. Základní škola má 9 let – první až pátá třída jsou označovány jako první stupeň, 6 až 9 třída jako druhý stupeň. Jsou vytvářeny také tzv. malotřídní základní školy, které umožňují dětem docházet do školy v místě jejich bydliště. Základní aspektem tohoto vzdělávání je vytváření vztahů se spolužáky. Základní vzdělávání je označováno jako primární vzdělávání a má za cíl děti naučit gramotnosti, to znamená, aby byly schopné číst, psát, počítat, vzdělávat je v základních vědách, historii, geografii. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání, v §44 definuje základní vzdělávání takto: „*Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřeně problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické a duševní zdraví, vytvářet hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.*“
- Speciální školy.
- Gymnázia.
- Střední odborné školy.
- Střední odborná učiliště a integrované střední školy.
- Vyšší odborné školy.

Střední vzdělávání

Střední vzdělávání (také nazýváno jako sekundární vzdělávání) prošlo největším vývojem v rámci české vzdělávací soustavy. Existují střední školy se speciálním zaměřením, což umožňuje absolventům lépe se uplatnit na trhu práce. Střední vzdělávání se realizuje na třech typech škol (gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště). Školy jsou zaměřeny na všeobecné vzdělávání (na gymnáziích) nebo na ekonomickou oblast, zdravotnickou, technickou, řemeslnou. Ukončením středoškolského vzdělávání absolvent získá střední vzdělání nebo střední vzdělání s výučním listem či střední vzdělání s maturitou. Studium na střední škole mohou absolvovat žáci, kteří ukončili povinnou školní docházku. Ředitel příslušné střední školy rozhoduje o přijetí uchazeče ke studiu na střední škole (Rektořík, 2002). Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, hodnoty, postoje na základě základního vzdělání a slouží k osobnímu rozvoji člověka. Žákům je poskytováno obsahově širší všeobecné vzdělávání nebo odborné vzdělávání spojené se všeobecným vzděláváním, upevňuje hodnotovou orientaci člověka. Střední vzdělávání vytváří právoplatný předpoklad k plnoprávnému osobnímu a občanskému životu, k samostatnému získávání informací a k celoživotnímu učení, k pokračování v navazujícím vzdělávání a k přípravě na výkon pracovní činnosti či povolání (zákon č. 561/2004 Sb., §57). Střední

škola může nabízet tzv. postsekundární vzdělávání, které může být využito absolventy středních škol k doplnění a rozšíření si vzdělání a kvalifikace nebo rekvalifikace.

Terciální stupeň vzdělávání tvoří vyšší odborné školy společně s vysokými školami. Tyto školy nabízí studium pro uchazeče s ukončeným středoškolským vzděláním s maturitou. Studium na vyšší odborné škole je zpravidla tříleté, je zaměřeno na praktickou orientaci. Studium se ukončuje absolutoriem a získávají titul diplomový specialista DiS., který se uvádí za jménem.

Vysoké školy nejsou součástí regionálního školství. Nikdy nenabývají právní podobu příspěvkové organizace, ačkoliv jsou financovány především ze státního rozpočtu. Vysoké školy jsou však řazeny do terciálního stupně vzdělávání. Jsou nejvyšším článkem vzdělávací soustavy v České republice. Vysoké školy udělují akademické tituly. Uchazeči o studium na vysoké škole musí mít ukončeno středoškolské vzdělání s maturitou. Vysoké školy nabízejí formy studia jako je prezenční forma, dálková nebo kombinovaná forma. Jsou zde poskytovány bakalářské programy (ty připravují studenty na magisterské studium nebo na budoucí povolání a jsou tři nebo čtyř leté, absolvent získá akademický titul Bc.). Po bakalářském studiu navazuje magisterské studium (je dvou nebo tříleté, absolventi získají titul dle vystudovaného oboru – magistr, inženýr, doktor medicíny, doktor práv, doktor filozofie – uváděny jsou před jménem. Poslední nabízený program může být tzv. doktorský program se zaměřením na výzkumnou vědeckou činnost. Délka studia je tři až čtyři roky se získáním titulu Ph.D., který se uvádí za jménem.

**Vysoké
školy**

Regionální školy a školská zařízení jsou zřizovány obcemi, svazky obcí, kraji, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, církvemi, soukromými právníckými a fyzickými osobami.

Na zřizovateli je, jaká z právních forem bude využita při zřízení školy, dle školského zákona: Může se jednat o:

- příspěvkovou organizaci (dle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů)
- nebo o školskou právníckou osobu (dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)

Uvedené právní formy mají rovné postavení, mají řadu společných znaků, avšak také odlišností. Výhodnější však pro zřizovatele se jeví školská právnícká osoba, co se týká změn nebo vzniku (nese kratší časovou náročnost dílčích kroků, které zřizovatel zajišťuje).

Školská právnická osoba má ve školském zákoně (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) zakotvenou speciální právní úpravu. Zřizovatelem školské právnické osoby může být:

- Veřejný zřizovatel (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, nebo kraj, obec, svazek obcí).
- Neveřejný zřizovatel (právnická osoba např. obchodní společnost, registrovaná církev, či jiná fyzická osoba).

Rozdíly mezi příspěvkovými organizacemi a školskými právnickými osobami

Rozdíly příspěvkových organizací a školských právnických osob jsou shrnuty níže:

- Příspěvková organizace vzniká dnem, který určí zřizovatel (zastupitelstvo) v rozhodnutí o jejím zřízení. Příspěvková organizace se zapisuje do obchodního rejstříku na návrh podaný zřizovatelem. Kdyžto školská právnická osoba vzniká dnem zápisu do rejstříku školských právnických osob. Zřizovatel školské právnické osoby nemá povinnost zapsat do obchodního rejstříku tuto nově vzniklou právnickou osobu.
- Zřizovací listina příspěvkové organizace obsahuje vymezení či obsah majetku, který je zřizovatelem svěřen do správy, vymezuje rovněž práva a povinnosti při správě majetku. Školská právnická osoba může vymežit ve zřizovací listině pouze způsob majetkového zajištění.
- Příspěvková organizace musí žádat Český statistický úřad o přidělení IČ, kdyžto školská právnická (respektive její zřizovatel) nemusí.
- Zákon č. 250/2000 Sb. jednoznačně definuje peněžní fondy a stanovuje využití těchto fondů. Školská právnická osoba má definovány jen 3 fondy (rezervní, investiční a fond kulturních a sociálních potřeb) – další fondy může vytvářet, jestli jí to dovolí zřizovatel.
- Příspěvková organizace má složitější účetní osnovu podle vyhlášky č. 505/2002 Sb., školská právnická osoba má jednodušší účetní osnovu dle vyhlášky č. 504/2002 Sb.

Vzdělávání je v České republice převážně chápáno jako veřejný statek, je proto důležité, aby školy měly dostatek finančních prostředků k zajištění vzdělávání.

Peková, Pilný, Jetmar (2012, s. 245) uvádí: „*Financování jednotlivých skupin škol velmi úzce souvisí se správou příslušných škol. Z toho hlediska se rozlišuje:*

- *Přímo řízené a financované školství: patří sem převážně vysoké školy*
- *Regionální školství (RgŠ): všechny školy kromě vysokých škol*
- *Ostatní přímo řízené organizace: Vědecký ústav (VÚ) odborného školství, VÚ pedagogický, Česká školní inspekce, orgány veřejné správy aj.“*

Řada občanů je svolná ekonomicky se podílet na části nákladů na vzdělávání. Česká republika garantuje bezplatné základní vzdělání na základních školách a také bezplatné vzdělání na středních školách zřízených státem (krajem), z toho důvodu je vzdělávání hrazeno státem ze svého rozpočtu. Finanční prostředky ze státního rozpočtu nejprve plynou do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo přidělené prostředky dále zprostředkovává jednotlivým školám a školských zařízením (Peková, Pilný, Jetmar, 2012).

Školy a školská zařízení zřizována obcemi, svazky obcí, kraji a ministerstvem hospodářství s finančními prostředky přidělenými ze státního rozpočtu. Tyto prostředky slouží na platy a jejich náhrady, odměny za práci vykonanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, na úhradu pojistného za sociální pojištění a všeobecné zdravotní pojištění, na úhradu příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, na náklady spojené s výukou zdravotně postižených žáků, výdaje na učební pomůcky, na přiděly do fondů kulturních a sociálních potřeb atd. (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

Prostředky plynoucí ze státního rozpočtu nepokryjí veškeré náklady, proto kraje a obce musí poskytnout prostředky ze svých rozpočtů, aby tak byly pokryty všechny náklady vzdělávání. Územní samosprávné celky získávají finanční prostředky prostřednictvím neinvestičních dotací ze státního rozpočtu. Větší polovinu cca 60 % celkových výdajů tvoří platy zaměstnanců v oblasti školství.

Co se týká finančních prostředků u škol a školských zařízení zřizovaných obcemi, svazky obcí nebo kraji, potom se podle § 162 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb. finanční prostředky „*poskytují podle skutečného počtu dětí, žáků nebo studentů ve škole nebo školském zařízení, v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, lůžek, stravovaných nebo jiných jednotek stanovených zvláštním právním předpisem, uvedeného ve školních matrikách pro příslušný školní rok, nejvýše však do výše povoleného počtu dětí, žáků a studentů ve škole nebo školském zařízení, v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, lůžek, stravovaných nebo jiných jednotek stanovených zvláštním právním předpisem, uvedeného ve školském rejstříku.*“ Do skutečného počtu se počítají rovněž cizinci, kterým je poskytováno vzdělávání a školské služby za stejných podmínek jako tomu je u občanů České republiky.

Poskytování finančních prostředků

Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči a mateřské, základní a střední školy pro žáky umístěné v těchto školských zařízeních zřizuje tyto zařízení ministerstvo. Ministerstvo rovněž zřizuje mateřské, základní, střední školy s vyučovacím jazykem národnostních menšin, pokud je nezřídila obec nebo svazek obcí či kraj.

Pokud ministerstvo zřizuje školy a školská zařízení jako příspěvkovou organizaci, vydává zřizovací listinu a také rozhoduje o rozdělení, splnutí, zrušení organizace.

Školský zákon uvádí v § 178 odst. 1, že „*Obec je povinna zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na jejím území a dětí umístěných na jejím území ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy,*

keré se v souladu se zvláštním právním předpisem nevzdělávají ve školách zřízených při těchto školských zařízeních.“

To znamená, že obec zřizuje základní školy, mateřské školy, mateřské a základní školy s vyučovacím jazykem národnostních menšin a zařízení školního stravování, které poskytují služby dětem a žákům škol.

Školský zákon v § 181 odst. 1 uvádí, že: „*Kraj je povinen zajistit podmínky pro uskutečňování středního a vyššího odborného vzdělávání, vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním, dále jazykového, základního uměleckého a zájmového vzdělávání a pro výkon ústavní výchovy.*“

Znamená to, že kraje zřizují mateřské, základní a střední školy a školská zařízení pro žáky se zdravotním postižením, speciální základní školy, střední školy, vyšší odborné školy, střední školy s vyučovacím jazykem národnostních menšin, školy při zdravotnických zařízeních, školská výchovná a ubytovací zařízení a zařízení školního stravování, které slouží žákům takovýchto škol, dětské domovy, jazykové školy s právem státní závěrečné zkoušky, základní umělecké školy atd.

6.1.1 SPRÁVA REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Státní správu vykonávají v rámci regionálního školství instituce, jako jsou (Peková, Pilný, Jetmar, 2012; Valenta, 2015):

- Obce – ty jsou povinny zajistit dětem s místem trvalého pobytu na jejich území podmínky pro plnění povinné školní docházky. Pro předškolní děti musí zajistit předškolní vzdělávání v roce před zahájením povinné školní docházky. Obce nebo svazek obcí zřizuje základní školy, mateřské školy, zařízení školního stravování zřízeným základním nebo mateřským školám. Obec nebo svazek obcí může zřizovat základní umělecké školy, školská zařízení pro zájmové vzdělávání a školská účelová zařízení. Obce zabezpečují výdaje škol a školských zařízení, které zřizují, mimo výdajů, které jsou hrazeny ze státního rozpočtu či z jiných zdrojů.
- Odbory školství krajských úřadů – krajské úřady jsou povinny zajistit podmínky pro střední a vyšší odborné vzdělávání, dále pro vzdělávání dětí, žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, pro výkon ústavní výchovy, pro zájmové, základní umělecké a jazykové vzdělávání. Krajské úřady tak zřizují základní školy speciální, základní umělecké školy, školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny, střední školy, vyšší odborné školy, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, školy a školská zařízení pro žáky s postižením a také školská zařízení sloužící uvedeným typům škol.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – řídí výkon státní správy v oblasti školství, je odpovědné za stav ve školství, za koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy.

Ministerstvo vede Rejstřík škol a školských zařízení všech zřizovatelů. Školy a školská zařízení vzniklá zápisem do Rejstříku škol a školských zařízení tak nabývají právo poskytovat vzdělávání, mají nárok na získání finančních prostředků z příslušných veřejných rozpočtů. Ministerstvo vyhláší rozvojové programy v rámci vzdělávání, zpracovává a vydává metodiku ke správnému vypracování školních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání. Ministerstvo vykonává nebo zajišťuje kontrolu, jestli jsou finanční prostředky (ze státního rozpočtu, z Národního fondu, ze zahraničí) efektivně a správně využity. Ministerstvo zajišťuje podmínky pro výkon ústavní a ochranné výchovy, pro preventivně výchovnou péči a vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

- Česká školní inspekce – je podřízena Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Je organizační složkou státu, která je tomuto ministerstvu podřízena. Je členěna na ústředí České školní inspekce se sídlem v Praze a na jednotlivé inspektoráty. Česká školní inspekce zabezpečuje:

- získávání a hodnocení údajů o vzdělávání dětí, žáků a studentů,
- získávání a hodnocení údajů o činnosti škol a školských zařízení,
- hodnocení efektivnosti vzdělávací soustavy,
- zajišťování a hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání,
- kontrolování využití finančních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu,
- kontrolu dodržování právních předpisů týkajících se poskytování vzdělávání.

Česká školní inspekce na základě výše uvedeného vydává inspekční zprávu, tematické zprávy nebo protokoly o kontrole a výroční zprávy.

- Školská rada – se zřizuje při základních, středních a vyšších odborných školách. Je zřizována zřizovatelem školy, který určuje počet jejích členů. Školská rada umožňuje podílet se na správě školy zákonným zástupcům nezletilých žáků, zletilých žáků a studentů, pedagogickým pracovníkům, zřizovateli nebo jiným osobám. Třetinu členů školské rady jmenuje zřizovatel, třetinu volí zákonní zástupci nezletilých žáků nebo zletilých žáků a studentů, třetinu volí pedagogičtí pracovníci školy. Školská rada zabezpečuje:

- schvalování výroční zprávy o činnosti školy, schvalování školního nebo stipendijního řádu, pravidel pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků,
- vyjadřování se k návrhům školních vzdělávacích programů, podílení se na zpracování koncepčních záměrů rozvoje školy,

- projednávání návrhu rozpočtu školy pro další rok, navrhování opatření ke zlepšení hospodaření školy,
- podávání návrhu na vyhlášení konkurzu na ředitele školy.
- Ředitelé škol a školských zařízení – rozhodují o záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a dalších školských služeb. Jsou jmenováni do své funkce jmenováním svým zřizovatelem na základě konkurzního řízení. Ředitelé upravují organizaci školy nebo školského zařízení a podmínky provozu. Jsou odpovědní za používání finančních zdrojů ze státního rozpočtu pro určený účel, odpovídají za poskytování vzdělávání a dalších školských služeb podle zákona a vzdělávacích programů.

Výše uvedené orgány rozhodují o hospodaření s finančními prostředky.

6.1.2 ZAMĚSTNANCI ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Nahodil (2014, s. 112) uvádí: „*Odvracenou stranou finanční situace ve školství je setrvalé významně nízká úroveň mezd učitelů i ostatních pracovníků ve školství. Nedostatečná finanční motivace učitelů se může negativně odrazit na kvalitě výuky, na nezájmu učitelů na svém dalším odborném rozvoji či vůbec na zájmu studentů studovat pedagogické obory. A to i s ohledem na stále rostoucí náročnost výkonu učitelské profese, zejména povinnost řešit kázeňské problémy, kontinuálně se vzdělávat, vykonávat související administrativní agendu apod.*“

Zaměstnanci základních škol se dělí na:

Pedagogický pracovník

- pedagogické pracovníky – osoby, které se podílí na vyučování žáků v rámci povinné školní docházky. Pedagogický pracovník vykonává přímou vyučovací, výchovnou, speciálně pedagogickou nebo pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného. Pedagogický pracovník uskutečňuje výchovu a vzdělávání dle zvláštních právních předpisů, je zaměstnancem školy nebo státu či ředitelem školy. Pedagogický pracovník je rovněž zaměstnanec, jenž vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb (zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, §2, odst. 2). Pedagogický pracovník musí splňovat základní kritéria (způsobilost k právním úkonům, zdravotní způsobilost, bezúhonnost, znalost českého jazyka). Odborná kvalifikace pro výkon pedagogické činnosti byla v posledních letech často diskutována. Pedagog bez potřebné kvalifikace byl nucen ukončit pracovní poměr, jestliže do konce roku 2015 nezačal studium spojené s doplněním potřebné kvalifikace. Požadavek se nevztahoval na pedagogy, kteří k 1.1. 2015 dovršili šedesát let věku a měli za sebou min. 15 let praxe.

- nepedagogické pracovníci – ti nevyučují na školách žádný předmět. Patří sem: ekonomičtí pracovníci, školníci, správní zaměstnanci. Dále zaměstnanci školních jídelen, jestliže škola poskytuje služby typu školní jídelna.

Krajský úřad prostřednictvím krajských normativů stanovuje také limitní počty zaměstnanců v příslušných školských zařízeních a školách.

Puchinger (2010, s. 48) uvádí: „Limit počtu zaměstnanců je stanoven normativním způsobem na základě vytvořených krajských normativů a je vyjádřen vztahem:

Počty zaměstnanců

$$NP_Z = \frac{V}{N_Z}$$

Kde:

NP_Z - normativní počet zaměstnanců

V - výkony (počet žáků, dětí, studentů, apod.)

N_Z – normativ (počet jednotek výkonu na 1 zaměstnance).

Normativní počty zaměstnanců jsou stanoveny zvlášť pro pedagogické (NP_p) a zvlášť pro nepedagogické zaměstnance (NP_o). Stanovení normativu (N_Z) – počtu jednotek (žáků, studentů, atd.) je v kompetenci Krajského úřadu, který v něm zohledňuje specifika škol v regionu i „historický vývoj“ dosahovaných výkonů.“

6.1.3 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

Rámcové vzdělávací programy jsou zpracovávány na státní úrovni pro jednotlivé obory vzdělávání. Rámcové vzdělávací programy konkretizují obecné cíle vzdělávání, specifikují klíčové kompetence důležité pro rozvoj osobnosti žáka, vymezují věcný obsah vzdělávání, charakterizují očekávané výsledky vzdělávání, uvádějí pravidla k tvorbě školních vzdělávacích programů a pravidla pro tvorbu učebních plánů. Školy na základě rámcových vzdělávacích programů vytvářejí školní vzdělávací programy (Národní ústav pro vzdělávání, 2018).

Rámcové vzdělávací programy vychází z cílů Národního programu rozvoje vzdělanosti v České republice. Tyto programy jsou vytvořeny pro jednotlivé stupně vzdělávací soustavy České republiky (vymezují charakter vzdělávání, obsah vzdělávání na příslušných stupních).

Valenta (2013) uvádí, že **rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání** je otevřený dokument, který se v určitých časových etapách mění dle potřeb společnosti, dle zkušeností učitelů se školským vzdělávacím programem, dle měnících se potřeb a zájmů

žáků. Tyto vzdělávací programy vymezují vše, co je nezbytné pro povinné základní vzdělávání žáků, a stanovují úroveň klíčových kompetencí, které by měl žák dosáhnout na konci základního vzdělávání.

6.2 Příspěvkové organizace v oblasti sociálních služeb

Původně sociální služby měly podobu útulků pro osoby staré a nemocné, pro opuštěné děti, pro chudé. Vývojem politických systémů se sociální služby vyvíjely také a tyto služby jsou nabízeny lidem, kteří jsou odmítáni širokou veřejností, např. osobám závislým na drogách či alkoholu (Matoušek a kol., 2007).

Sociální služby tak představují aktivitu nebo soubor aktivit poskytovaných lidem, kteří jsou společensky znevýhodněni, za účelem zlepšení jejich kvality života, za účelem pomoci těmto lidem začlenit se do společnosti a udržet si ve společnosti své místo. Jedním z cílů sociálních služeb je ochrana společnosti před riziky, která jsou spojena s nositeli společensky znevýhodněných osob (Čámský, Sembdner, Krutilová, 2011).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách upravuje oblast poskytování sociálních služeb. Sociální služba znamená v rámci tohoto zákona činnost nebo soubor činností, které dle zákona o sociálních službách zajišťují pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo za účelem prevence sociálního vyloučení. Rozsah a forma poskytované pomoci a podpory musí vycházet z individuálních potřeb jednotlivých osob. Podpora a pomoc musí rozvíjet u podporovaných osob jejich samostatnost a individuální potřeby. Podpora musí motivovat osoby k takovým aktivitám, které nepovedou k dlouhodobému setrávání či prohlubování nepříznivé sociální situace, podpora musí vést k sociálnímu začlenění. Poskytování sociálních služeb musí být v souladu s lidskými právy (Zákon č. 108/2006 Sb.).

Klíčové principy sociálních služeb

Je definováno 7 klíčových principů, které tvoří základ všech sociálních služeb (Malíková, 2011, s. 16):

- *„nezávislost a autonomie pro uživatele sociálních služeb – nikoliv závislost,*
- *začlenění a integrace – nikoliv sociální vyloučení,*
- *respektování služeb – služba je určována individuálními potřebami a potřebami společnosti, neexistuje model, který by vyhovoval všem,*
- *partnerství – pracovat společně, ne odděleně,*
- *kvalita – záruka kvality poskytuje ochranu zranitelným lidem,*
- *rovnost bez diskriminace,*
- *standards národní, rozhodování v místě.“*

Paragraf 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách pojednává o podmínkách poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, dále upravuje podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, zabývá se výkonem veřejné správy v oblasti sociálních služeb, dále upravuje inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách. V § 1 tohoto zákona jsou také upraveny předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, když vykonává svou činnost v sociálních službách nebo při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních.

Existují 3 základní formy poskytování sociálních služeb (§ 33 zákona o sociálních službách):

Formy poskytování sociálních služeb

- Ambulantní služby – za těmito službami klienti dochází nebo jsou doprovázeni do zařízení sociální služby. Součástí těchto služeb není ubytování.
- Pobytové služby – jedná se o služby poskytované s ubytováním v daném zařízení. Služby jsou určeny starým občanům, osobám se zdravotním postižením, kteří nejsou schopni se sami o sebe postarat. Služby kromě ubytování zajišťují stravu, rehabilitaci, zdravotní péči, společenský život atd.
- Terénní služby – zde patří služby poskytované v přirozeném sociálním prostředí klienta. Jedná se o službu, kdy za klientem dochází domů pracovníci sociálních služeb, pokud má klient na tuto formu služby nárok.

Sociální služby jsou dle zákona o sociálních službách členěny na (§ 32 zákona o sociálních službách):

- Sociální poradenství – jedná se o hlavní činnost poskytovatelů sociálních služeb, která musí být vždy poskytnuta. Je rozlišováno základní sociální poradenství, které poskytuje především informace v oblasti řešení nepříznivé sociální situace občana. Dále existuje odborné sociální poradenství, které je prováděno v určitých poradnách. Do oblasti sociálního poradenství je zahrnuto používání kompenzačních pomůcek.
- Služby sociální prevence – tyto služby eliminují sociální vyloučení osob, které jsou ohroženy vlastní nepříznivou situací, způsobem života atd. Cílem služeb sociální prevence je pomoci těmto osobám a chránit společnost před dalším šířením nepříznivých společenských jevů. Do oblasti sociální prevence patří služby, jako jsou krizová pomoc, azylové domy, kontaktní centra, raná péče, domy na půl cesty, terénní programy, telefonická krizová pomoc, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociální rehabilitace, sociální aktivizační služby pro seniory, sociální aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením, sociální aktivizační služby pro rodiny s dětmi atd.

- Služby sociální péče – slouží k zajištění psychické a fyzické soběstačnosti osob. Cílem je maximálně zapojit tyto osoby do běžného života. Patří sem domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, chráněná bydlení, týdenní stacionáře, denní stacionáře, osobní asistence, podpora samostatného bydlení, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče atd.

Výše uvedené členění služeb je poskytováno bez úplaty nebo za úplatu.

Služby sociální péče

Služby sociální péče jsou spojovány s vytvoření pomoci potřebným osobám – účelem je zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost (§38 zákona o sociálních službách). Zákon o sociálních službách v §39 - §52 mezi služby sociální péče řadí:

- Osobní asistenci – pro osoby s omezenou soběstačností (vysoký věk, chronické onemocnění, zdravotní postižení). Služby zajišťují pomoc při stravování, osobní hygieně, s domácností, tzn. při běžných činnostech v osobním životě. Tato služba je typem terénní služby, jelikož se poskytuje v přirozeném prostředí osoby.
- Pečovatelskou službu – poskytovanou stejným typům osob jako je tomu u osobní asistence, avšak rozšířenou o pomoc rodinám s dětmi, které vyžadují pomoc jiné fyzické osoby z důvodu jejich aktuální situace. Poskytované základní činnosti jsou podobné jako u služeb osobní asistence. Tato služba je ale časově omezená a má podobu terénní či ambulantní.
- Tísňovou péči – poskytovanou lidem ohrožených na zdraví či životě. Tato péče je poskytována trvale formou distanční hlasové a elektronické komunikace. Službu je možné poskytnout také terénním způsobem v případě nutnosti.
- Průvodcovskou a předčitatelskou službu – poskytovanou lidem, kteří mají zhoršenou schopnost orientace a komunikace z příčiny věku nebo zdravotního postižení. Tato služba se poskytuje terénně či ambulantně.
- Podporu samostatného bydlení – určenou lidem, kteří mají sníženou soběstačnost na základě zdravotního postižení, z důvodu zdravotního nebo duševního onemocnění, a vyžadují pomoc od jiných osob. Tato služba je poskytována terénním způsobem s cílem zajištění každodenního chodu domácnosti a s cílem pomoci začlenit se do společnosti.
- Odlehčovací službu – určenou osobě, které je poskytována péče v jejím přirozeném prostředí, za účelem umožnění náležitých odpočinku pečující osobě. Služba může mít podobu pobytovou, ambulantní nebo terénní.
- Centrum denních služeb – zajišťuje asistenci při osobní hygieně, při stravování, terapii atd. Služba je nabízena ambulantně.

- Denní stacionář – určena osobě, která vyžaduje neustálou péči z důvodu špatného zdravotního stavu. Služba je poskytována ambulantně.
- Týdenní stacionář – jedná se o podobu denního stacionáře, která je však rozšířena o pobytové služby.
- Domov pro osoby se zdravotním postižením – pro osoby se sníženou soběstačností. Zdravotní stav těchto osob vyžaduje pravidelnou pomoc jiných osob. Pokud je dítě nezaopatřené a je umístěno v tomto domově, je mu poskytnuto osobní vybavení (ošacení, obuv) a služby pro jeho potřeby jako je např. kadeřník, pedikúra. V domově jsou zajištěny výchovné služby, ústavní výchova.
- Domov pro seniory – určen pro osoby s vysokým věkem, kteří vyžadují pravidelnou pomoc od jiných osob, za účelem zajištění a poskytnutí plnohodnotného života. Jedná se o pobytovou službu.
- Domov se zvláštním režimem – určen osobám s chronickým onemocněním, nebo osobě závislé na návykových látkách nebo osobě postižené typem demence. Poskytované služby se odvíjí od specifických potřeb dané osoby.
- Chráněné bydlení – pro osoby se sníženou soběstačností s formou skupinového nebo individuálního bydlení.
- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče - určené osobám, které z důvodu neschopnosti se postarat sám o sebe nemohou být propuštěny. Služba je poskytována do doby, než je zajištěna pomoc jiné osoby nebo než je zajištěna jiná forma sociálních služeb.

Zákonem o sociálních službách jsou také definovány služby sociální prevence, tyto služby jsou poskytovány lidem, kteří jsou v situaci sociálního vyloučení ze společnosti (jsou v krizové sociální situaci, mají špatné životní zvyky, špatný životní styl, který může vést ke konfliktu ve společnosti). Cílem služeb je podpořit lidi v této situaci, zamezit vzniku a šíření nežádoucích následků, které by mohly ohrozit společnost. §54 – §70 zákona č. 108/2006 Sb. charakterizuje služby sociální prevence v podobě: rané péče, azylových domů, tlumočnických služeb, telefonické krizové pomoci, domovů na půli cesty, kontaktních center, krizové pomoci, nízkoprahových denních center, intervenčních center, terénních programů, sociálních aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, sociálních aktivizačních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociální rehabilitace.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Zkuste na základě webových stránek Českého statistického úřadu vytvořit přehled počtu lůžek a jejich využití v % vybraných zařízení sociální péče v České republice (kam patří domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, domovy pro osoby se zdravotním postižením a azylové domy) za období let 2014 – 2018. Okomentujte daný vývoj.

Humanitní služby

Malík, Holasová (2014) uvádí kromě pojmu sociální služby také pojem humanitní služby (human services). Širší pojetí zahrnuje v rámci humanitních služeb jak služby vzdělávací, zdravotnické, tak také administrativní služby a bere v úvahu jak profesionály, tak dobrovolníky, kteří se věnují poskytování těchto služeb. Humanitární služby jsou v České republice poskytovány především jako materiální pomoc lidem v aktuální nouzi (Malík, Holasová, 2014).

V kapitole 3.3.1 bylo zmíněno, že základní ustanovení o poskytování sociálních služeb občanům České republiky je zakořeněno v Listině základních práv a svobod (tam je napsáno, že každý má právo získávat práci „prostředky“ určené pro jeho životní potřeby. Člověk, který nemůže toto právo vykonat bez svého zavinění, je v určitém rozsahu hmotně zajištěn státem.

Poskytovatelé sociálních služeb musí být registrováni. Podmínky pro registraci jsou definovány zákonem o sociálních službách v §79 tohoto zákona. Krajské úřady plní funkce registrujících orgánů, v některých případech vykonává registraci Ministerstvo práce a sociálních věcí. Příslušné krajské úřady vedou registraci poskytovatelů sociálních služeb. Ministerstvo práce a sociálních věcí pak spravuje registr v elektronické podobě jako celek. Krajský úřad rozhoduje o možných změnách v registraci, o zrušení – když příslušný poskytovatel sociálních služeb už nesplňuje podmínky pro registraci, nebo nesplňuje standardy kvality. Registrace není vyžadována u fyzické osoby poskytující pomoc blízké osobě nebo u asistenta sociální péče, který neposkytuje službu podnikatelským způsobem (§83 a §84 zákona o sociálních službách). Registrace poskytovatelů sociálních služeb má zajistit ochranu klienta, aby nebyly porušeny jeho zájmy a práva.

Matoušek a kol. (2007) uvádí, že zřizovateli zařízení poskytujících sociální služby v České republice mohou být Ministerstvo práce a sociálních věcí, kraje, obce, okresní správy sociálního zabezpečení, Úřad práce ČR, nestátní neziskové organizace nebo ziskové organizace.

Ministerstvo práce a sociálních věcí vytváří střednědobý národní plán rozvoje sociálních služeb. Toto ministerstvo poskytuje ze státního rozpočtu dotace registrovaným poskytovatelům sociálních služeb, dotace krajům, obcím s rozšířenou působností na zajištění sociál-

ních služeb. Prostřednictvím Úřadu práce ČR je poskytován příspěvek na péči. Ministerstvo řídí a kontroluje oblast sociálních služeb, zřizuje specializované ústavy sociální péče s celostátní působností a zabezpečuje financování těchto ústavů.

Obce a kraje mohou samy zřizovat organizace poskytující sociální služby a musí vytvářet vhodné podmínky pro rozvoj a financování sociálních služeb na svých územích dle skutečných potřeb občanů.

6.2.1 DOTACE STÁTU

Sociální služby jsou součástí působnosti řady resortů státní správy. Dlouhodobě nemocnými se zabývá Ministerstvo zdravotnictví – může zřizovat speciální léčebny, kojenecké ústavy. Ministerstvo spravedlnosti může řešit např. otázku kriminality mládeže. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se může starat např. o výchovné ústavy pro děti a mládež nebo tuto starost přenášejí na kraje a obce.

Průša (2007) uvádí, že zákon o sociálních službách předpokládá, že poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru poskytovatelů sociálních služeb, bude poskytnuta dotace ze státního rozpočtu na zajištění poskytování sociálních služeb. Dotace by měly být poskytovány z rozpočtů příslušných krajů k financování běžných výdajů (výdaje související s poskytováním sociálních služeb v souladu s vypracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb). Dotace jsou poskytovány ministerstvy (především Ministerstvem práce a sociálních věcí) na základě předložených žádostí krajským úřadům. Žádost musí obsahovat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, ekonomickou analýzu v plánu identifikovaných potřeb, způsob finančního zabezpečení sociálních služeb.

Dotace

Výši dotace pro příslušné kraje ovlivňuje (Průša, 2007):

- Celkový roční objem finančních prostředků.
- Vytvořený střednědobý plán rozvoje sociálních služeb kraje.
- Počet vyplácených příspěvků na péči a jejich finanční objem.
- Počet poskytovatelů sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru poskytovatelů, a jejich kapacita.
- Kapacita sociálních služeb poskytovatelů ve zdravotnických zařízeních ústavní péče.

Účelové dotace, které slouží k financování běžných výdajů, mohou být dále poskytovány těm, kteří jsou zapsáni v registru, za účelem podpory (Průša, 2007, s. 78):

- sociálních služeb, které mají celostátní nebo regionální charakter,
- mimořádných situací (živelná pohroma, požár atd.),
- činností, které mají rozvojovou povahu.

6.2.2 VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Jednou z nejvýznamnějších oblastí, která je upravena zákonem o sociálních službách, je povinnost obnovování, upevňování a doplňování kvalifikace pracovníka v sociálních službách. Touto úpravou se výrazně přispívá ke zvyšování prestiže pracovat v oblasti sociálních služeb.

V sociálních službách jsou odborní pracovníci členěni do 4 kategorií §115 zákona č. 108/2006 Sb.:

- sociální pracovník,
- pracovník v sociálních službách,
- zdravotnický pracovník,
- pedagogický pracovník,
- manželští a rodinní poradci a další odborní pracovníci, kteří přímo poskytují sociální služby.

Sociální pracovník

Sociální pracovník provádí sociální šetření, zabezpečuje sociální agendu, poskytuje sociální právní poradenství, provádí analytickou, metodickou, kontrolní činnost v sociální oblasti, provádí odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, krizovou pomoc, sociální poradenství, sociální rehabilitaci. Je rozdíl mezi sociálním pracovníkem a pracovníkem v sociálních službách. Pracovník v sociálních službách musí mít středoškolské vzdělání a rekvalifikační kurz.

Sociální pracovníci musí být bezúhonní, způsobilí k právním úkonům, zdravotně a odborně způsobilí. Odbornou způsobilost pracovník získá vysokoškolským vzděláním, vyšším odborným vzděláním, absolvováním akreditovaných vzdělávacích kurzů. Vzdělávání sociálních pracovníků je prováděno na základě akreditace vzdělávacích zařízení a vzdělávacích programů, které jsou ministerstvem udělovány vzdělávacím zařízením. O této akreditaci vydává rozhodnutí Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě žádosti. Akreditace se uděluje na 4 roky.

Do dalších forem vzdělávání je možné zahrnout (Průša, 2007, s. 94):

- Účast na školicích akcích.
- Odbornou stáž v sociálních zařízeních.
- Účast v akreditovaných kurzech.
- Specializační vzdělávání, jež zabezpečují vysoké a vyšší odborné školy v návaznosti na způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka.

Pracovník v sociálních službách musí být pro výkon svého povolání bezúhonný, způsobilý k právním úkonům, zdravotně a odborně způsobilý, tak jako tomu je u sociálního pracovníka. Na pracovníky v sociálních službách, kteří vykonávají níže uvedené aktivity, se nevztahuje povinnost celoživotního vzdělávání (§116 zákona o sociálních službách):

**Pracovník
v sociálních
službách**

- Přímá obslužná péče v ambulantních a pobytových zařízeních sociálních služeb (návuk jednoduchých denních činností, pomoc při osobní hygieně a oblékání, posilování životní akvizice, vytváření základních sociálních a společenských kontaktů, udržování čistoty a osobní hygieny, uspokojování psychosociálních potřeb. Odborná způsobilost je získána základním či středním vzděláním a absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu.
- Základní výchovná nepedagogická činnost – prohlubuje a upevňuje základní hygienické a společenské návyky, manuální zručnost, pracovní aktivity, provádění volnočasových aktivit (rozvíjejících osobnost, zájmy, znalosti, kulturní stránku), pomoc osobní asistence. Odborná způsobilost pracovníka je získána středním vzděláním s maturitou nebo výučním listem a absolvováním kvalifikačního kurzu.
- Pečovatelská činnost v domácnosti osoby – patří sem práce spojené s přímým kontaktem s osobou s fyzickým a psychickým problémem. Je prováděna komplexní péče o domácnost klienta, poskytuje se pomoc při vytváření sociálních a společenských kontaktů. Odbornost je získána základním vzděláním, středním vzděláním s maturitou nebo výučním listem, vyšším odborným vzděláním a absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu.
- Sociální poradenství §116 (d).

6.2.3 FINANCOVÁNÍ PROVOZU V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI

Moravskoslezský kraj k 31. 12. 2017 vykonával zřizovatelskou funkci u 21 příspěvkových organizací působících v oblasti sociálních služeb. Hlavní činností příspěvkových organizací v odvětví sociálních věcí je poskytování sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v souladu s rozhodnutím o registraci a poskytování sociálně-právní ochrany dětí dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, včetně zajišťování odborného posuzování pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče (Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2017).

Příspěvkovými organizacemi v odvětví sociálních věcí byly k 31. 12. 2017 poskytovány registrované sociální služby v členění dle druhu domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, odborné sociální poradenství, telefonická krizová pomoc, podpora samostatného bydlení, sociálně terapeutické dílny (Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2017).

Tabulka 2 Objemy provozních prostředků poskytnutých příspěvkovým organizacím v odvětví sociálních věcí (v tis. Kč)

Příspěvkové organizace	Počet	Příspěvek na provoz celkem	Neúčelový příspěvek na provoz	Účelový příspěvek na provoz		
				Na reprodukci majetku kraje	Ostatní	Na akce spolufinancované z Evropské unie
Domovy	20	444 358	49 423	862	373 319	20 754
Zařízení pro výkon pěstounské péče	1	16 204	3 600	0	10 902	1 702
Celkem	21	460 562	53 023	862	384 221	22 455

Zdroj: Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2017

Z rozpočtu Moravskoslezského kraje byl v rámci odvětví sociálních věcí poskytnut příspěvek na provoz ve výši 462 721 tis. Kč. K 31. 12. 2017 bylo organizacemi skutečně použito 460 562 tis. Kč dle tabulky 2 (v rámci finančního vypořádání bylo vráceno do rozpočtu kraje 2 159 tis. Kč). Z této částky tvořil příspěvek na dofinancování běžného provozu z vlastních zdrojů kraje částku 53 023 tis. Kč, účelově bylo čerpáno 407 539 tis. Kč. Zdroje financování těchto příspěvků tvořily finanční prostředky z rozpočtu kraje ve výši 87 991 tis. Kč, ze státního rozpočtu a jiného územně samosprávného celku ve výši 353 255 tis. Kč a z rozpočtu Evropské unie či jiných finančních mechanismů ve výši 19 316 tis. Kč (Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2017).

Z rozpočtu kraje byly v rámci odvětví sociálních věcí poskytnuty investiční příspěvky do fondu investic příspěvkových organizací v celkové výši 20 872 tis. Kč. Zdrojem financování byly v plné výši finanční prostředky z rozpočtu kraje (tabulka 3).

Tabulka 3 Objemy investičních prostředků poskytnutých příspěvkovým organizacím v odvětví sociálních věcí (v tis. Kč)

Příspěvkové organizace	Počet	Investiční dotace do investičního fondu celkem	Z toho	
			Investiční dotace do investičního fondu	Investiční dotace od investičního fondu na akce spolufinancované z Evropské unie
Domovy	20	20 541	18 940	1 601
Zařízení pro výkon pěstounské péče	1	331	331	0
Celkem	21	20 872	19 271	1 601

Zdroj: Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2017

Příspěvkové organizace v odvětví sociálních věcí dosáhly ke dni 31. 12. 2017 kladného výsledku hospodaření za rok 2017 v celkové výši 457.762 tis. Kč. Na tomto výsledku se podílelo 10 organizací hospodařících se ziskem, 11 organizací ukončily rok s vyrovnaným hospodařením. Žádná příspěvková organizace v odvětví sociálních věcí nevykazovala k 31. 12. 2017 zadluženost (Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2017).

6.2.4 HODNOCENÍ KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Malík Holasová (2014) uvádí, že kvalita v sociálních službách je spojována se spokojeností klienta a jeho rodiny s poskytnutou úrovní péče, s cenou za péči, s prostředím poskytování péče, s bezpečím poskytování péče a s dostupností péče. Účastníci procesu poskytování sociálních služeb (zřizovatelé, poskytovatelé, pracovníci, klienti, rodina, veřejnost atd.) budou vnímat kvalitu v dílčích oblastech v různé míře.

Kvalitu sociálních služeb je možné dle Malíkové (2011) měřit těmito nástroji: standardy kvality sociálních služeb, využití supervize a intervize, využitím konceptu TQM, konceptu Balanced Scorecard, controllingu, benchmarkingu, evidováním stížností, sebehodnocením atd.

Standardy kvality sociálních služeb – jsou souborem měřitelných a ověřitelných kritérií popisujících, jak má vypadat kvalitní sociální služba. Standardy jsou schopny ohodnotit, jaká je kvalita poskytovaných služeb, avšak neurčují práva a povinnosti uživatelů a zařízení sociálních služeb (Malíková, 2011). Malík Holasová (2014) uvádí, že plnění kritérií je hodnoceno body 0 - 3 (0 bodů při nesplnění, 3 body při vynikajícím splnění). Inspektoři sociálních služeb provádějí hodnocení a stanovují procenta naplnění standardů. Hodnocení pomocí standardů je možné použít na všechny typy sociálních služeb. Kvalita sociálních služeb obsahuje 15 standardů pro hodnocení kvality sociálních služeb dle zákona o sociálních službách. 15 standardů je členěno do 3 typů (procedurální, personální, provozní). Obsah Standardů a kritérií je součástí přílohy č. 2 vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb. prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Standardy kvality sociálních služeb se používají nejvíce v ČR z hlediska měření kvality.

*Standardy
kvality*

- Procedurální standardy obsahují kategorie, jako jsou: cíle a způsoby poskytování sociálních služeb, smlouva o poskytování sociální služby, ochrana práv osob v organizaci, jednání a zájem o sociální službu, dokumentace a poskytování sociální služby, individuální plánování průběhu sociální služby, návaznost poskytované služby na dostupné zdroje a stížnosti na kvalitu či způsob poskytování sociální služby.
- Personální služby obsahují kategorie a to, organizační a personální zajištění sociální služby, profesní rozvoj zaměstnanců.
- Provozní standardy obsahují: místní a časovou dostupnost poskytované sociální služby, informovanost o službě, nouzové a havarijní situace, zvyšování kvality sociálních služeb.

Využití supervize a intervize je považováno jako další nástroj, který je možný použít k hodnocení a ke zvyšování úrovně kvality poskytovaných sociálních služeb. Jsou určitou podporou, formou učení a dohledu. Pracovníci se mohou tímto nástrojem svěřit se svými problémy, překonávat problémy a hodnotit tyto problémy.

Supervize

Supervize znamená přenos poznatků mezi 2 nebo více subjekty, jsou oceňovány profesionální kompetence, nebo je poskytována zpětná vazba. V rámci supervize dochází k pravidelným schůzkám supervizora s pracovníky zařízení a jsou diskutovány jednotlivé problémy. Od pracovníků je očekávána aktivita a ochota určitý problém řešit. Supervize může pomoci předejít syndromu vyhoření, může pomoci měnit klima v prostředí, může podpořit vzdělávání a osobní rozvoj pracovníků, sjednocovat kolektiv atd. (Malíková, 2011).

TQM, controlling, Balanced Scorecard jsou považovány za modely kontinuálního zvyšování kvality a efektivity poskytované péče. Management organizace by měl usilovat o zvyšování spokojenosti klientů, o naplnění cílů organizace ze strategického hlediska (Malík Holasová, 2014).

Stížnosti jsou určitým vyjádřením nespokojenosti vůči poskytovateli, pracovníkům zařízení atd. v rámci poskytování sociálních služeb. Stížnost se může podávat v ústní nebo písemné formě. Klienti sociálních služeb nejčastěji vyplňují anonymní dotazník hodnotící danou sociální službu. Co se týká stížností, tak každou podanou stížnost je nutné zaevidovat, projednat a s určitým návrhem řešit. Výjimkou jsou nejasná sdělení, na které není možné reagovat formou patřičné změny. Stížnosti by neměly být brány jako určité negativum, jsou totiž příležitostí k vykonání změn vedoucích ke zlepšení činnosti, chodu organizace (Malíková, 2011).

6.3 Příspěvkové organizace v oblasti kultury

Madar (2002) definuje kulturu jako souhrn duchovních a materiálních hodnot, jakožto i zařízení, opatření a činností vztahujících se zejména na umění, kulturně osvětové činnosti, kulturní památky, atd.

Oblast kultury je možné členit:

- dle charakteru vlastnictví: státní sféra, nestátní sféra (instituce soukromého, veřejného nebo municipálního charakteru).
- dle financování: privátní statky, čistě veřejné statky, poručnické statky.
- dle oborů kultury (Hamerníková, 1995): oblast umění (dramatický obor – divadlo, film, televize, rozhlas; výtvarné umění; literární umění), ochrana kulturních hodnot (muzejnictví; památková péče), kulturně výchovná činnost, odborný management v odvětví.

Veřejné kulturní služby mohou být založeny pro neziskové činnosti jako příspěvkové organizace. Tradičním producentem kulturních statků jsou především divadla a muzea, což se týká hospodaření jako příspěvkové organizace. Hospodaření příspěvkových organizací v oblasti kultury opět upravuje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Dále oblast hospodaření upravují předpisy o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu ČR a o finančním hospodaření organizačních složek státu, krajů, municipalit a příspěvkových organizací.

Prostřednictvím Ministerstva kultury České republiky je zřízena v rámci divadel jen příspěvková organizace: Národní divadlo Praha. Prostřednictvím krajů to jsou zřízeny jen příspěvkové organizace, jako je Horácké divadlo v Jihlavě a polsko-česká scéna v Českém Těšíně. Většina veřejných divadel je v provozu měst, převážně zřízené jako příspěvkové organizace.

Divadla

Zřizovatel dané příspěvkové organizace uděluje kulturní organizaci příspěvek ke krytí její provozní činnosti. Příspěvek v sobě počítá s výdaji na opravy a na údržbu majetku, jestliže tyto výdaje nejdou uhradit z vlastních příjmů.

6.4 Příspěvkové organizace ve zdravotnictví

Systém zdravotnictví (zdravotní péče) České republiky je založen na bázi povinného zdravotního pojištění. Tento způsob je charakteristický s určitými modifikacemi pro většinu západoevropských zemí, jako je Německo, Holandsko, Rakousko, Belgie (Rylková, 2013).

Zdravotní péče je zabezpečována zdravotnickým systémem a zahrnuje v sobě činnosti zaměřené jak na prevenci, tak na léčbu.

Podle typu specializace se zdravotní péče dělí na:

- primární – základní dostupná zdravotní péče spojená s nejvyšší frekvencí ošetření a vyšetření. Tato péče garantuje prevenci. Patří sem v rámci České republiky: praktičtí lékaři pro dospělé, praktičtí lékaři pro děti, základní gynekologická péče a základní stomatologická péče.
- sekundární – specializovaná péče v rámci oborů jako je např. rehabilitace, chirurgie, urologie, traumatologie, dermatovenerologie. Je poskytována v nemocnicích, poliklinikách, léčebnách, sanatoriích, odborných ambulancích.
- terciální – vysoce specializovaná pracoviště velkých nemocnic poskytující extrémně komplexní, technologicky náročné diagnosticko-léčebné služby.

Zdravotní péče je poskytována prostřednictvím soustavy zařízení (Rylková, 2013, s. 66):

- Zařízení hygienické služby – úkolem hygienických stanic je zejména výkon státní zdravotní správy a státního zdravotního dozoru. Jsou zařízeními ochrany veřejného zdraví. Činnosti, které provádějí zdravotní ústavy, jsou zejména poskytování služeb, a to v oblasti laboratorní, mikrobiologické, imunologické, atd.
- Zařízení léčebně-preventivní péče:
 - Zařízení ambulantní péče (ordinace praktických lékařů a odborných ambulantních lékařů, střediska záchranné služby, zařízení závodní preventivní péče).
 - Ústavní péče – nemocnice poskytují ambulantní, lůžkovou základní, specializovanou, popřípadě vysoce specializovanou diagnostickou a léčebnou péči.
 - Odborné léčebné ústavy (lázeňské léčebny, ozdravovny) – tyto zařízení poskytují zejména lůžkovou péči nemocným s vleklým průběhem onemocnění.
 - Zařízení lékařské péče (lékárny, laboratoř pro kontrolu léčiv) – vydávají léky a prostředky zdravotnické techniky.
 - Zvláštní dětská zařízení (kojenecké ústavy, dětské domovy).
 - Výzkumné ústavy.
 - Fakultní nemocnice – tyto nemocnice mají zvláštní postavení v systému zdravotnických zařízení. Jsou řízeny ministerstvem zdravotnictví. Pracoviště nemocnice slouží jako výuková základna lékařských a farmaceutických fakult.

**Fakultní
nemocnice**

V rámci výše uvedené soustavy zdravotnických zařízení dochází postupně ke změnám majitelů. Dochází k rozrůstání privátního sektoru, což přináší vytváření konkurenčního prostředí. V rámci Národního registru poskytovatelů zdravotnických služeb jsou k dispozici přehledy a statistiky vývoje počtu příspěvkových organizací z oblasti zdravotnictví. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR pak každoročně vydává publikaci s názvem Zdravotnická ročenka České republiky a podává tak ucelené informace o zdravotnictví v České republice.

Veřejné zdravotní pojištění upravuje zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejném zdravotním pojištění. Každý občan České republiky, dále cizinec, který má trvalý pobyt na území České republiky je povinen platit veřejné zdravotní pojištění dle zákona č. 48/1997 Sb. Z vyměřovacího základu

zaměstnance odchází na zdravotní pojištění 13,5 %. Zaměstnavatel hradí 9 % a zaměstnanec 4,5 %. Osoby samostatně výdělečně činné si hradí pojištění sami formou odvodu měsíčních záloh a ročního doplatku. Zdravotní pojištění je odváděno na účty zdravotních pojišťoven.

Zdravotní pojišťovny jsou veřejnoprávní instituce, jejich činnost je upravena zákonem č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.

Základními právními předpisy vztahující se ke zdravotním pojišťovnám jsou:

- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů – upravuje vznik, zánik pojištění, typy zdravotní péče, vymezuje pojištěnce.
- Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů – upravuje vyměřovací základ pojistného, odvody pojistného, kontrolu pojistného, penále a promlčení pojistného.
- Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů – upravuje postavení, hospodaření, zdravotně pojistný plán, orgány pojišťovny, audit, fondy pojišťovny.
- Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů – vymezuje povinnosti státu, zdravotnických zařízení, uživatelů zdravotnických služeb, zásady zdravotnické péče.

**Zdravotní
pojišťovny
- zákony**

Zdravotní pojišťovna získává povolení pro zahájení činnosti od Ministerstva zdravotnictví ČR. Zdravotní pojišťovna se musí řídit vyhláškami Ministerstva zdravotnictví, které upravují např. způsob předepisování léčivých přípravků, seznam zdravotnických výkonů s bodovým ohodnocením atd.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola blíže přiblížila používanou terminologii v rámci školství, zdravotnictví, sociálních služeb a kultury, kde existují příspěvkové organizace jako právní forma. Byl uveden rozdíl mezi příspěvkovou organizací a školskou právnickou osobou. Byly přiblíženy služby, které patří do sociální péče. Byla zde popsána soustava zařízení v oblasti zdravotní péče, soustava školských zařízení v rámci regionálního školství.

OTÁZKY

1. Charakterizujte regionální školství. (viz str. 107)
 2. Jaký je rozdíl mezi příspěvkovou organizací a školskou právnickou osobou? (viz str. 109)
 3. Které instituce vykonávají státní správu v rámci regionálního školství? (viz str. 112)
 4. Co to jsou rámcové vzdělávací programy? (viz str. 115)
 5. Uveďte klíčové principy, které tvoří základ všech sociálních služeb. (viz str. 116)
 6. Jaké tři základní formy poskytování sociálních služeb znáte? (viz str. 117)
 7. Jaké služby řadí do sociální péče zákon o sociálních službách? (viz str. 118)
 8. Popište soustavu zařízení v oblasti zdravotní péče. (viz str. 128)
 9. Podle typu specializace dělíme zdravotní péči na jaké typy péče? (viz str. 128)
 10. Jakým způsobem se dá hodnotit kvalita sociálních služeb? (viz str. 125)
 11. V rámci oblasti kultury, které organizace působí jako příspěvkové organizace? (viz str. 127)
 12. Uveďte základní právní předpisy vztahující se ke zdravotním pojišťovnám. (viz str. 129)
-

LITERATURA

- [1] Bačuvčík, R., 2010. Marketing neziskových organizací. 1. Vyd. Zlín: VeR-BuM, 2010. 190 s. ISBN 978-80-87500-01-9.
- [2] Čámský, P., Krutilová, D. a J. Sembdner, 2011. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0027-7.
- [3] České účetní standardy 2015: podnikatelé, nevýdělečné organizace, obce, kraje, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní fondy: redakční uzávěrka 26. 1. 2015. Ostrava: Sagit. ISBN 978-80-7488-099-5.
- [4] Český statistický úřad, 2018. Klasifikace funkcí vládních institucí (CZ-COFOG). Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_funkci_vladnich_instituci_-cz_cofog-
- [5] Český statistický úřad, 2018. Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE). Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_ekonomickych_cinnostu_cz_nace
- [6] Doležalová, H. a D. Halásek, 2011. Služby v obecném hospodářském zájmu v EU, komparace České republiky a Německa. Ostrava: VŠB-TU Ostrava. ISBN 978-80-248-2371-3.
- [7] Dvořáček, J., 2003. Interní audit a kontrola. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck. 202 s. ISBN 80-7179-805-3.
- [8] Elektronické aukce, Uživatelský manuál, 2018. Dostupné z: http://www.eaukce.cz/manualy/Elektronicke_aukce_ucastnik.pdf.
- [9] Flynn, R., 2012. Public Sector Management. Vol. 140. London: Sage Publications. 296 s. ISBN 978-0-85702-873-0.
- [10] Hamerníková, B., 1995. Kultura a masmédiá v tržních podmínkách: Veřejná podpora a alternativní zdroje financování. Praha: VŠE. ISBN 80-7079-857-2.
- [11] Hejduková, P., 2015. Veřejné finance: teorie a praxe. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-298-4.
- [12] Hruška, V., 2007. Kolektivní smlouvy a vnitřní předpisy: dle nového zákoníku práce od 2007: komplexní průvodce kolektivním vyjednáváním, zpracované vzory kolektivní smlouvy, vnitřního předpisu, pracovního řádu i směrnice o cestovních náhradách. Praha: Grada. Právo pro praxi. 284 s. ISBN 978-80-2471-987-0.
- [13] Jakubíková, D. Strategický marketing. Strategie a trendy. 2. Vyd. Praha: Grada. 368 s. ISBN 978-80-247-4670-8.
- [14] Kalouda, F., 2015. Finanční analýza a řízení podniku. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-526-5.
- [15] Kaplan, M., Zrník, J. a kol. Firemní nákup a e-aukce. Praha: Grada, 2007. 216 s. ISBN 978-80-247-2002-9.
- [16] Králová, J., Rážová, E., 2012. Sociální služby a příspěvek na péči k 1. 7. 2012: komentář, právní předpisy. 4. Aktualiz. Vyd. Olomouc: ANAG. 463 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-748-5.

- [17] Krbečková, M., Plesníková, J., 2016. FKSP, sociální fondy, benefity a jiná plnění. 5. Vyd. Olomouc: ANAG. Práce, mzdy, pojištění. 184 s. ISBN 978-80-7554-017-1.
- [18] Libnarová, A., 2008. FKSP ve školství: otázky a odpovědi. Karviná: Paris. 100 s. ISBN 978-80-8717-301-5.
- [19] Maaytová, A., Ochrana, F., Pavel, J. a kol., 2015. Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Grada Publishing. 208 s. ISBN 978-80-247-5561-8.
- [20] Madar, Z., a kol., 2002. Slovník českého práva. Praha: Linde. 983 s. ISBN 978-80-248-2017-0.
- [21] Maderová Voltnerová, K. a P. Tégl, 2011. Vztahy mezi zřizovatelem a příspěvkovou organizací územního samosprávného celku 2011. 2. Vyd. Olomouc: ANAG s.r.o., 191 s. ISBN 978-80-7263-664-8.
- [22] Malíková, E., 2011. Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních. Praha: Grada Publishing, a.s. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.
- [23] Malík Holasová, V., 2014. Kvalita v sociální práci a sociálních službách. Praha: Grada Publishing, a.s., 160 s. ISBN 978-80-247-4315-8.
- [24] Mallya, T., 2007. Základy strategického řízení a rozhodování. 1. Vyd. Praha: Grada. 246 s. ISBN 978-80-247-1911-5.
- [25] Matoušek, O. a kol., 2007. Sociální služby. Praha: Portál, s.r.o. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.
- [26] MBP Consulting, 2017. Dostupné z: <http://www.mbpconsulting.cz/cs/knowhow/strategy/>
- [27] Merličková Růžičková, R., 2013. Neziskové organizace: vznik, účetnictví, daně. Olomouc: ANAG. Sv. Účetnictví, daně. 264 s. ISBN 978-80-7478-527-0.
- [28] Ministerstvo financí ČR, 2018. Metodika veřejného nakupování. Naplňování principu 3E v praxi veřejného nakupování. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/smart-governance/aplikace-principu-3e/zverejneni-pracovni-verze-metodiky-verej-24493>
- [29] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018.
- [30] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018. Principy normativního rozpisu rozpočtu přímých výdajů RgŠ územních samosprávných celků na rok 2018. [online]. [cit]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/republikove-normativy-skol-a-skolskych-zarizeni-zri-zovanych-9?highlightWords=republikov%C3%A9+normativy>.
- [31] Mitwallyová, H., 2014. Mají příspěvkové organizace v dnešní době své opodstatnění? Právník, 9, s. 772 – 779.
- [32] Monczka, R. a kol., 2009. Purchasing and Supply Chain Management. 4. Vyd. Mason: South Western. 888 s. ISBN 978-0-324-38134-4.
- [33] Morávek, Z. a Prokúpková, D., 2015. Příspěvkové organizace. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-833-8.
- [34] Nahodil, F., 2014. Veřejná správa a financování veřejného sektoru. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-536-4.

- [35] Národní ústav pro vzdělávání, 2018. Rámcové vzdělávací programy. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy?lang=1>
- [36] Národního registru poskytovatelů zdravotnických služeb. Dostupné z: <http://nrpzs.uzis.cz/index.php?pg=home--download>
- [37] Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.
- [38] Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.
- [39] Niskanen, W. A., 1994. Bureaucracy and public economics. USA: Elgar. 298 s. ISBN 18-587-804-10.
- [40] Novela č. 477/2008 Sb., zákona, kterým se mění zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 153, s. 8204-8210.
- [41] Ochрана, F., 2007. Veřejné služby, jejich poskytování, zadávání a hodnocení. Praha: Ekopress, 2007. 167 s. ISBN 978-80-86929-31-6.
- [42] Ochрана, F., Pavel, J. a L. Vitek. Veřejný sektor a veřejné finance. Praha: Grada, 2010. 264 s. ISBN 978-80-247-3228-2.
- [43] Ochрана, F. a M. Půček, 2011. Efektivní zavádění a řízení ve veřejné správě. Praha: Wolters Kluwer ČR. 248 s. ISBN 978-80-7357-667-7.
- [44] Otrusínová, M. a Kubíčková D., 2011. Finanční hospodaření municipálních účetních jednotek: po novele zákona o účetnictví. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-342-4.
- [45] Peková, J., Pilný, J., Jetmar, M., 2012. Veřejný sektor – řízení a financování. 1. Vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4.
- [46] Provazníková, R. a O. Sedláčková, 2009. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.
- [47] Průša, 2007. Ekonomie sociálních služeb. Praha: Wolters Kluwer. 2. Vyd. 179 s. ISBN 978-80-7357-255-6.
- [48] Předpis č. 114/2002 Sb., vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních potřeb.
- [49] Puchinger, Z., 2010. Financování škol: vybrané kapitoly pro regionální školy. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2591-7.
- [50] Rada kraje Vysočina, 2012. Pravidla Rady Kraje Vysočina, kterými se konkretizují vybrané vztahy mezi zřizovatelem a příspěvkovými organizacemi, zejména vybrané povinnosti ředitelů příspěvkových organizací, a stanoví se podmínky k jejich plnění, ze dne 20. 3. 2012.
- [51] Rada kraje Vysočina, 2017. Pravidla Rady Kraje Vysočina, kterými se konkretizují vybrané vztahy mezi zřizovatelem a příspěvkovými organizacemi, zejména vybrané povinnosti ředitelů příspěvkových organizací, a stanoví se podmínky k jejich plnění. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4080490

- [52] Rektořík, J., 2002. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 1. Vyd. Praha: Ekopress. 246 s. ISBN 80-86119-60-2.
- [53] Rektořík, J., 2007. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-29-3.
- [54] Rektořík, J., 2010. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-54-5.
- [55] *Resortní systém centralizovaného zadávání*, 2018. Dostupné z: <https://www.ezak.cz/centralni-zadavani>.
- [56] Rylková, Ž., 2013. *Řízení a ekonomika nevýrobní sféry*. 1. vyd. Karviná: SU OPF. 129 s. ISBN 978-80-7248-844-5.
- [57] Samuelson, L.M. a H.K. Anheier, 1996. *Social origins of civil society: explaining the nonprofit sector cross-nationally*. Baltimore: The Johns Hopkins University. Institute for policy studies. 44 s. Working paper of the Johns Hopkins comparative nonprofit sector project, no. 22. ISBN 18-863-3326-2.
- [58] Samuelson, P.A., Nordhaus, W.D., 2010. *Economics*. 19th ed. New York: McGraw Hill.
- [59] Sedláčková, H. a K. Buchta, 2006. *Strategická analýza*. 2. vyd., Praha: C. H. Beck. 121 s. ISBN 80-7179-36-7-1.
- [60] Schiffer, V., 2009. *Vnitřní kontrolní systém*. Praha: ASPI. 224 s. ISBN 978-80-7357-436-9.
- [61] Stejskal, J, H. Kuvíková, Mat'átková, K., 2012. *Neziskové organizace – vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. 1. Vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 172 s. ISBN 978-80-7357-973-9.
- [62] Stránský, J., Zrutský, J., Hrabcová, D., Popelková, H., Horecký, J., Letková, R., 2009. *Aktuální manuál pro každou odborovou organizaci*. Praha: Soudy. Paragrafy do kapsy. 87 s. ISBN 978-80-8684-634-7.
- [63] Šedivý, M. a O. Medlíková, 2011. *Úspěšná nezisková organizace*. 2. Vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-40419-6.
- [64] Škarabelová, S., Neshybová, J., Rektořík, J., 2007. *Ekonomika kultury a masmédií*. Brno: Masarykova univerzita. 211 s. ISBN 978-80-210-4267-4.
- [65] Trojan, V., 2009. *Kompetence ředitelů škol – pravomoci nebo schopnosti?* In: Zborník z konferencie Školský manažment 2009. Aktuálne otázky organizácie a riadenia školstva ve Slovenskej republike a v zahraničí. ISBN 978-80-8094-540-4.
- [66] *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR*. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013>
- [67] Valenta, J., 2013. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem 2013*. 5. Aktualiz. Vyd. Olomouc: ANAG. 919 s. ISBN 978-80-7263-760-7.
- [68] Valenta, J., 2015. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem 2015/2016*. 6. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG s.r.o. 999 s. ISBN 978-80-7263-974-8.
- [69] Vostatek, J., 2013. *Financování a nákladovost sociálních služeb: pobytové a terénní služby sociální péče*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR. 103 s. ISBN 978-80-904668-7-6.

- [70] Vyhláška č. 78/1960 Sb., Vládní vyhláška o rozpočtovém řádu národních výborů.
- [71] Vyhláška č. 275/2000 Sb., Ministerstva kultury, kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů.
- [72] Vyhláška č. 114/2002 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, ve znění pozdějších předpisů.
- [73] Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách.
- [74] Vyhláška č. 353/2015 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 114/2002 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, ve znění pozdějších předpisů.
- [75] Vyhláška č. 430/2001 Sb., o nákladech na závodní stravování a jejich úhradě v organizačních složkách státu a státních příspěvkových organizacích.
- [76] Vyhláška č. 114/2002 Sb., Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních potřeb, ve znění pozdějších předpisů.
- [77] Vyhláška č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví.
- [78] Vyhláška č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu. Nahrazena vyhláškou č. 410/2009 Sb.
- [79] Vyhláška č. 410/2002 Sb., Ministerstva práce a sociálních věcí o rozšíření závaznosti dodatku kolektivní smlouvy vyššího stupně.
- [80] Vyhláška č. 416/2004 Sb., prováděcí vyhláška k zákonu č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě.
- [81] Vyhláška č. 84/2005 Sb., o nákladech na závodní stravování a jejich úhradě v příspěvkových organizacích zřízených územními samosprávnými celky, ve znění pozdějších předpisů.
- [82] Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování.
- [83] Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 164. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13639/v_505_2006_novela.pdf. ISSN 1211-1244.
- [84] Vyhláška č. 410 ze dne 11. listopadu 2009, kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky.
- [85] Vyhláška č. 383/2009 Sb., technická vyhláška o účetních záznamech.
- [86] Vyhláška č. 435/2010 Sb., kterou se mění vyhláška č. 410/2009 Sb.
- [87] Vyhláška č. 270/2010 Sb., o inventarizaci majetku a závazků.
- [88] Vyhláška č. 312/2014 Sb., konsolidační vyhláška státu.

- [89] Vyhláška č. 353/2015 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, která nahrazuje vyhlášku č. 114/2002 Sb.
- [90] Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.
- [91] Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, ve znění pozdějších předpisů.
- [92] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.
- [93] Zákon č. 388/1991 Sb., o státním fondu životního prostředí České republiky.
- [94] Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi.
- [95] Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu.
- [96] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- [97] Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [98] Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.
- [99] Zákon č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky.
- [100] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- [101] Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- [102] Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- [103] Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů
- [104] Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance.
- [105] Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů.
- [106] Zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.
- [107] Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.
- [108] Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- [109] Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.
- [110] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- [111] Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- [112] Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.
- [113] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [114] Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů.
- [115] Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů.
- [116] Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.
- [117] Zákon č. 262/2000 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

- [118] Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.
- [119] Zákon č. 101/2001 Sb., o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků, ve znění pozdějších předpisů.
- [120] Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- [121] Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů.
- [122] Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných rozpočtů a o změně některých souvisejících zákonů.
- [123] Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.
- [124] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *Zákony pro lidi: Sběrka zákonů České republiky. 2004.* Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
- [125] Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- [126] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sběrka zákonů České republiky. 2009, částka 61, s. 2902 – 2916.* Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108.pdf>. ISSN 1211-1244.
- [127] Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.
- [128] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- [129] Zákon č. 477/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.
- [130] Zákon č. 410/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- [131] Zákon č. 423/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.
- [132] Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.
- [133] Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- [134] Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů.
- [135] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [136] Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.
- [137] Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2017, 2018. [online] cit. 8. 8. 2018. Dostupné z: https://www.msk.cz/cz/verejna_sprava/zaverecny-ucet-moravskoslezskeho-kraje-za-rok-2017-115637/

SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY

V národním hospodářství plní nezastupitelnou roli neziskové organizace, které fungují tam, kde dochází k tržnímu selhání. Stát zabezpečuje svými přerozdělovacími procesy služby především v oblasti školství, zdravotnictví, sociálních služeb. Na provozování těchto služeb jsou vynakládány státem nemalé výdaje na provozování těchto služeb, které jsou však nezbytné pro zabezpečení potřeb a kvality života občanů v národním hospodářství.

Příspěvkové organizace spadají do neziskového sektoru, jelikož poskytují služby veřejnosti zdarma nebo za cenu nižší, než jsou skutečné náklady. Cílem těchto organizací je zajistit určitou činnost, kvůli které byly zřízeny. Příspěvkové organizace mají řadu specifík v oblasti řízení a financování. Tyto organizace jsou závislé na příspěvcích a dotacích.

Studijní opora vysvětlila základní principy fungování národního hospodářství, uvedla členění a charakteristiky neziskového sektoru a neziskových organizací, příspěvkových organizací. Pozornost byla věnována stěžejním charakteristikám organizačních složek státu, příspěvkových organizací, a fondů, které tyto organizace vytváří. Také byly uvedeny základní rozdíly mezi organizační složkou státu a příspěvkovou organizací. Studentům je představeno právní postavení příspěvkových organizací a řada dalších zákonů, které upravují působení příspěvkových organizací. Ve studijní opoře je popsáno řízení příspěvkové organizace z hlediska strategického a operativního managementu. Studijní text přiblížil používanou terminologii v rámci školství, zdravotnictví, sociálních služeb a kultury, kde existují příspěvkové organizace jako právní forma. Byly představeny také specifika financování v oblasti zdravotnictví, kultury, školství, sociálních služeb. Pozornost byla také věnována finanční analýze, která není jen nedílnou součástí ziskových organizací, ale také organizací neziskového charakteru.

Učební text přibližuje studentům v základních rysech podstatu a smysl příspěvkových organizací. V předloženém studijním textu nebylo možné přiblížit celou šíři témat řízení provozu příspěvkových organizací. Očekává se však, že studenti, kteří projeví zájem o problematiku příspěvkových organizací, budou pokračovat ve studiu dalších oblastí, které v distanční studijní opoře byly nastíněny pouze okrajově. Učební text může přispět k formulování profilu manažerských i nemanžerských pracovníků, kteří zaujmou jisté posty především v organizacích neziskového charakteru.

PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON

	Čas potřebný ke studiu		Cíle kapitoly
	Klíčová slova		Nezapomeňte na odpočinek
	Průvodce studiem		Průvodce textem
	Rychlý náhled		Shrnutí
	Tutoriály		Definice
	K zapamatování		Případová studie
	Řešená úloha		Věta
	Kontrolní otázka		Korespondenční úkol
	Odpovědi		Otázky
	Samostatný úkol		Další zdroje
	Pro zájemce		Úkol k zamyšlení

Název: **Řízení provozu příspěvkových organizací**

Autor: **Ing. Žaneta Rylková, Ph.D.**

Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

Určeno: studentům SU OPF Karviná

Počet stran: 138

Recenzenti: doc. Ing. Jarmila Šebestová, Ph.D.
Ing. Michaela Strzelecká, Ph.D.

Tiskárna: Profi-tisk group s.r.o.

Náklad: 50 ks

ISBN 978-80-7510-367-3

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.